

České klima 2021

Mapa českého veřejného mínění v oblasti změny klimatu

Jan Krajhanzl, Tomáš Chabada, Renata Svobodová,
Ondřej Kácha, Jáchym Vintr, Adéla Becková a další

Katedra environmentálních studií FSS MU
ve spolupráci s Green Dock, z.s.

MUNI
FSS

GREEN
DOCK

O výzkumu

Právě jste otevřeli výzkumnou zprávu, která vás podrobně provede výsledky šetření **České klima 2021**.

Na více než sto stranách vám ukážeme **přehlednou mapu českého veřejného mínění v oblasti změny klimatu**, včetně názorů často opomíjené mlčící většiny.

Nabídneme vám – na datových analýzách založenou – **typologii pěti cílových skupin české veřejnosti ve vztahu ke klimatu**. Dozvíte se, jaké **narativy ochrany klimatu** v nich vyvolávají největší důvěru a sympatie, nebo **co nejvíce ovlivňuje české veřejné mínění v oblasti klimatických politik**. Ve vybraných otázkách vám představíme, jak se názory obyvatel České republiky vyvíjí v posledních letech a jaké jsou širší kulturní a společenské souvislosti postojů Čechů a Češek v těchto otázkách.

Poděkování

Děkujeme desítkám přátel, kolegů a kolegyně z občanského sektoru, Ministerstva životního prostředí, výzkumných agentur, médií a dalším, se kterými jsme mohli náš výzkum průběžně konzultovat.

Poděkování posíláme také výzkumné agentuře **Nielsen Admosphere** za sběr dat, speciálně **Janě Martinové** a jejím spolupracovnicím.

Realizaci tohoto výzkumu podpořili **European Climate Foundation** a **Člověk v tísni** v rámci projektu 1Planet4All financovaného z prostředků Evropské unie. Děkujeme!

Obsah výzkumné zprávy

Česká veřejnost v širších souvislostech / 10

Obecné postoje ke změně klimatu / 23

Obavy ze změny klimatu / 36

Postoje k ochráncům klimatu / 47

Osobní zapojení do ochrany klimatu / 55

Přijatelnost klimatických politik / 69

Experiment: Šest narativů ochrany klimatu / 91

Typologie cílových skupin z hlediska ochrany klimatu / 102

Několik doporučení pro komunikaci ochrany klimatu s českou veřejností / 109

Seznam citovaných studií / 113

Rejstřík škál, subškál a faktorů / 114

Harmonogram projektu

červenec až říjen 2021: řešerše českých a zahraničních výzkumů a design dotazníku

říjen 2020: výběr výzkumné agentury

listopad 2020: pilotní testování dotazníku

prosinec 2020 až únor 2021: hlavní sběr dat

březen 2021: kontrola dat

duben až červen 2021: statistické analýzy, interpretace výsledků, příprava výzkumného reportu, zveřejnění prvních výsledků

Autoři a autorky výzkumu

Výzkum realizoval výzkumný tým **Katedry environmentálních studií** Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity ve spolupráci s **Green Dock, z.s.**

Podrobnější informace o obou organizacích a zapojení obou týmů najdete v rámečcích na této straně. V přehledech níže již neuvádíme, že **všichni členové a členky týmu se podíleli na úvodních rešerších a přípravě dotazníku.**

Green Dock, z. s.

Nezisková iniciativa sociálních psychologů, datových analytiků a designérů služeb. Cílem Green Dock je pomáhat českým environmentálním projektům aplikovat poznatky z behaviorálních věd a vytvářet s nimi společnost, která přemýšlí a jedná udržitelně.

Na výzkumu se následujícím způsobem podíleli:

Mgr. Ondřej Kácha, MPhil., sociální a environmentální psycholog, behaviorální specialista: koordinace týmu Green Dock; statistické propočty Latent Class Analysis; vkládání dat do reportu; prezentace projektu.

Bc. Jáchym Vintr, výzkumník, statistik: statistické propočty Latent Class Analysis; vkládání dat do reportu.

Mgr. Adéla Becková, psycholožka: kontrola audionahrávek z rozhovorů, vkládání dat do reportu

Katedra environmentálních studií

Řešitelem projektu byla Katedra environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, která se zabývá studiem vazeb mezi lidskou společností a přírodou, krajinou, životním prostředím. Ve svých výzkumech a výuce čerpá ze společenských i přírodních věd, propojuje akademické teorie s praxí a rozvíjí spolupráci na místní i zahraniční úrovni.

Výzkumný tým tvořili:

PhDr. Jan Krajhanzl, Ph.D., sociální a environmentální psycholog, specialista na komunikaci: vedení týmu výzkumného projektu; design dotazníku; konzultace ke sběru dat a jejich kontrolám; deskriptivní a faktorové analýzy; design pro Latent Class Analysis; interpretace dat; vizuální, textový a datový design materiálů; prezentace projektu; spolupráce s médií.

Mgr. Tomáš Chabada, environmentální sociolog: design dotazníku; metodologie, garance, supervize a kontroly sběru dat; srovnávací a regresní analýzy; kontroly výstupů; prezentace projektu.

Mgr. Renata Svobodová, environmentalistka: kontrola audionahrávek z rozhovorů, odkazy na odborné zdroje.

Na vizualizaci výsledků dále spolupracovali:

Mgr. Michaela Kašperová, grafická designérka.

Mgr. Zuzana Slámová, sazba infografik.

Mgr. Kateřina Švejdová, ilustrátorka.

Mgr. Kristýna Zákopčanová, konzultantka pro vybrané vizualizace dat.

V pár bodech:

Osm nejdůležitějších zjištění #1

Pro rychlou orientaci ve více než stovce stránek výsledků nabízíme čtení na pět minut. Tady je přehled klíčových zjištění výzkumu České klima 2021.

1. Česká veřejnost není ve vnímání změny klimatu rozdělena

Výrazná většina se shoduje, že změna klimatu probíhá, je způsobena převážně lidskou činností, představuje závažný problém a Česká republika se má jejím řešením aktivně zabývat.

2. Významný nárůst proklimatických postojů mezi obyvateli ČR

Oproti situaci přes šesti lety výrazně přibylo těch, kteří si všímají projevů změny klimatu. Prakticky všichni, kteří uvádějí, že za poslední dva roky změnili názor na ochranu klimatu, ji nyní podporují více než dříve. Ubývá naopak těch, kteří se domnívají, že se to s ochranou klimatu přehání.

3. Nová typologie 5 cílových skupin české veřejnosti v ochraně klimatu

Výrazně proklimatické postoje vyjadřují Angažovaní (11 % veřejnosti) a Sympatizující (49 %), ambivalentní názory vyjadřují Zmatení (6 %) a Rezervovaní (28 %), relativně odmítavě se k ochraně klimatu staví Pochybující (6 %). Uvedené skupiny se liší ve svém kulturním zázemí, politických přesvědčeních a dalších oblastech životního stylu.

4. České postoje ke změně klimatu jako součást širších kulturních postojů k ochraně přírody a životního prostředí

Většina české veřejnosti se považuje za ochránce přírody, z široké nabídky mediálních témat se nejvíce zajímá o přírodu (a také životní prostředí, na třetím místě). Zároveň se většině Čechů a Češek nelíbí životní způsob současné společnosti a do budoucnosti hledí s obavami.

5. Velmi slabé faktografické znalosti české veřejnosti

A to jak v pochopení změny klimatu, tak v otázkách produkce emisí a energetiky České republiky.

V pár bodech:

Osm nejdůležitějších zjištění #2

6. Rezervovanost k ochráncům klimatu

Přestože mají ekologická sdružení výrazně větší důvěru než například čeští politici, sleduje česká veřejnost debatu o změně klimatu velmi málo a organizace na ochranu klimatu vnímá převážně rezervovaně/ambivalentně, stejně jako většinu protestních akcí za ochranu klimatu.

7. Různorodá podpora politik ochrany klimatu

Podle většiny české společnosti představuje změna klimatu hrozbu, zcela nesrovnatelnou s případnými riziky ochrany klimatu. Většina české veřejnosti silně podporuje omezování znečišťovatelů a celou řadu dotačních politik a vzdělávacích aktivit na ochranu klimatu. Odmítavě pak reaguje na ta opatření, která by pro domácnosti představovala zvýšené náklady a předpokládané snížení životní úrovně.

8. Oslovit českou veřejnost

U české veřejnosti vyvolávají nejvíce pozitivní odezvu narativy ochrany klimatu, které je oslovují důrazem na kvalitu života, bezpečnost transformace, životní úroveň a stabilitu společnosti, ekonomické příležitosti a konkurenceschopnost, sentiment, nostalgii a hrdost. Nejhůře přijímané jsou katastrofické a antisystémové narativy.

Na str. 110 také nabízíme [Několik závěrů pro komunikaci ochrany klimatu s českou veřejností](#).

A Summary of Eight of the Most Important Findings #1

For a quick overview of the more than one hundred pages of results, we offer a five-minute summary. Here are the key findings of the Czech Climate 2021 research study.

1. The Czech public is not divided in its perception of climate change:

A large majority of people agree that climate change is indeed happening, has been caused mainly by human activities, and presents a serious challenge – and that the Czech Republic should actively work to find a solution.

2. Pro-climate attitudes have increased significantly among the inhabitants of the Czech Republic

When compared with the situation six years ago, the number of people concerned about climate-change effects has grown substantially. Almost all the people who report that they have changed their opinion regarding climate protection in the past two years now support climate protection more strongly than before. In contrast, the number of people who now think that climate protection is receiving undue attention has grown smaller.

3. The new typology of five target groups

The Actively Involved (11% of the public) and the Sympathizing (49%) report significantly pro-climate attitudes; the Confused (6%) and the Reserved (28%) report ambivalent attitudes; and the Doubting (6%) report somewhat negative attitudes toward climate protection. These groups differ in their cultural backgrounds, political beliefs, and other areas of their lifestyle.

4. Czech people's attitudes toward climate change are part of their broader cultural attitudes toward nature and the environment

Most Czechs consider themselves nature conservationists, and from the wide range of media topics, they are most interested in nature (with in the environment ranking as the third most interesting). At the same time, most Czechs do not approve of the lifestyle of today's society, and they look into the future with concern.

5. The factual knowledge of the Czech public is very weak

It is weak in understanding climate change as well as emissions and energy production.

A Summary of Eight of the Most Important Findings #2

6. Reserved attitudes towards climate activists

Czech people trust environmental groups significantly more than, for instance, Czech politicians. Nevertheless, Czech people only very rarely follow the climate-change debate, and they perceive climate-protection organizations with reservation/ambivalence – and the same applies to most protest actions for climate protection.

7. Diverse support for climate protection policies

According to the majority of Czech society, climate change presents a threat that is much bigger than the potential risks associated with climate protection. Most Czech people strongly support placing limits on polluters and subsidizing a whole range of policies and educational activities for climate protection. But most Czech people react negatively to measures that would mean higher household costs and expected decrease in the standard of living.

8. Attract the Czech public

The most positive response among the Czech public has been generated by climate-protection narratives that emphasize quality of life, security during the transformation, standard of living and social stability, economic opportunities and competitiveness, sentimentality, nostalgia, and pride. The most negative response has been generated by catastrophic and anti-capitalist narratives.

Výzkumný vzorek #1

Sběr dat realizovala na základě výzkumné metodiky dodané autorským týmem výzkumná agentura **Nielsen Admosphere**. Pilotní testování dotazníku proběhlo od 23. listopadu 2020 do 13. prosince 2020, hlavní sběr od 23. prosince 2020 do 28. února 2021. Finální výzkumný reprezentativní vzorek představuje odpovědi od 2 762 respondentů a respondentek. Formou on-line dotazování (metoda CAWI) se uskutečnilo 2 513 platných rozhovorů a formou osobního dotazování za pomoci tabletu (metoda CAPI) provedli tazatelé a tazatelky 249 platných rozhovorů.

Pro dosažení **vysoké reprezentativity** dat byli účastníci výzkumu vybráni nejen podle běžného **kvótního výběru** (pohlaví, věk, vzdělání, velikost místa bydliště, kraj, příjem, intenzita používání internetu), ale také na základě **vzájemných kombinací kvót** (pohlaví vs. věk, vzdělání, intenzita používání internetu, velikost místa bydliště, kraj; věk vs. vzdělání, intenzita používání internetu, velikost místa bydliště; vzdělání vs. velikost místa bydliště, kraj; velikost místa bydliště vs. kraj). Získaný vzorek byl následně dovažován (váhy v rozmezí 0,3 – 3,0).

Podle srovnání s daty Českého statistického úřadu (viz níže) je reprezentativní pro populaci České republiky ve věku od 15 let.

POHLAVÍ	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
muži	47,8 %	48,7 %	48,9 %
ženy	52,2 %	51,3 %	51,1 %

VĚK	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
15-17 let	5,2 %	3,5 %	3,4 %
18-27 let	12,7 %	11,6 %	11,5 %
28-37 let	15,8 %	16,4 %	16,2 %
38-47 let	19,8 %	19,8 %	19,6 %
48-57 let	15,6 %	15,6 %	15,5 %
58-67 let	14,3 %	15,0 %	14,8 %
68 let +	16,5 %	18,1 %	19,0 %

VZDĚLÁNÍ	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
základní nebo bez vzdělání	11,1 %	11,8 %	12,7 %
střední bez maturity nebo vyučen/á	31,4 %	32,6 %	32,3 %
střední s maturitou	38,6 %	37,4 %	37,0 %
vysokoškolské	18,9 %	18,2 %	18,0 %

VELIKOST MÍSTA BYDLIŠTĚ	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
do 999 obyvatel	16,3 %	16,7 %	16,9 %
1 000 - 4 999	21,2 %	21,7 %	21,8 %
5 000 - 19 999	18,5 %	18,2 %	18,2 %
20 000 - 99 999	21,9 %	20,8 %	20,8 %
100 000 a více	22,2 %	22,6 %	22,4 %

Výzkumný vzorek #2

Pro zajištění **vysoké kvality dat** jsme uskutečnili několik **nadstandardních kontrol dat**. V případě CAPI vzorku se jednalo o kontrolní poslech audionahrávek ze všech realizovaných rozhovorů (tři vybrané otázky); CAWI dotazník obsahoval tři otázky na testování pozornosti respondentů. Podmínkou pro uznání platnosti dotazníku bylo splnění dvou dílčích časových limitů (zvlášť stanovené pro CAPI a CAWI), na jejichž základě jsme vyřadili dotazníky vyplněné příliš rychle. Z jedné obce nebylo sbíráno více než 5 % výzkumného vzorku, v případě Prahy byl limit 15 %.

Ještě poznámka k textu výzkumné zprávy. U každé otázky uvádíme počet respondentů, kteří na danou baterii otázek odpověděli. Výsledky v procentech zaokrouhluje na jedno desetinné místo (součet se tedy nemusí rovnat přesně 100 %). Položky jsou ve většině grafů seřazeny podle průměru.

PŘÍJEM	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
do 16 000 Kč	26,9 %	31,4 %	31,5 %
16 001 - 18 000 Kč	7,1 %	9,1 %	9,1 %
18 001 - 20 000 Kč	12,6 %	12,8 %	12,8 %
20 001 - 25 000 Kč	25,4 %	23,0 %	23,0 %
25 001 - 30 000 Kč	9,9 %	12,1 %	12,0 %
30 001 Kč a více	18,1 %	11,6 %	11,6 %

UŽÍVÁNÍ INTERNETU	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
vůbec nebo skoro vůbec	9,0 %	18,0 %	19,1 %
alespoň jednou v posledních 3 měsících	5,9 %	7,6 %	7,6 %
denně, téměř denně	85,1 %	74,4 %	73,3 %

KRAJ	Zastoupení ve výzkumu	Zastoupení po vážení	Zastoupení v ČR
Praha	12,4 %	12,5 %	12,4 %
Jihomoravský	10,4 %	11,3 %	11,3 %
Karlovarský	2,9 %	2,7 %	2,7 %
Jihočeský	6,0 %	6,0 %	6,0 %
Středočeský	12,8 %	12,5 %	12,5 %
Královehradecký	5,4 %	5,0 %	5,0 %
Liberecký	4,2 %	4,1 %	4,0 %
Moravskoslezský	12,2 %	11,6 %	11,5 %
Olomoucký	5,6 %	5,9 %	6,0 %
Pardubický	4,7 %	5,0 %	5,0 %
Plzeňský	5,7 %	5,7 %	5,7 %
Ústecký	7,5 %	7,4 %	7,5 %
Vysočina	4,2 %	4,7 %	4,8 %
Zlínský	6,0 %	5,6 %	5,6 %

Česká veřejnost v širších souvislostech

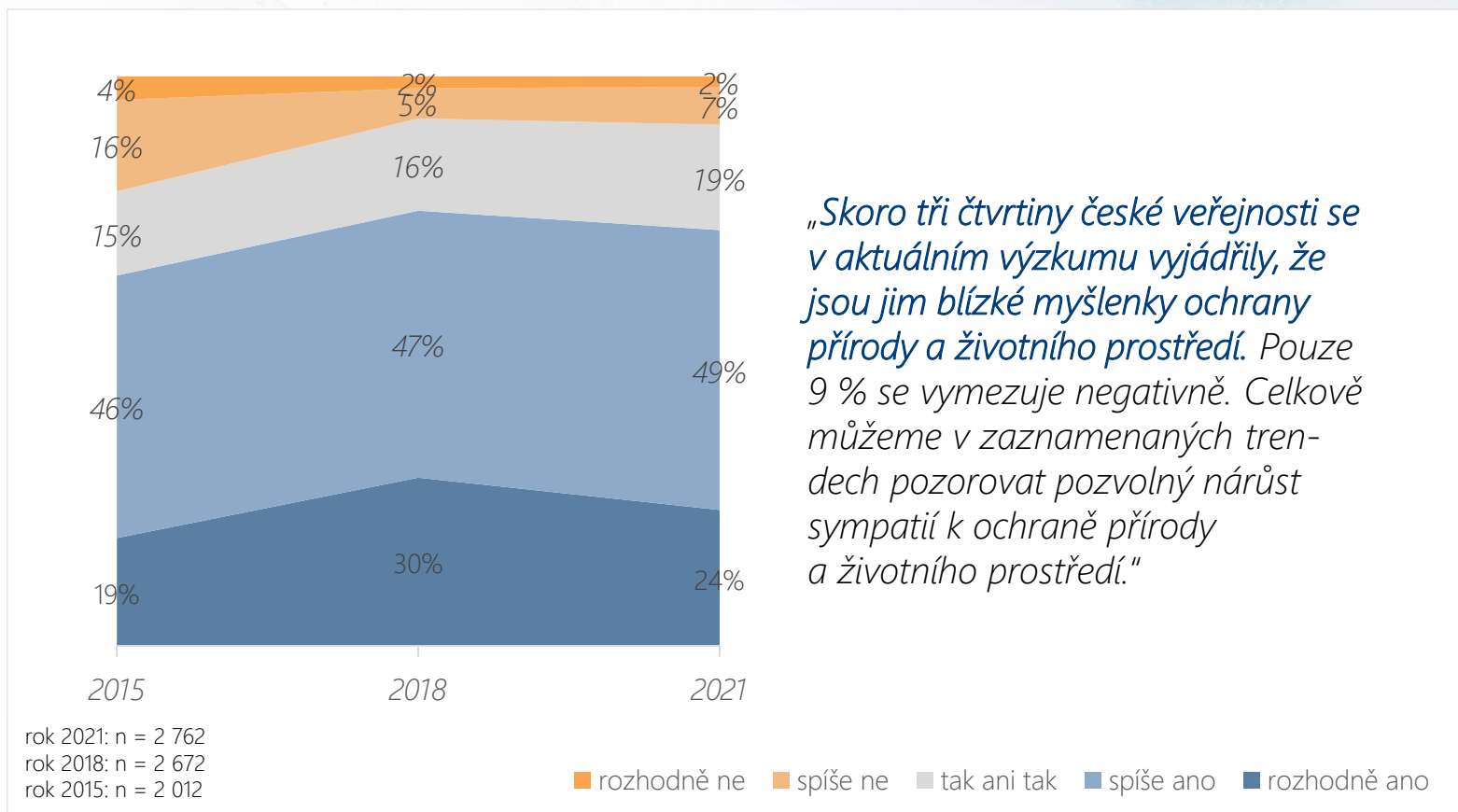
Jaký je celkový postoj české veřejnosti k ochraně přírody a životního prostředí?

Za koho se Češi a Češky považují? Jaké mají politické názory? O jaká mediální témata se nejvíce zajímají?

Jak se dívají do budoucna, a jak hodnotí životní způsob většiny společnosti?

České veřejnosti je ochrana přírody blízká

Jaký je postoj Čechů a Češek k ochraně přírody a životního prostředí?

Jsou Vám blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí? – Podle Krajhanzl et al. (2015), Krajhanzl, Chabada & Svobodová (2018)

Zájem o mediální témata: příroda nejatraktivnější

Jaká témata Čechy a Češky v médiích zajímají? A jak se vyvíjejí v čase?

	2015		2021
příroda	79,9%	→	81,0%
zdraví	69,4%	→	77,0%
životní prostředí	67,9%	→	68,8%
vědecké objevy	50,2%	→	60,8%
ekonomie, finance	49,1%	→	48,4%
umění, kultura, divadlo, architektura	47,6%	→	45,4%
sport	42,3%	→	44,5%
politika	40,7%	→	41,4%
krimi, černá kronika	41,7%	→	35,2%
soukromí ze života slavných lidí	20,3%	→	21,7%

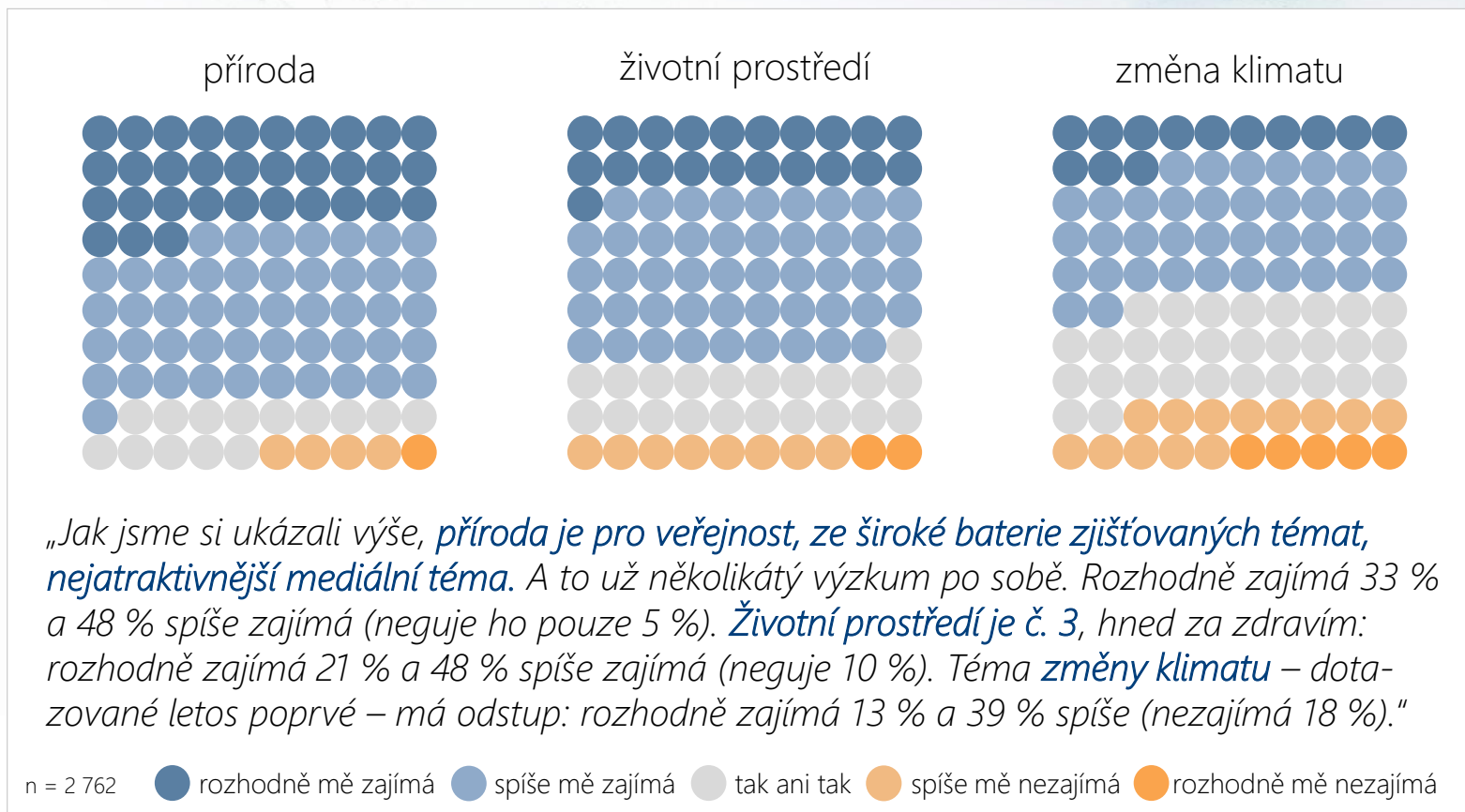
„Už několik let v týmu Fakulty sociálních studií MU sledujeme zájem lidí o mediální témata. V tabulce vlevo jsou jen některá z nich, každopádně víme, že ze sledovaných 25 témat **vede příroda v každém výzkumu jako nejatraktivnější: nyní rozhodně či spíše zajímá 81 % české veřejnosti. Hned třetí v pořadí je životní prostředí.** Stojí za srovnání, o kolik menší zájem přitahuje např. politika, černá kronika nebo soukromí slavných lidí.“

rok 2021: n = 2 762
rok 2015: n = 3 876

Nabídneme Vám některá témata, kterým se věnují noviny, časopisy, internetové stránky, televizní i rozhlasové pořady. U každého z nich, prosím, zaškrtněte, do jaké míry Vás dané téma v médiích zajímá či nezajímá. – Podle Krajhanzl, Chabada & Svobodová (2018)

Zájem o přírodu a životní prostředí, a pak klima

Jak moc zajímají či nezajímají českou veřejnost témata přírody, životního prostředí a klimatu?

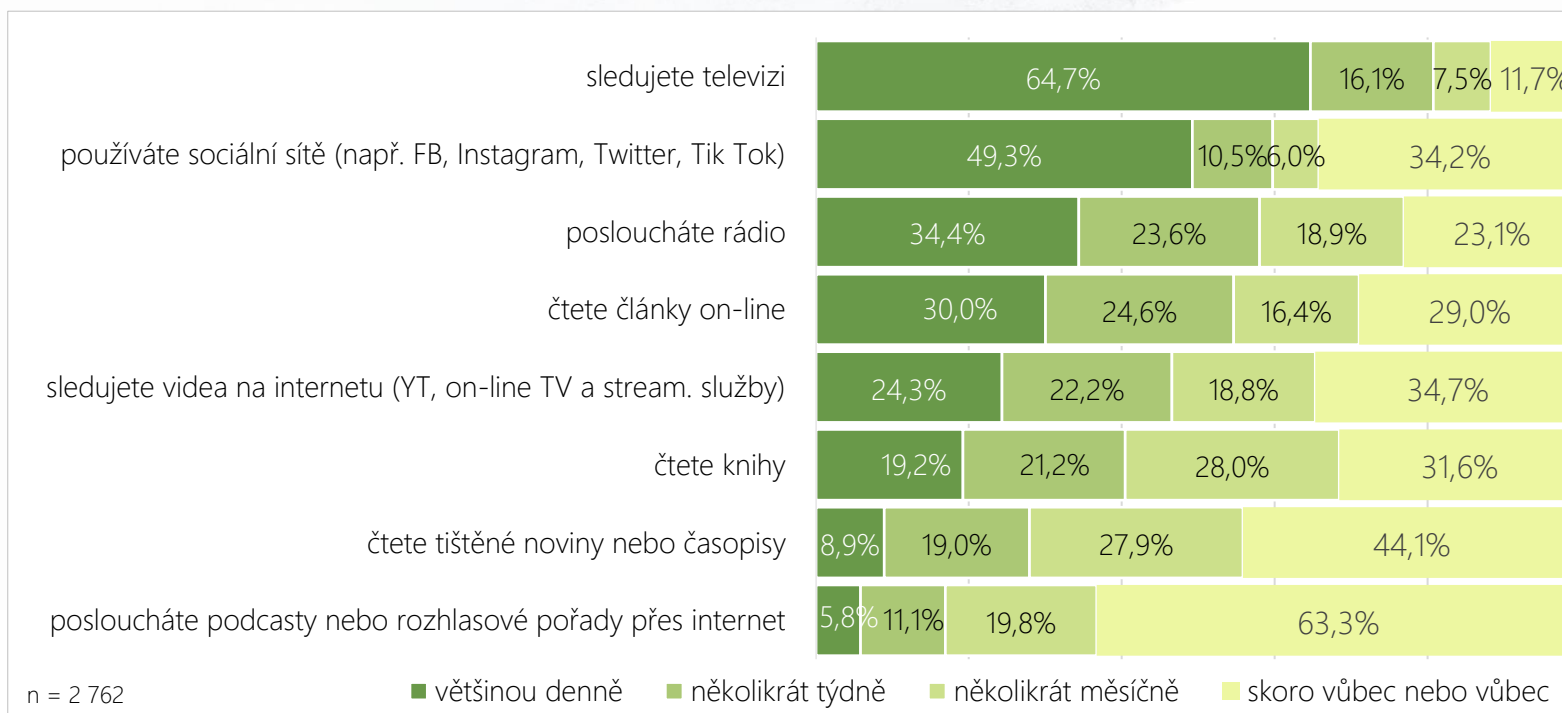

Nabídneme Vám některá témata, kterým se věnují noviny, časopisy, internetové stránky, televizní i rozhlasové pořady. U každého z nich, prosím, zaškrtněte, do jaké míry Vás dané téma v mediích zajímá či nezajímá. – Podle Krajhanzl, Chabada & Svobodová (2018)

Mezi televizí, rádiem a on-line médií

Jaké mediální kanály obyvatelé České republiky nejvíce používají?

„Na prvním místě je pro většinu Čechů a Češek nadále sledování **televize** (denně 65 %). Trendem posledních je nárůst **sociálních sítí** (49 %), své posluchače si dále drží **rozhlas** (34 %). Stále rozšířenější je čerpání z **on-line článků** (30 %) a sledování **on-line videí** (24 %), a to i mezi staršími.

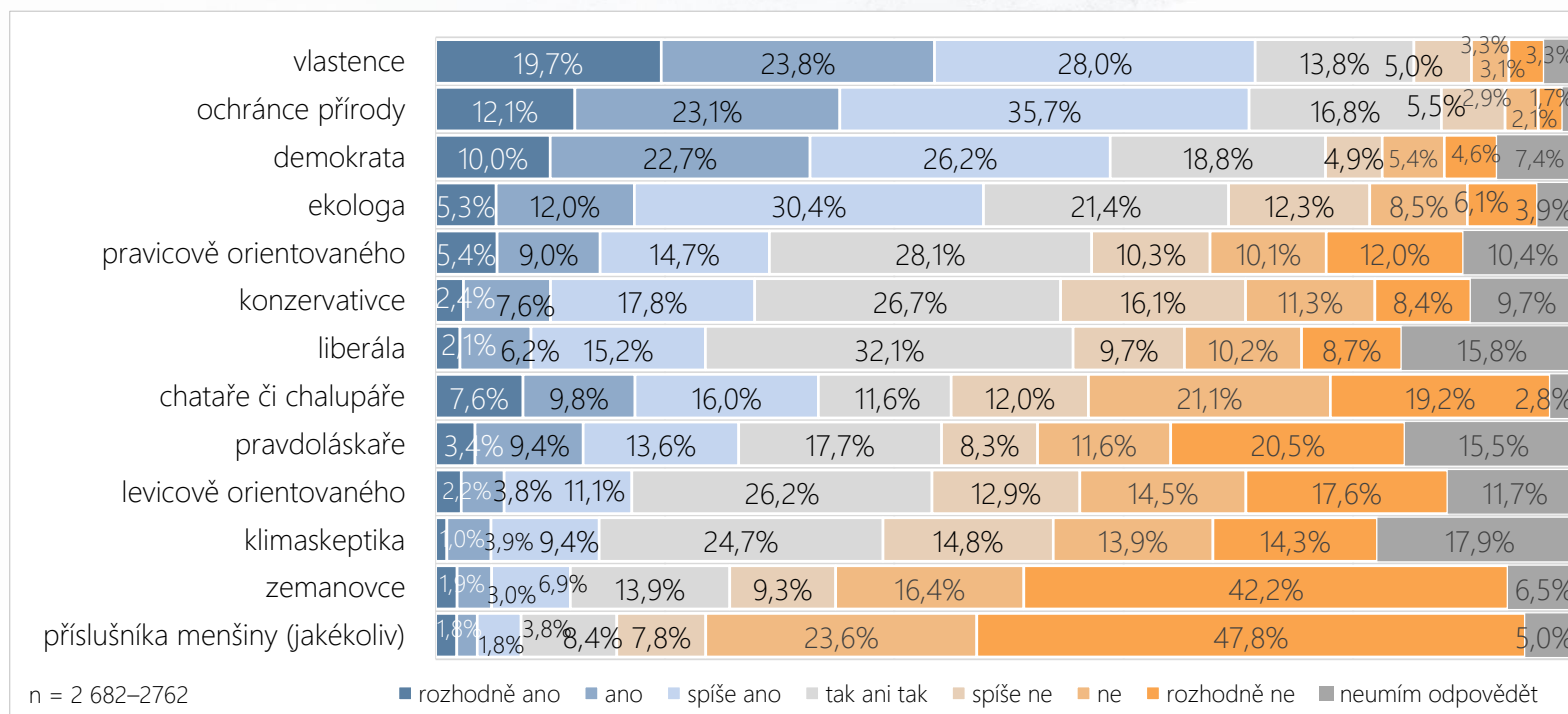

Jak často...?

Vlastenci, ochránci přírody, demokraté

Za koho se považují Češi a Češky?

„Významná část obyvatel se považuje nejen za **vlastence** (72 %) a **demokraty** (59 %), ale také za **ochránce přírody** (71 %) a **ekology** (48 %). S ideologickými identitami se ztotožňuje méně lidí, než kolik se vůči nim vymezuje. Za klimaskeptika se označuje 14 % veřejnosti.“

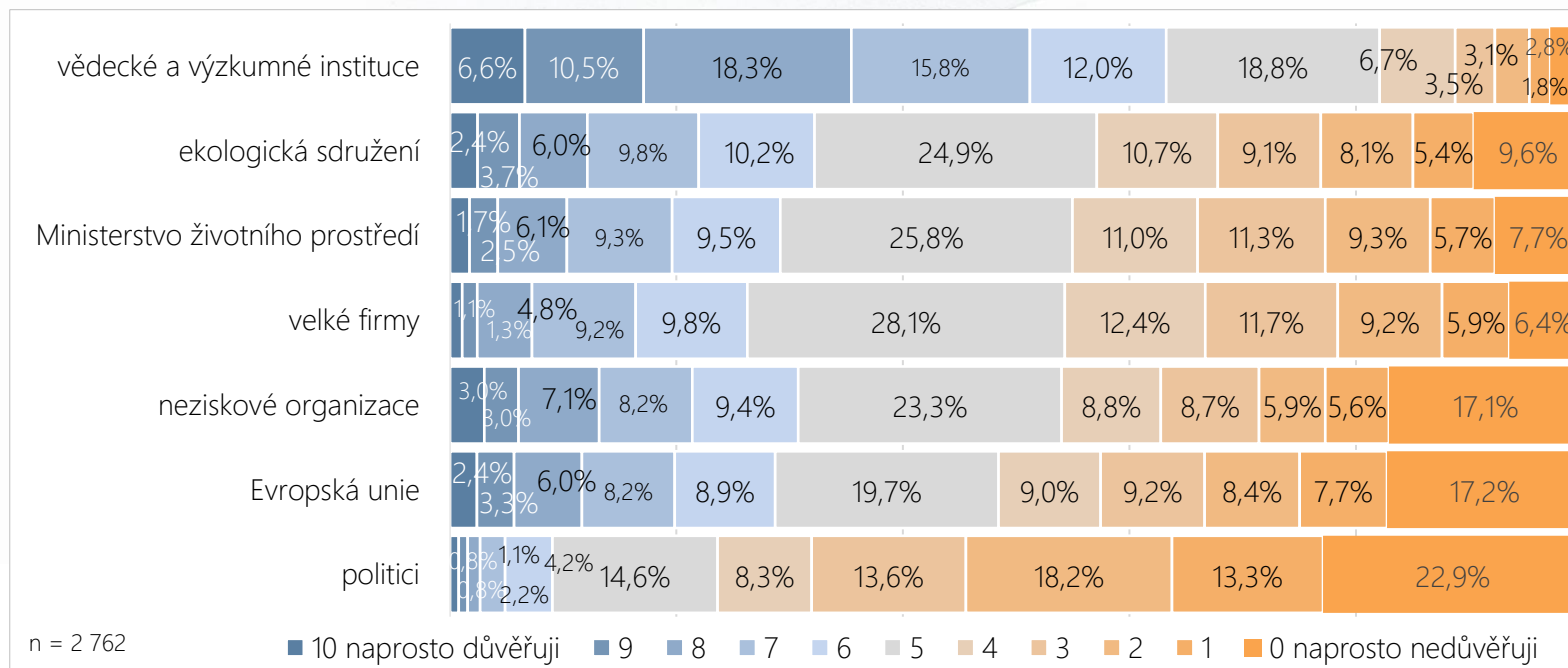

Do jaké míry sami sebe považujete či nepovažujete za...

Společnost nedůvěry, nicméně důvěra vědcům

Komu věří, resp. nevěří Češi a Češky?

„Důvěra české veřejnosti převažuje nad nedůvěrou pouze u **vědeckých a výzkumných institucí** (důvěřuje 63 %, nedůvěřuje 18 %). Ve srovnání s dalšími institucemi mají vyšší důvěru také **ekologická sdružení** (důvěra 32 %, nedůvěra 43 %) a **Ministerstvo životního prostředí** (důvěra 29 %, nedůvěra 45 %). Zcela nejnižší důvěru mají politici (důvěra 9 %, nedůvěra 76 %).“

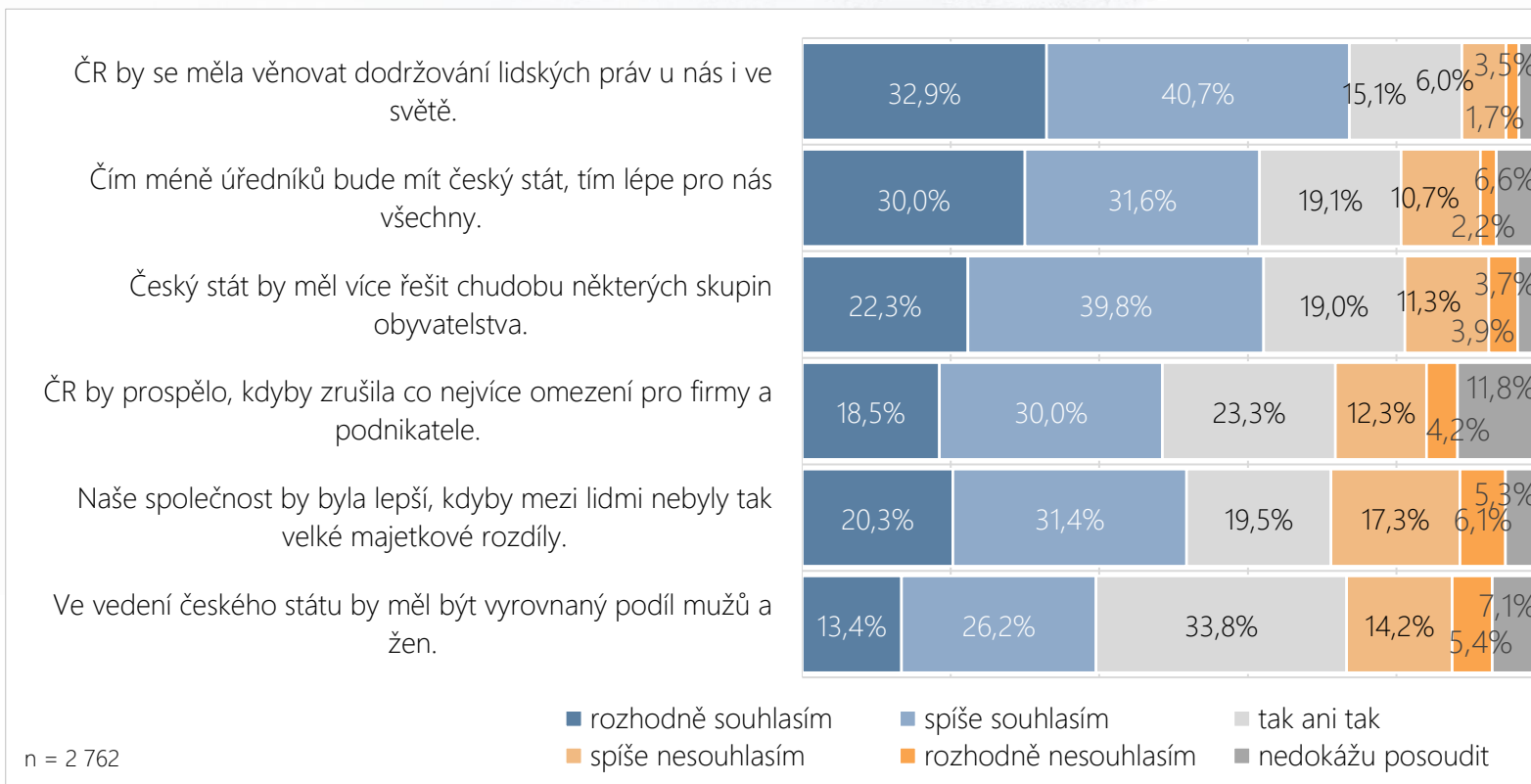

U každé z následujících institucí, prosím označte, do jaké míry každé z nich Vy osobně důvěřujete. – Upraveno podle Krajhanzl, Chabada & Svobodová (2018)

Mimo ideologické škatulky #1

Jaké jsou politické názory Čechů a Češek?

„Názory obyvatel je obtížné zařadit do ideologických kategorií pravicových a levicových, konzervativních a liberálních přesvědčení. **Nejvíce souhlasí s tvrzeními, která obsahují ekonomické rovnostářství, a přitom minimalizaci českého státu (méně úředníků a omezení)...**“

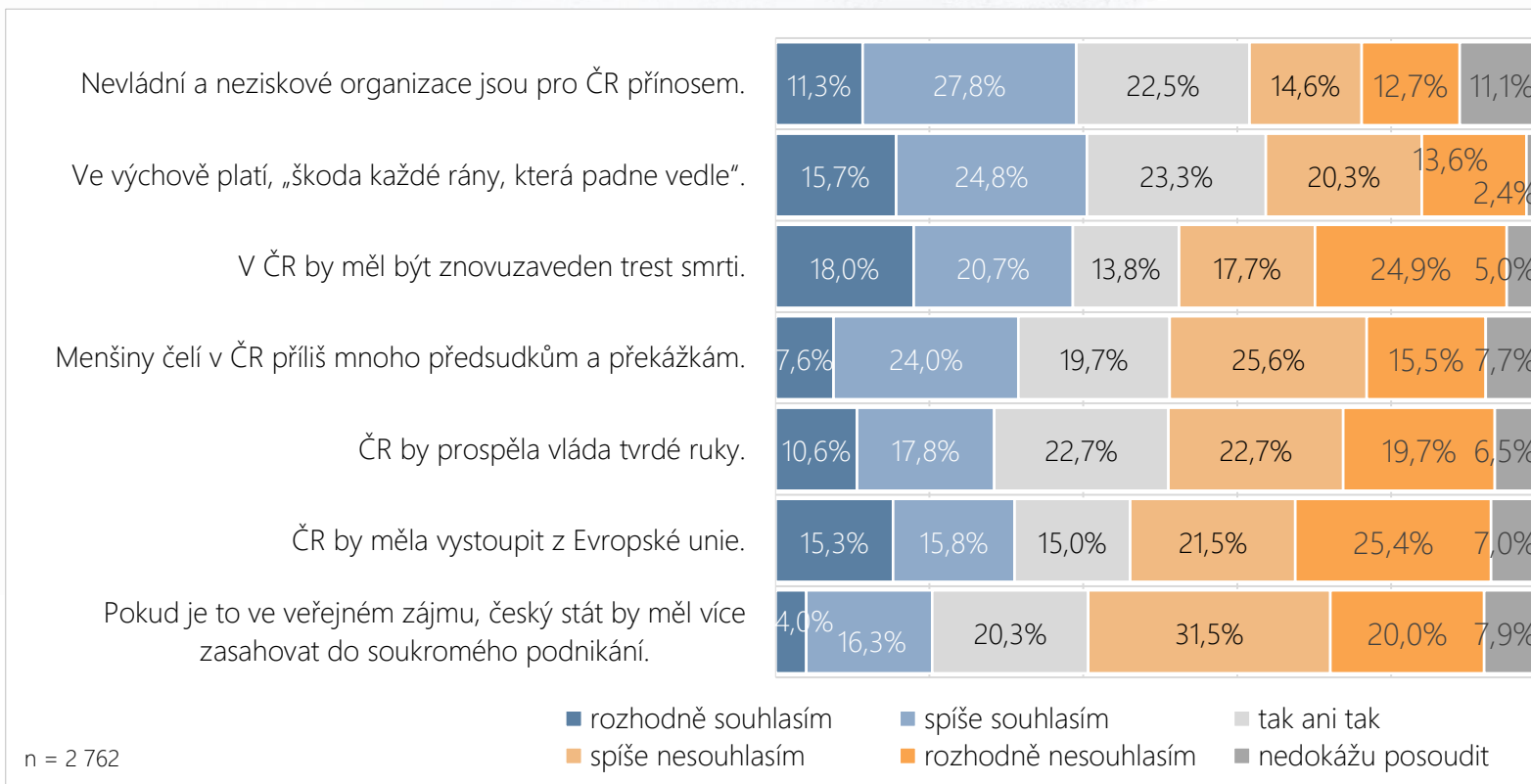

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními?

Mimo ideologické škatulky #2

Jaké jsou politické názory Čechů a Češek?

„Další přesvědčení českou veřejnost více rozdělují, zejména v potřebě sjednat – třeba i silou – právo a pořádek (fyzické tresty ve výchově, trest smrti, vláda pevné ruky). Nejméně lidí souhlasí se zasahováním českého státu do soukromého vlastnictví ve veřejném zájmu.“

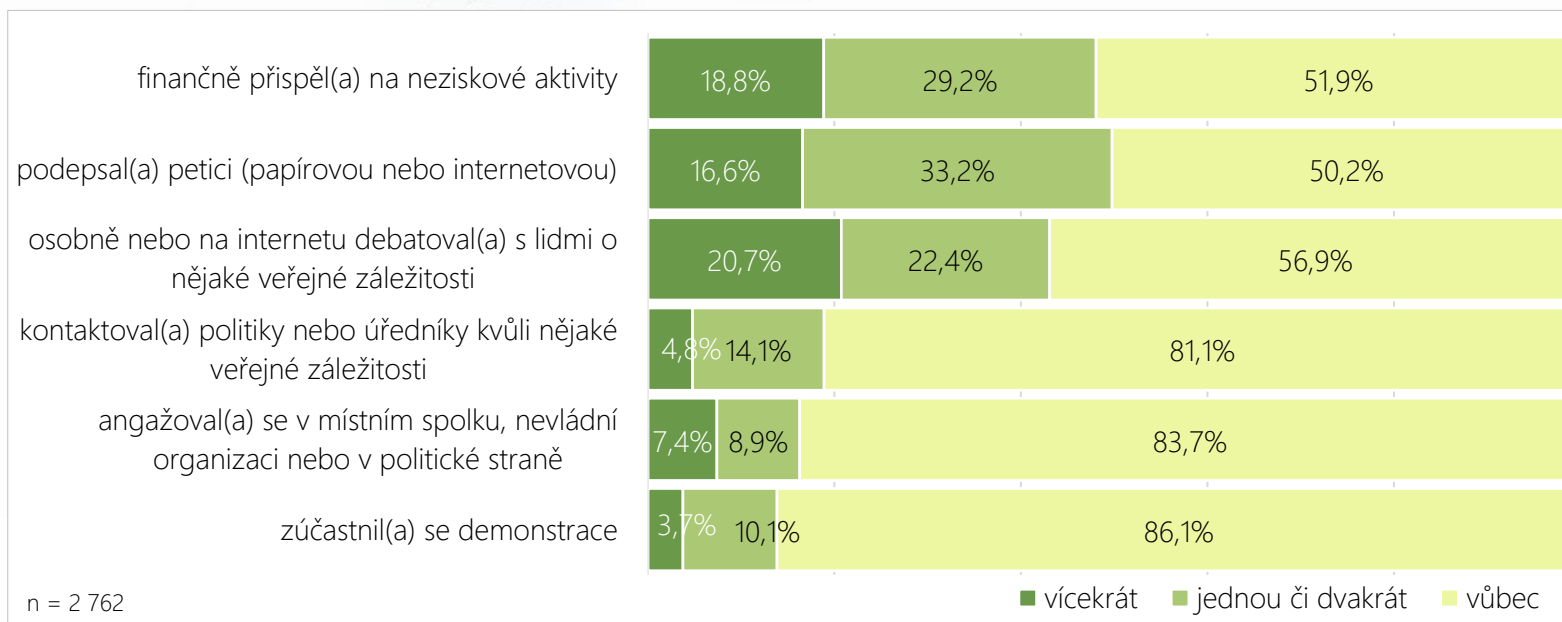

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními?

Češi a Češky opatrně angažovaní

Do jakých způsobů občanské angažovanosti se oslovení v posledních pěti letech zapojili?

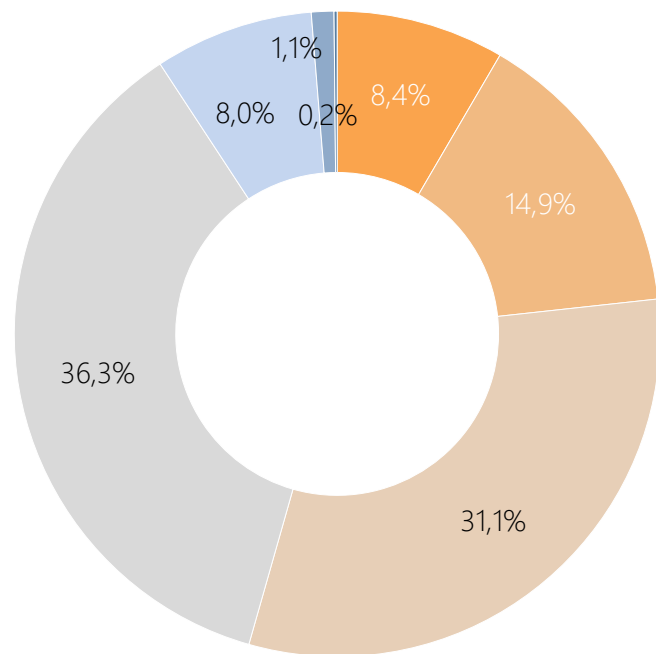
„V datech vidíme dvě skupiny aktivit: první, **mainstreamovější**, jako je finanční příspěvek, podpis petice či debata o veřejných záležitostech, kterých se zúčastnilo za posledních pět let více než 40 % veřejnosti. A pak aktivity **menšinové, vysokoprahovější**: kontakt s politiky či úředníky, angažmá v občanské organizaci, účast na demonstraci – s těmi má zkušenost do 20 % lidí (častější než jednu či dvě zkušenosti mají pouze jednotky procent dotazovaných).“

Kterou z následujících aktivit, pokud nějakou, jste udělal(a) během posledních pěti let?

Nespokojenost se životním způsobem společnosti

Jak se Čechům a Češkám líbí způsob, jak žije většina současné společnosti?

*„Může nás překvapit, že **většině obyvatel se životní způsob současné společnosti nelíbí – v součtu se jedná o 54 %**. Současně pouze 9 % hodnotí životní styl pozitivně. Více než třetina veřejnosti nemá na položenou otázku vyhraněný názor, odpovídá 'tak napůl'."*

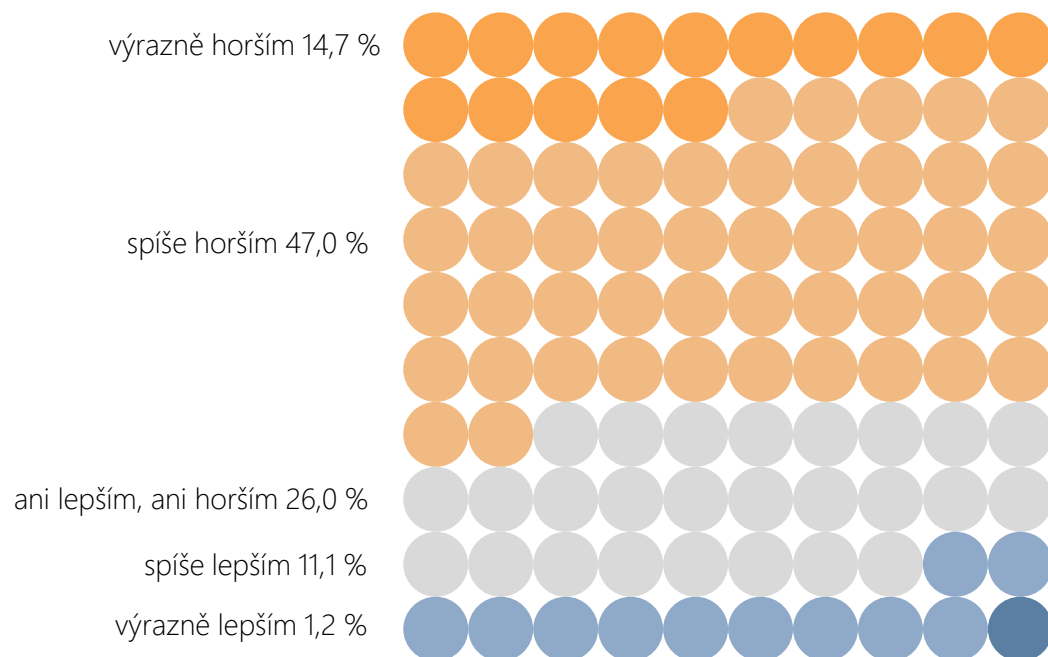
n = 2 762

■ velmi nelíbí ■ nelíbí ■ spíše nelíbí ■ tak napůl ■ spíše líbí ■ líbí ■ velmi líbí

Jak se Vám líbí nebo nelíbí způsob, jak žije většina současné společnosti?

Pesimismus do budoucna

V jakém světě budou žít podle Čechů a Češek děti, které se rodí v těchto letech?

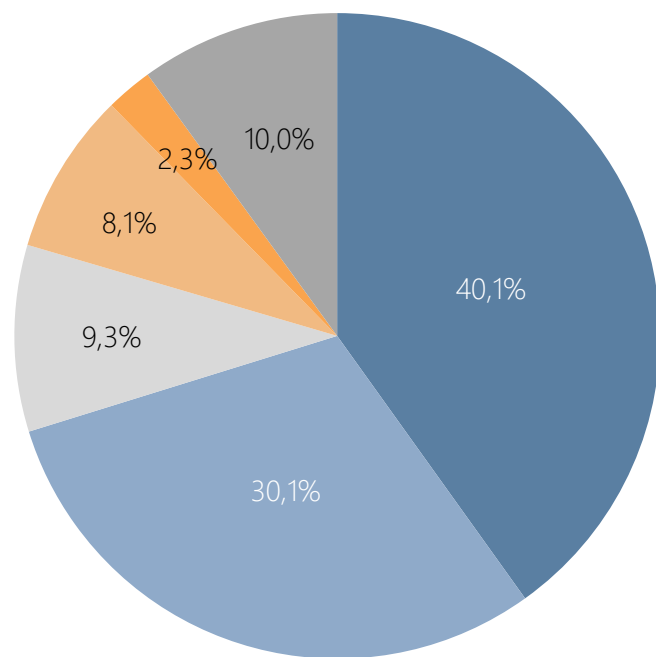
„V horším. Alespoň podle názorů více než 60 % české veřejnosti. Výrazně s tím kontrastuje, že optimistické vyhlídky do budoucna má pouze 12 % dotazovaných. Neutrální názor, že svět nebude ani lepší, ani horší, zastává 26 %.“

n = 2 762

V jakém světě budou podle Vás žít děti, které se rodí v těchto letech?

Podpora pro prozíravou, strategickou politiku

Má podle české veřejnosti řešit stát problémy, které naší zemi hrozí kolem roku 2050?

*„Na obecné úrovni **občané a občanky** podporují, aby se český stát věnoval řešení problémů, které jsou spojeny s negativními dopady až kolem roku 2050. Jednoznačně tento přístup v politice podporuje 40 % obyvatel, dalších 30 % se k němu přiklání. Opačný názor má pouze 10 % veřejnosti.“*

n = 2 762

■ rozhodně má ■ spíše má ■ tak ani tak ■ spíše nemá ■ rozhodně nemá ■ neumím odpovědět

Když to vezmeme obecně, má či nemá řešit český stát podle Vašeho názoru problémy, které České republice hrozí kolem roku 2050?

Obecné postoje ke změně klimatu

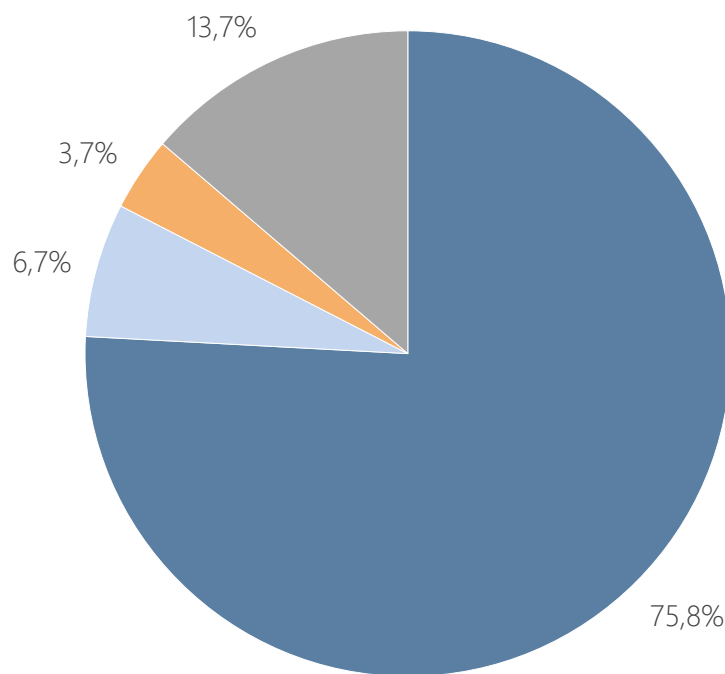
Domnívají se Češi a Češky, že probíhá změna klimatu?

Jakou pro ně má naléhavost a důležitost?

Věří, že ji mohou společně – nebo osobní snahou – zmírnit?

Jasná většina uznává změnu klimatu

Jsou obyvatelé České republiky přesvědčeni o existenci změny klimatu?

„Výzkum potvrzuje výsledky podobných šetření z poslední doby: Více než tři čtvrtiny české veřejnosti si uvědomují, že změna klimatu už reálně probíhá. Pouze necelá 4 % existenci změny klimatu zcela odmítají.“

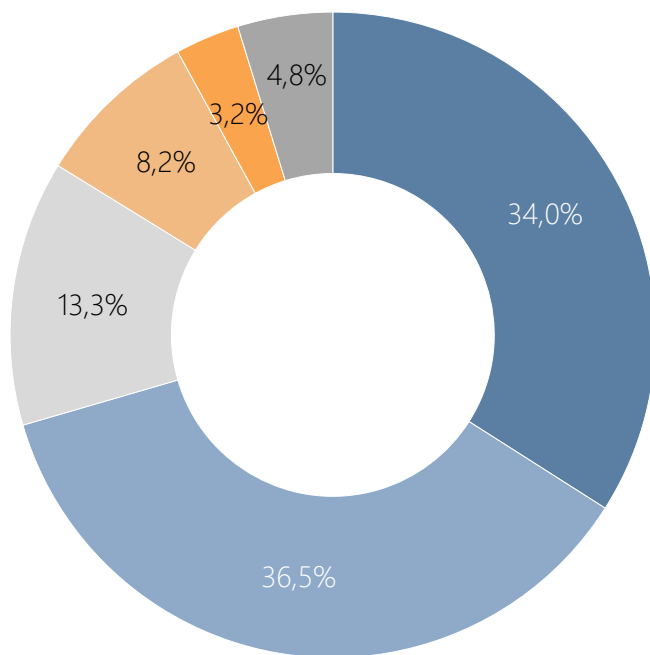
- globální změna klimatu již probíhá
- globální změna klimatu nyní neprobíhá, ale nastane v budoucnu
- ke globální změně klimatu vůbec nedojde
- nevím, nedokážu odpovědět

n = 2 762

Které z následujících tvrzení o globální změně klimatu je nejbližší Vašemu názoru? – Podle Ziegler (2017)

Klima se mění hlavně kvůli lidem

Považuje česká veřejnost lidskou činnost za hlavní příčinu změny klimatu?

„Více než 70 % rozhodně či spíše souhlasí s tím, že hlavní příčinou změny klimatu jsou tzv. antropogenní vlivy. Jen přibližně desetina tento pohled odmítá. Bezmála pětina veřejnosti nemá jasný názor.“

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- tak ani tak
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím
- nedokážu posoudit

n = 2 762

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními? Lidstvo a lidské aktivity jsou v současné době hlavní příčinou změny klimatu. – Podle European Investment Bank (2020)

Podpora pro ochranu klimatu stoupá

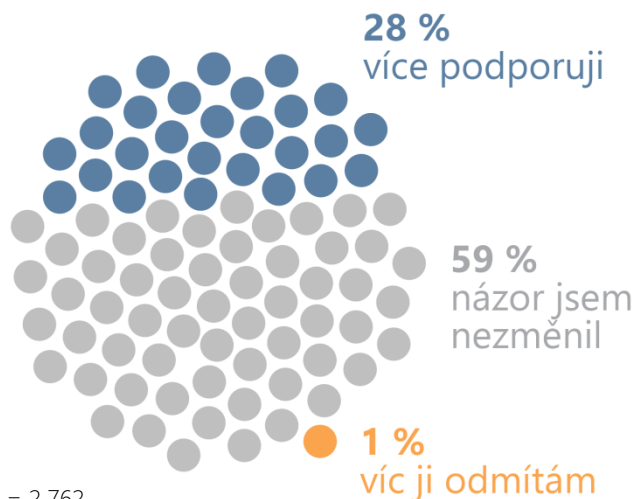
Jak se podle dotazovaných změnila jejich podpora pro ochranu klimatu za poslední dva roky?

„V české společnosti výrazně přibývá těch, kteří podporují ochranu klimatu. Už několik let je na čase mluvit spíše o společenském konsensu v této otázce, než o rozdělení společnosti.“

Globální změna klimatu

již probíhá

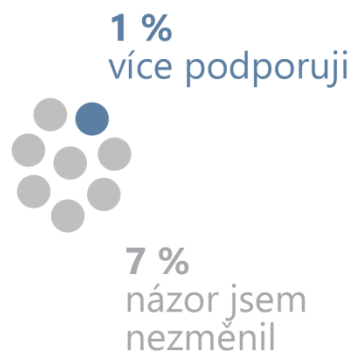
88 % celkem

n = 2 762

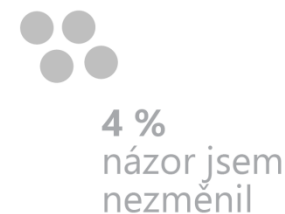
nyní neprobíhá, ale nastane

8 % celkem

vůbec k ní nedojde

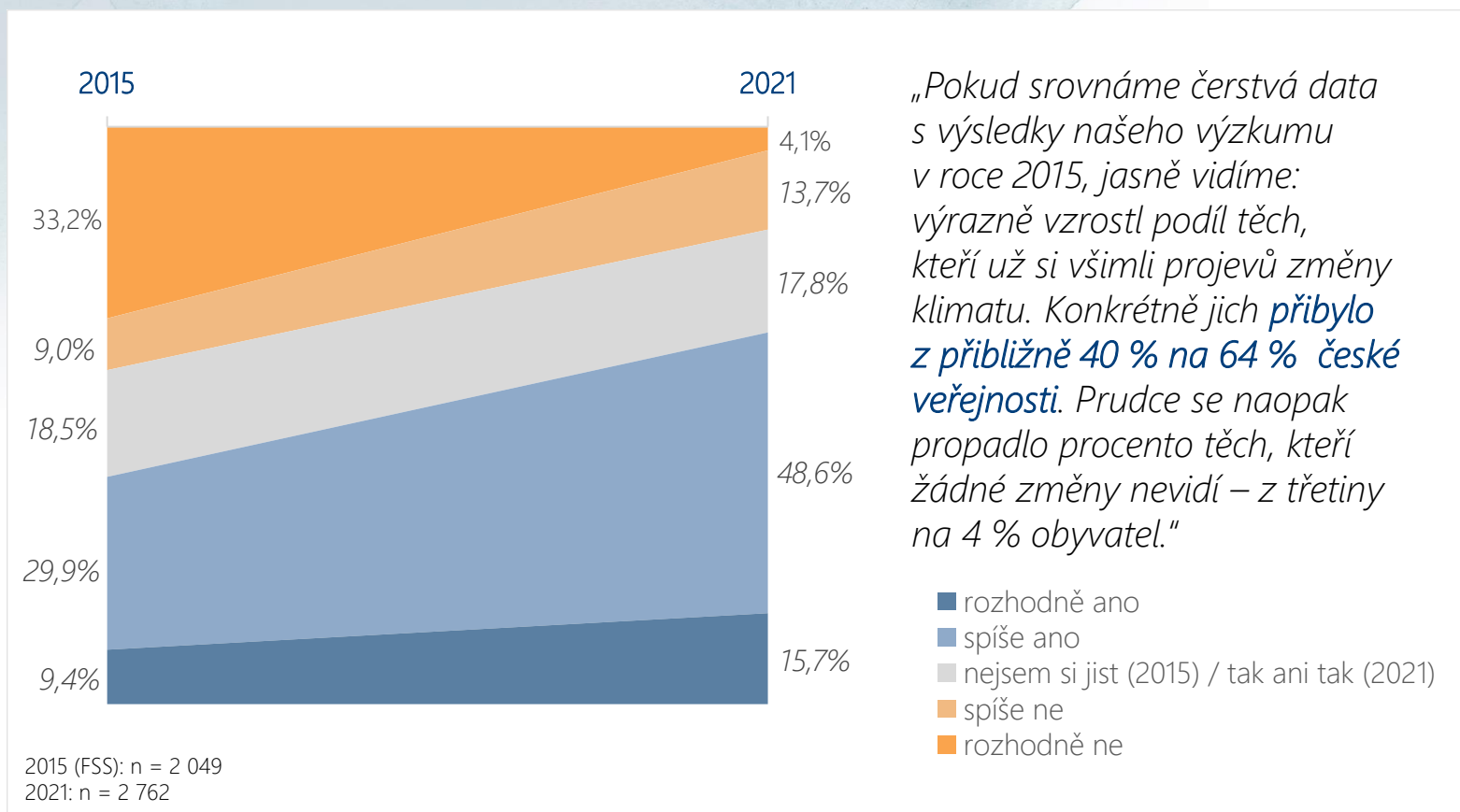
4 % celkem

Změnil se či nezměnil během posledních dvou let Váš názor na ochranu klimatu?

Roste podíl těch, kteří vidí projevy změny klimatu

Kolik od roku 2015 přibylo těch, kteří si všímají projevů globální změny klimatu?

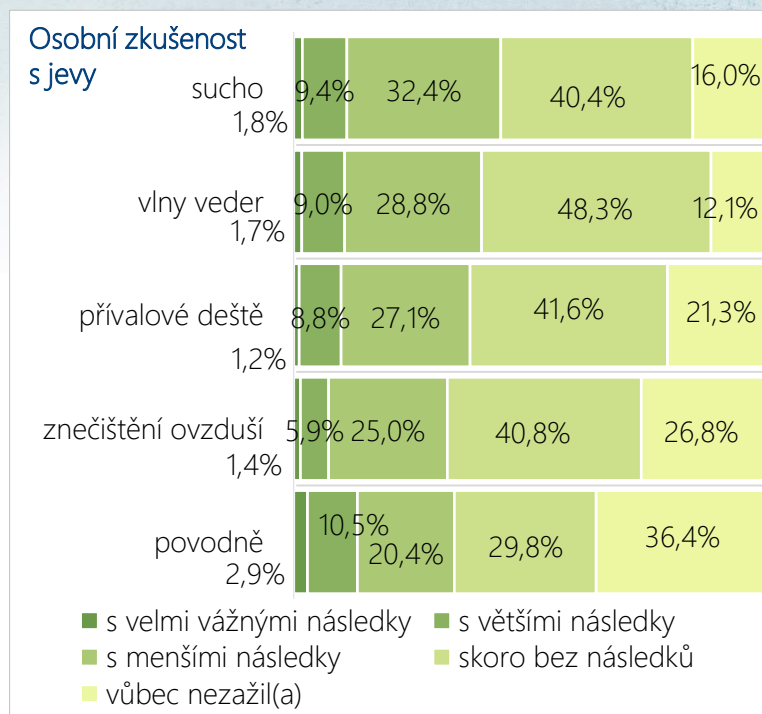

Už jste si všiml(a) nějakých projevů globální změny klimatu? – Podle Krajhanzl et al. (2015)

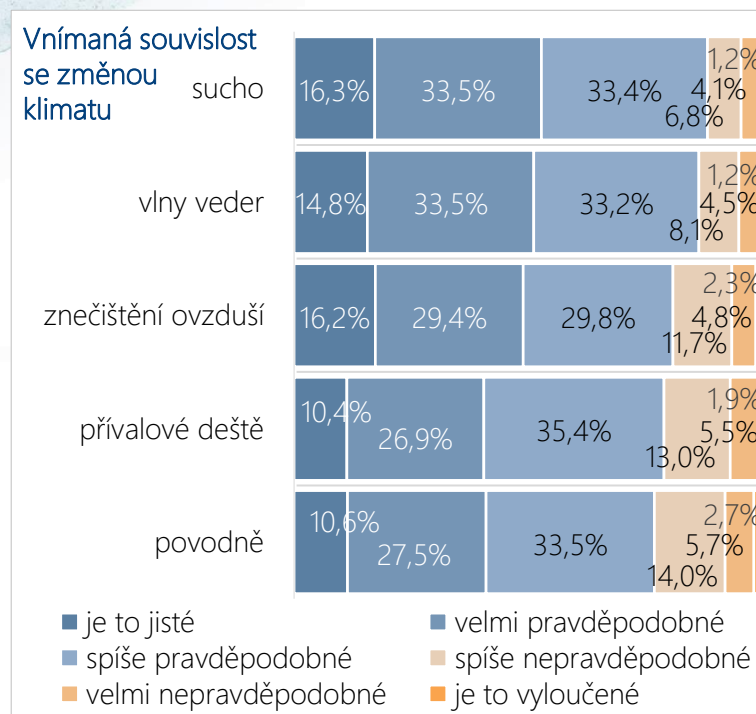
Sucha, vlny veder, přívalové deště...

Kolik obyvatel ČR má zkušenosti s extrémním počasím? Chápu je jako projevy změny klimatu?

„Ačkoliv následky těchto jevů dosud pocítila jen menšina veřejnosti, jedná se v přepočtu o statisíce lidí. Významná většina Čechů a Češek si spojuje jevy jako je sucho, vlny veder, přívalové deště, povodně nebo znečištění ovzduší se změnou klimatu.“

Zažil(a) jste Vy nebo Vaši blízcí na vlastní kůži něco z následujících jevů? Pokud ano, byl někdo z vás přímo zasažen, např. majetkově, zdravotně či jinak?

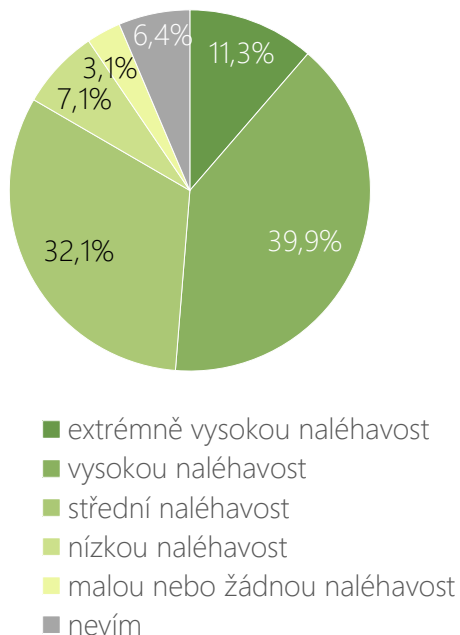
Jak je podle Vás pravděpodobné či nepravděpodobné, že následující jevy v České republice nějakým způsobem souvisí se změnou klimatu?

Naléhavá a relativně důležitá

Považují obyvatelé ČR řešení změny klimatu za naléhavé? Je pro ně změna klimatu důležitá?

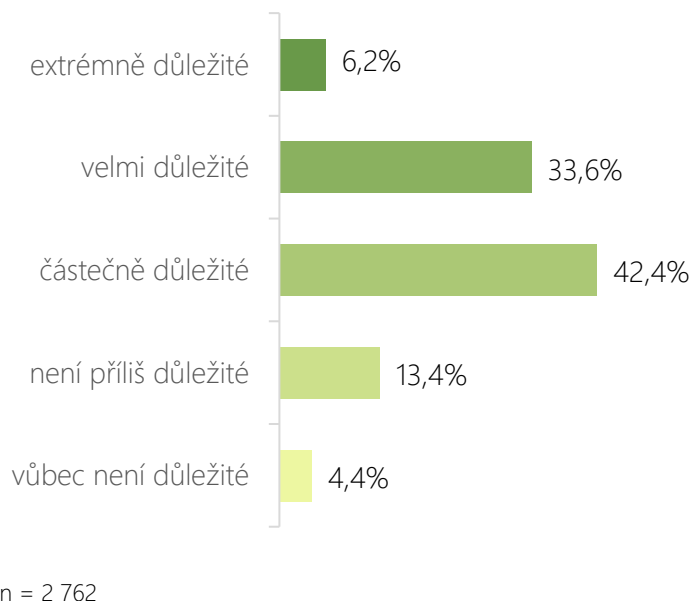
„Pro více než polovinu veřejnosti je řešení změny klimatu extrémně nebo vysoce naléhavé, pro další třetinu má střední naléhavost. Pro sebe osobně ji pak za extrémně či velmi důležitou považuje přibližně 40 % obyvatel, dalších 42 % za částečně důležitou.“

Naléhavost

Které z tvrzení nejlépe vyjadřuje Váš pohled na naléhavost, s níž je potřeba řešit změnu klimatu? Řešení změny klimatu má...

Důležitost

Jak je pro Vás osobně důležité téma změny klimatu? – Podle Maibach et al. (2011)

Vysvětlení k následujícím regresním analýzám

Pro výzkum ve společenských vědách je charakteristická vzájemná provázanost proměnných a jejich interakce. Aby se analýzy více přiblížily realitě, používají se modely s více nezávisle proměnnými. Tzv. **vícenásobná lineární regrese** nám ukazuje, jaký vliv mají nezávisle proměnné (například věk, pohlaví, vzdělání) na závisle proměnnou (např. zainteresovanost na klimatické problematice).

Při tvorbě designu regresních analýz jsme udělali dvě rozhodnutí: zaprvé, že zařadíme do regresních modelů poměrně široké spektrum proměnných, aby ve výzkumu každý našel odpovědi sílu působení těch vlivů, které ho zajímají. Zároveň jsme se rozhodli regresní modely pro každou sledovanou proměnnou rozdělit do dvou variant modelů, a to jak kvůli omezení počtu proměnných v modelu a tedy vyšší přehlednost, tak pro potřeby těch, kteří se zabývají komunikací ochrany klimatu s veřejností:

#SOCIO – sociologickou + sociálně-psychologickou – variantu jsme koncipovali pro určení vhodné cílové skupiny při komunikaci ochrany klimatu s veřejností (tzv. segmentace a zacílení při přípravě komunikace), tedy obsahuje sociokulturní proměnné jako jsou sociodemografika, identity respondentů, jejich mediální zájmy, politické orientace ad.

#ENVIPSYCH, tedy environmentálně-psychologickou variantu, jsme designovali pro určení vhodné motivace a rétoriky (tzv. positioning sdělení), tzn. tato varianta ukazuje možné způsoby argumentace na základě analýzy vlivu znalostí, přesvědčení, postojů a chování v environmentální, zejména klimatické problematice.

Na následujících grafech jsou zobrazeny pouze nezávisle proměnné, které statisticky významně ovlivňují závisle proměnnou. Zobrazeny jsou koeficienty, které ukazují jaká je relativní důležitost každé z nezávisle proměnných zahrnutých v modelu.

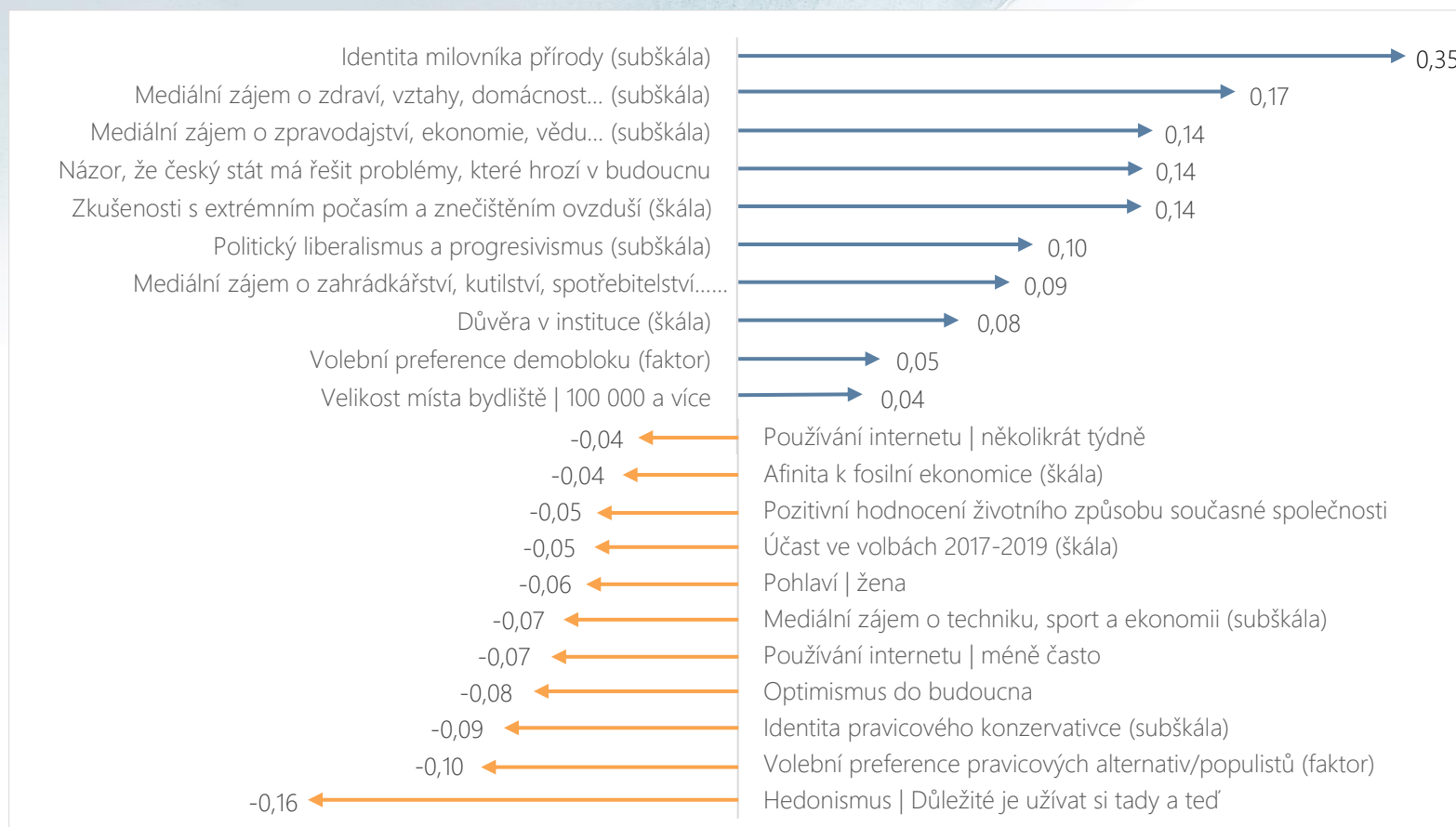
Kladná hodnota koeficientu znamená, že mezi danou nezávisle proměnnou a závisle proměnnou je pozitivní vztah (např. s rostoucím věkem se zvyšuje přijatelnost klimatických politik zaměřených na podporu a investice), **záporná hodnota naopak znamená negativní vztah** (např. s rostoucím věkem klesá akceptace aktivistických metod v ochraně klimatu).

Kategorické proměnné (např. velikost místa bydliště, intenzita používání internetu) byly překódovány na tzv. dummy proměnné. U každé z těchto proměnných pak srovnáváme uvedené kategorie s referenční kategorií. Konkrétně např. u velikosti místa bydliště srovnáváme s kategorií do 999 obyvatel a u intenzity používání internetu s odpovědí „vůbec nebo skoro vůbec“.

V záhlaví každého grafu je uvedeno, **kolik % rozptylu odpovědí dané závisle proměnné** (např. zainteresovanosti na klimatické odpovědi) **ovlivňují uvedené proměnné – kolem 30 % a více vysvětleného rozptylu v této oblasti výzkumu znamená zajímavý výsledek.**

Co podporuje zainteresovanost v klimatických otázkách? #socio

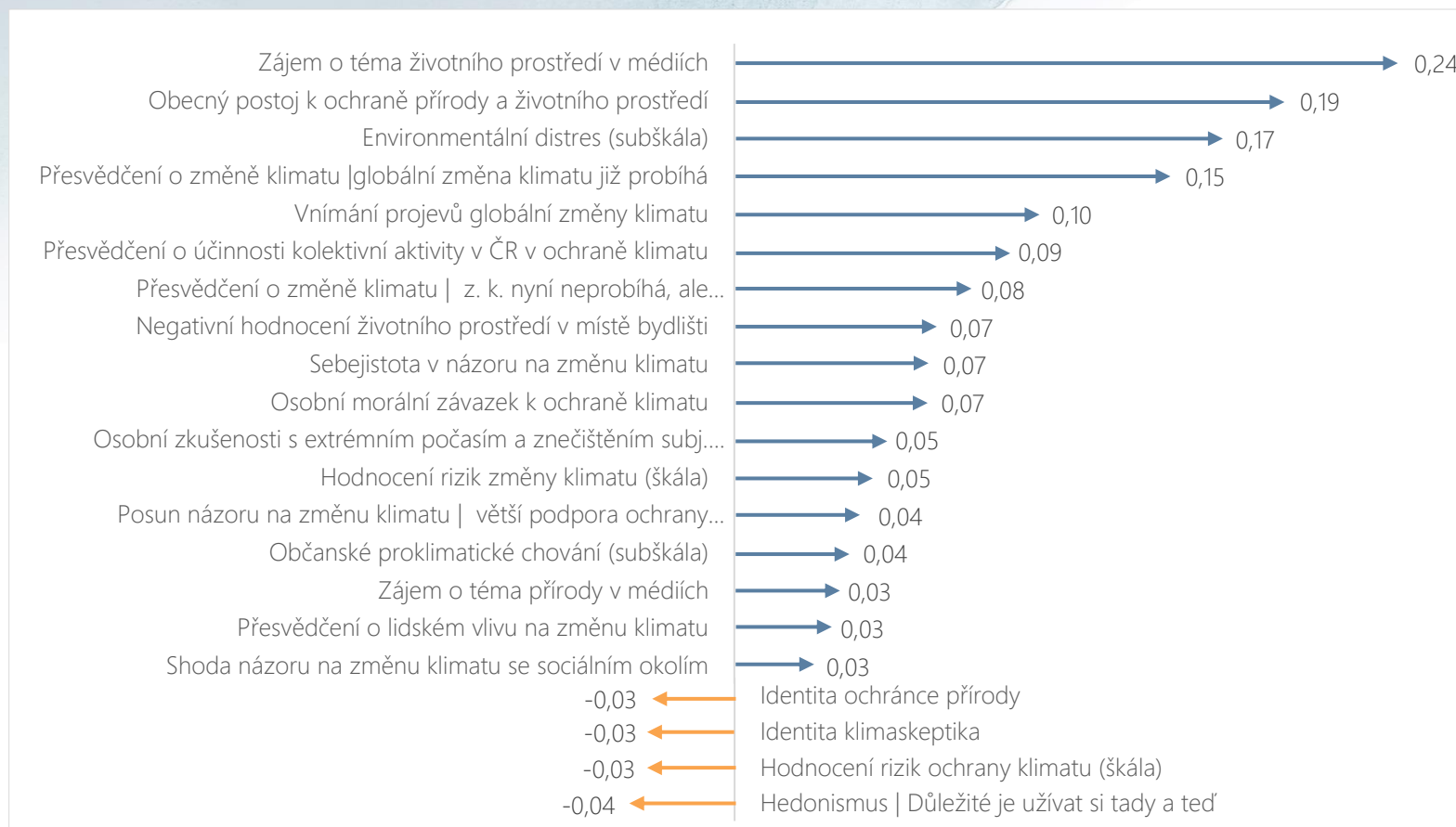
Regresní analýza: varianta pro volbu cílové skupiny, vysvětluje 53 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje zainteresovanost v klimatických otázkách? #envipsych

Regresní analýza: varianta pro motivaci a volbu rétoriky, vysvětluje 71 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje zainteresovanost v klimatických otázkách? #interpretace

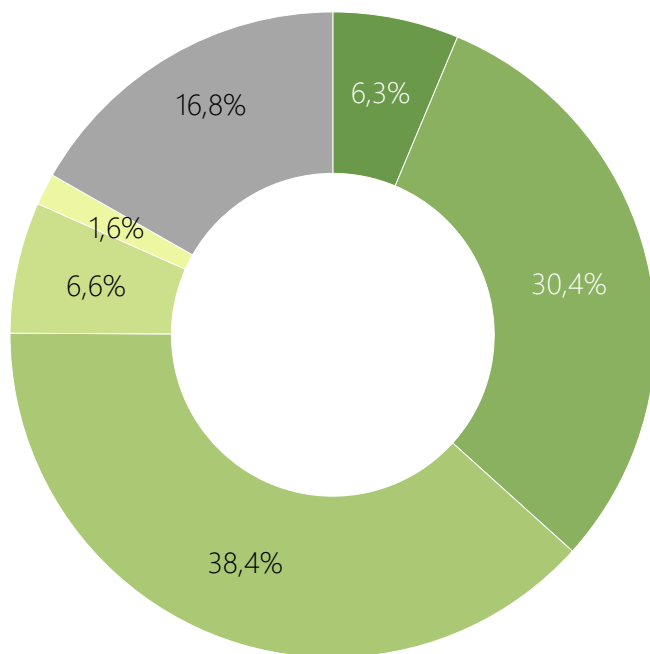
Regresní analýza: interpretace grafů na předchozích stranách. Zainteresovanost v klimatických otázkách reprezentuje tři odpovědi dotazovaných: jejich zájem o téma změny klimatu v médiích, vnímaný pocit naléhavosti řešení změny klimatu a prožívanou osobní důležitost. Co tedy zainteresovanost Čechů a Češek v této oblasti zvyšuje?

#socio varianta: Nejvíce identita milovníka přírody, zájem o mediální témata jako je zdraví, vztahy, domácnost, ale také zpravodajství, ekonomie, vědy a historie, názor, že má český stát řešit případné budoucí problémy v předstihu a osobní zkušenost s extrémním počasím nebo znečištěním. Svoji roli má i politický liberalismus a progresivismus, který se částečně projevuje i ve volební preferenci demokratického bloku. Zainteresovanost v klimatických otázkách naopak nejvíce snižuje hedonismus a volební preference pro pravicové alternativy/populisty.

#envipsych varianta: Jak je z grafu zřejmé, zainteresovanost v klimatických otázkách výrazně roste se zájmem o životní prostředí, obecným postojem k ochraně přírody a životního prostředí a prožívaným environmentálním distresem (viz rejstřík). Výše zainteresovanosti přirozeně souvisí i s celou řadou postojů ke změně klimatu, např. přesvědčením, že změna klimatu probíhá, event. bude probíhat v budoucnu, vnímáním projevů změny klimatu kolem nás nebo přesvědčením o účinnosti kolektivní snahy při řešení změny klimatu. Vliv proměnných, které tuto zainteresovanost v klimatických otázkách snižují, je slabý.

Názory okolí na změnu klimatu

Mají dotazovaní stejný pohled na změnu klimatu jako ti, jejichž názor je pro ně důležitý?

n = 2 762

„Skoro dvě pětiny veřejnosti se ve svém pohledu na změnu klimatu shodnou s těmi, jejichž mínění je pro ně důležité. Jen minimum lidí se ve svých názorech s těmito osobními autoritami rozchází. Další dvě pětiny zažívají v této oblasti 'tak půl na půl' shodu i rozpory s těmi, jejichž názorů si cení.“

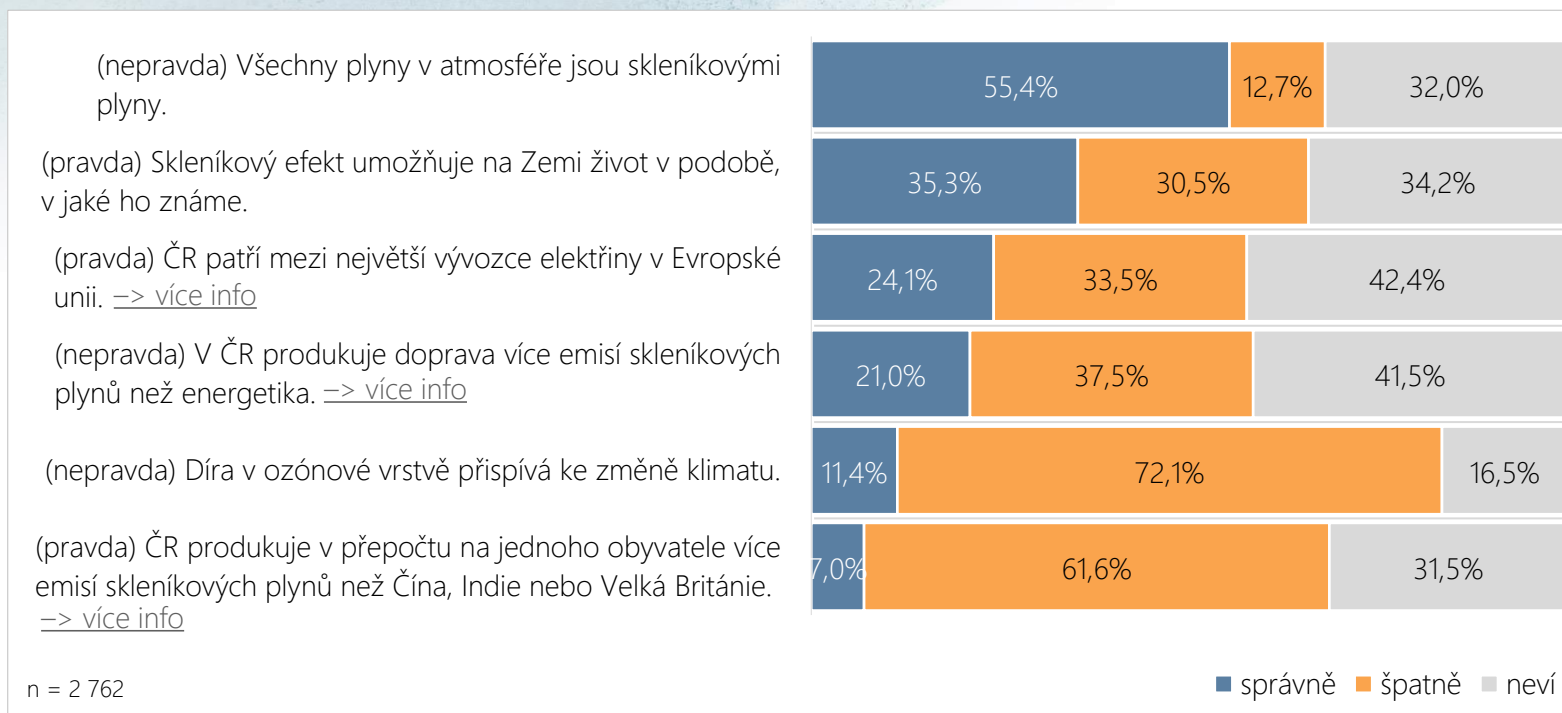
- skoro všichni mají stejný názor jako Vy
- většina má stejný názor jako Vy
- asi půl na půl
- menšina má stejný názor jako Vy
- skoro nikdo nemá stejný názor jako Vy
- neumím odhadnout

Jaký názor na změnu klimatu mají lidé, jejichž názor je pro vás důležitý?

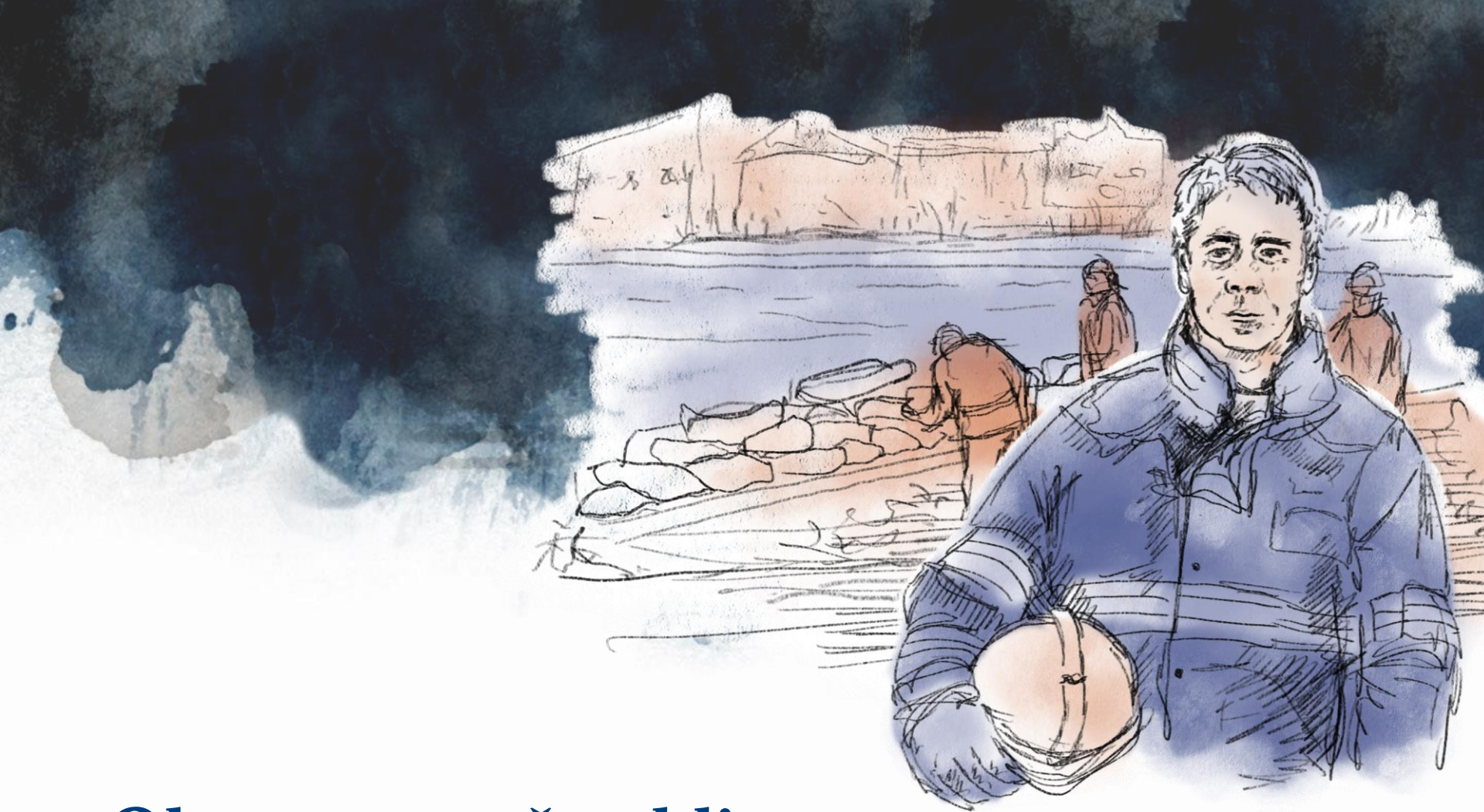
Chatrné znalosti o změně klimatu a jeho ochraně

Jaká je klimatická gramotnost veřejnosti, např. v otázkách změny klimatu nebo energetiky?

„Graf ukazuje, jak **slabá je znalostní báze Čechů a Češek v klimatické problematice**. Například jen 7 % oslovených správně ví, že Česká republika produkuje více emisí skleníkových emisí na hlavu než Indie, Čína nebo Velká Británie.“

Označte tvrzení, která jsou podle Vašeho názoru pravdivá:

Obavy ze změny klimatu

Považuje česká veřejnost dopady změny klimatu za závažný problém?

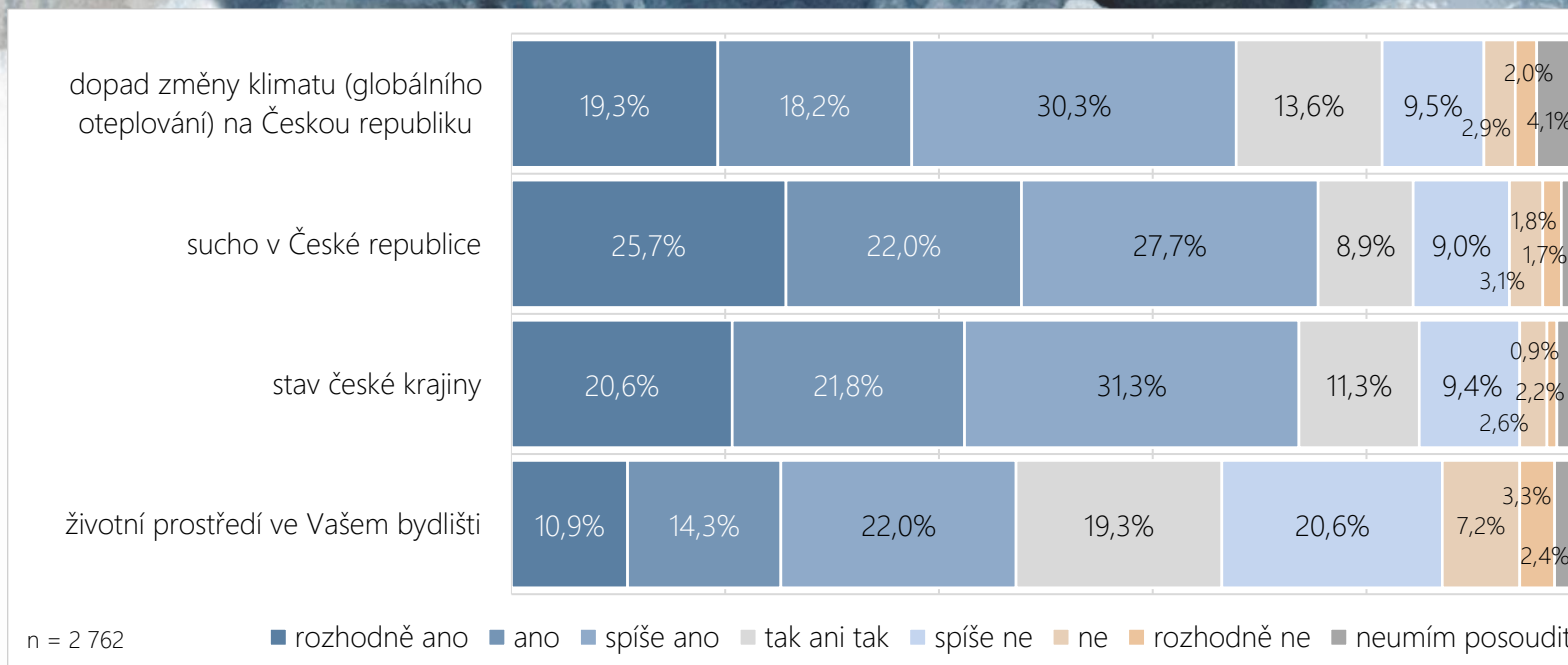
Jaké emoce v Češích a Češkách klimatická změna vyvolává?

A když srovnáme očekávané dopady změny klimatu s předpokládanými dopady ochrany klimatu, čeho se obávají obyvatelé více?

Problémy, kam se podíváš

Považuje česká veřejnost dopady klimatické změny v České republice za závažný problém? A nakolik hodnotí jako závažné i jiné problémy?

„Přibližně 71 % obyvatel považuje dopady změny klimatu v České republice za závažný problém. V případě sucha je to 76 %, stavu české krajiny 74 % a životního prostředí v místě bydliště nejméně – 47 %.“

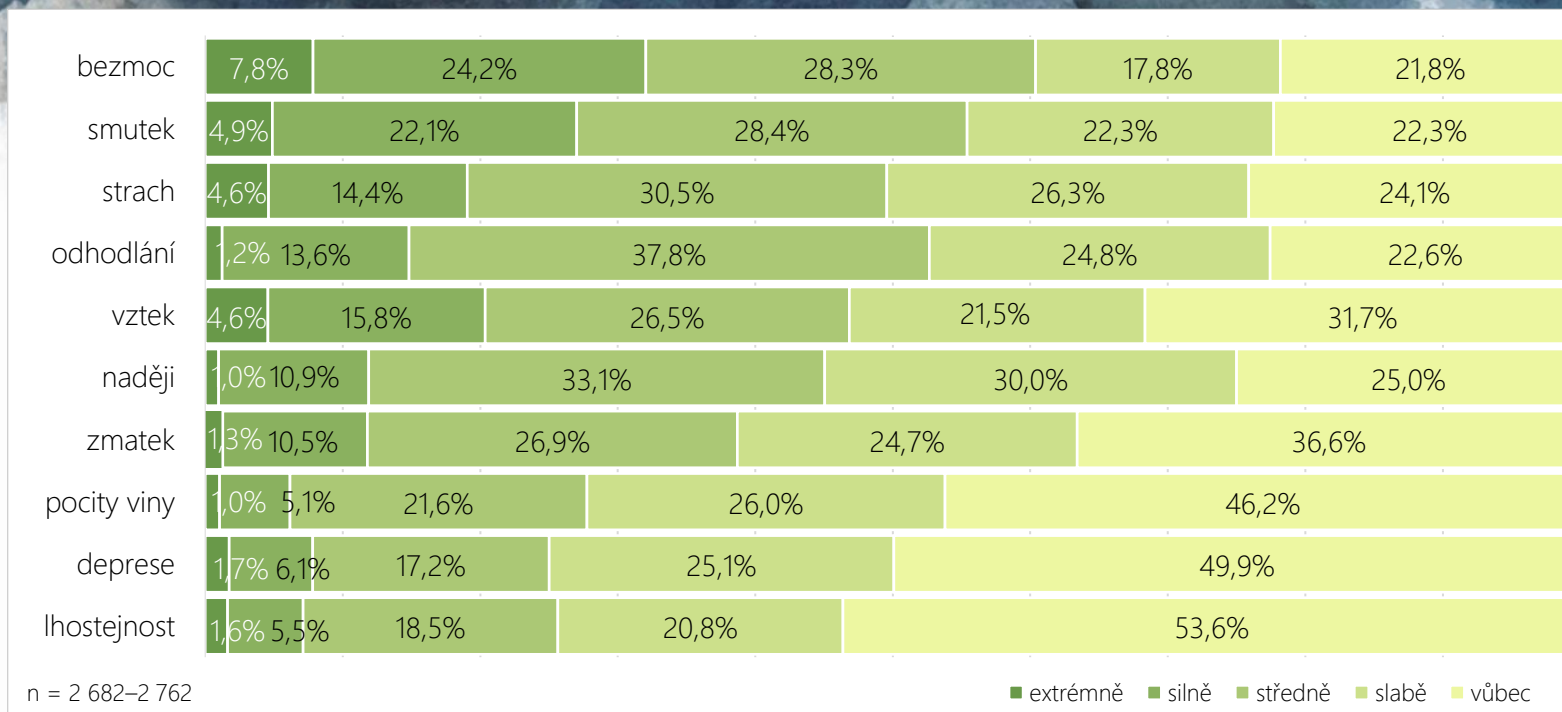

Představuje nebo nepředstavuje situace v těchto oblastech závažný problém? – Upraveno podle Krajhanzl, Chabada & Svobodová (2018)

Češi a Češky plní emocí

Jaké pocity v Čechách a Češkách vyvolává, když pomyslí na změnu klimatu?

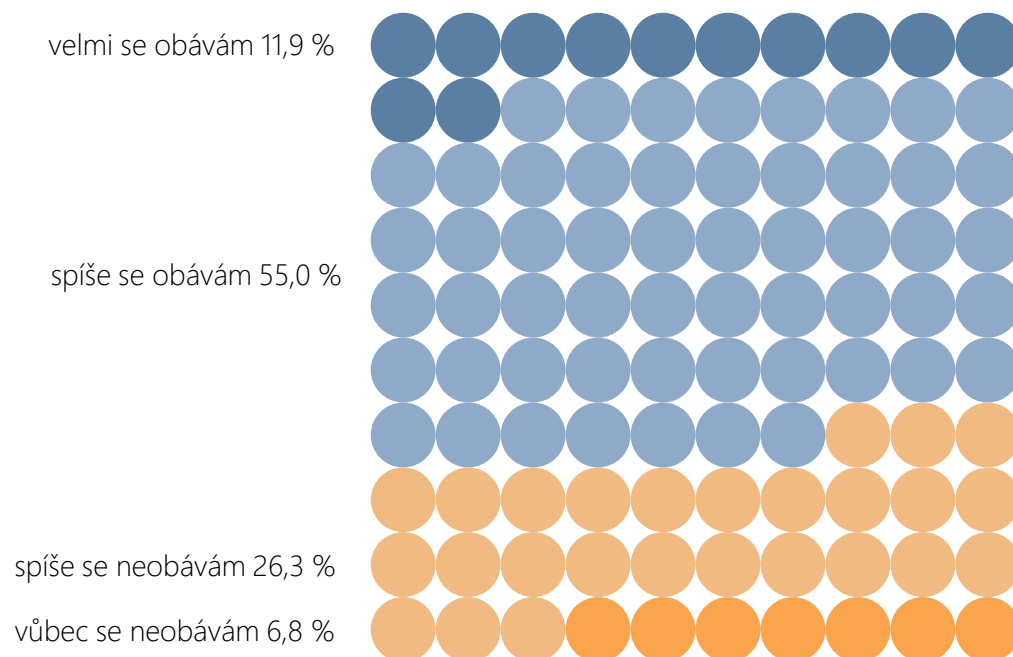
„Především **bezmoc**. Ale také **smutek** nebo **strach**. Tyto emoce podle svých slov prožívají 'extrémně' nižší statisíce obyvatel České republiky. Ještě mnohem více lidí prožívá tyto pocity 'silně'. Málokdo zůstává ke změně klimatu zcela lhostejný.“

Když pomyslíte na změnu klimatu, jaké pocity/emoce to ve Vás vyvolává?

Většina má obavy

Jaké procento obyvatel České republiky pociťuje obavy ze změny klimatu?

„Použili jsme stejnou otázku jako je používána v jednom z nejznámějších zahraničních výzkumů veřejného mínění ve vztahu ke klimatu.

*Odpovědi ukazují, že **obavy ze změny klimatu prožívají přibližně dvě třetiny české veřejnosti.**“*

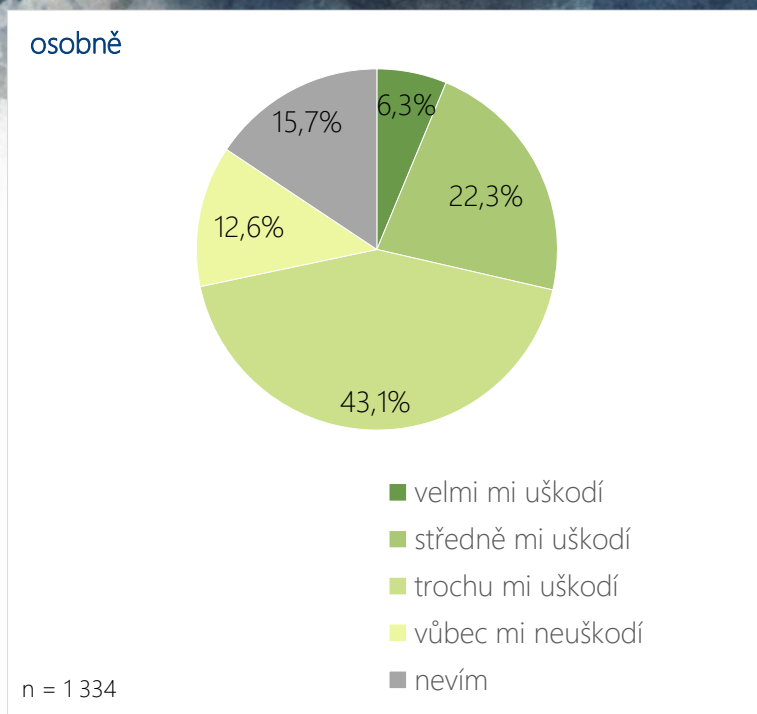
n = 2 762

Jak moc se obáváte změny klimatu? – Podle Maibach et al. (2011)

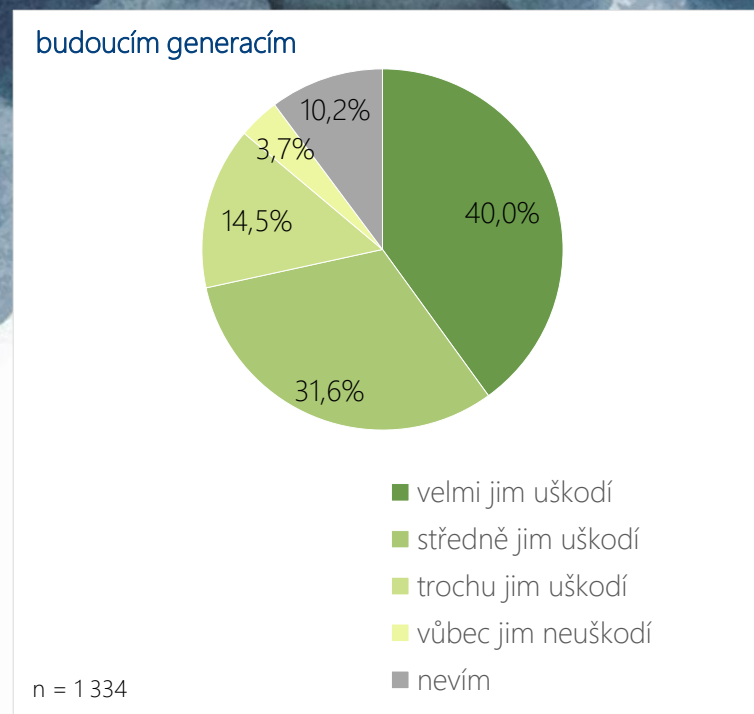
... obavy především o další generace, než o sebe

Jaký podíl obyvatel se obává, že jim změna klimatu osobně uškodí? A dalším generacím?

*„Výrazně větší obavy mají Češi a Češky z toho, jak změna klimatu uškodí **budoucím generacím**. Že je poškodí velmi nebo středně se domnívá 72 % veřejnosti. Obavy, že změna klimatu negativně zasáhne velmi nebo středně je osobně, si připouští pouze 29 % obyvatel.“*

Do jaké míry si myslíte, že změna klimatu uškodí Vám osobně?
– Podle Maibach et al. (2011)

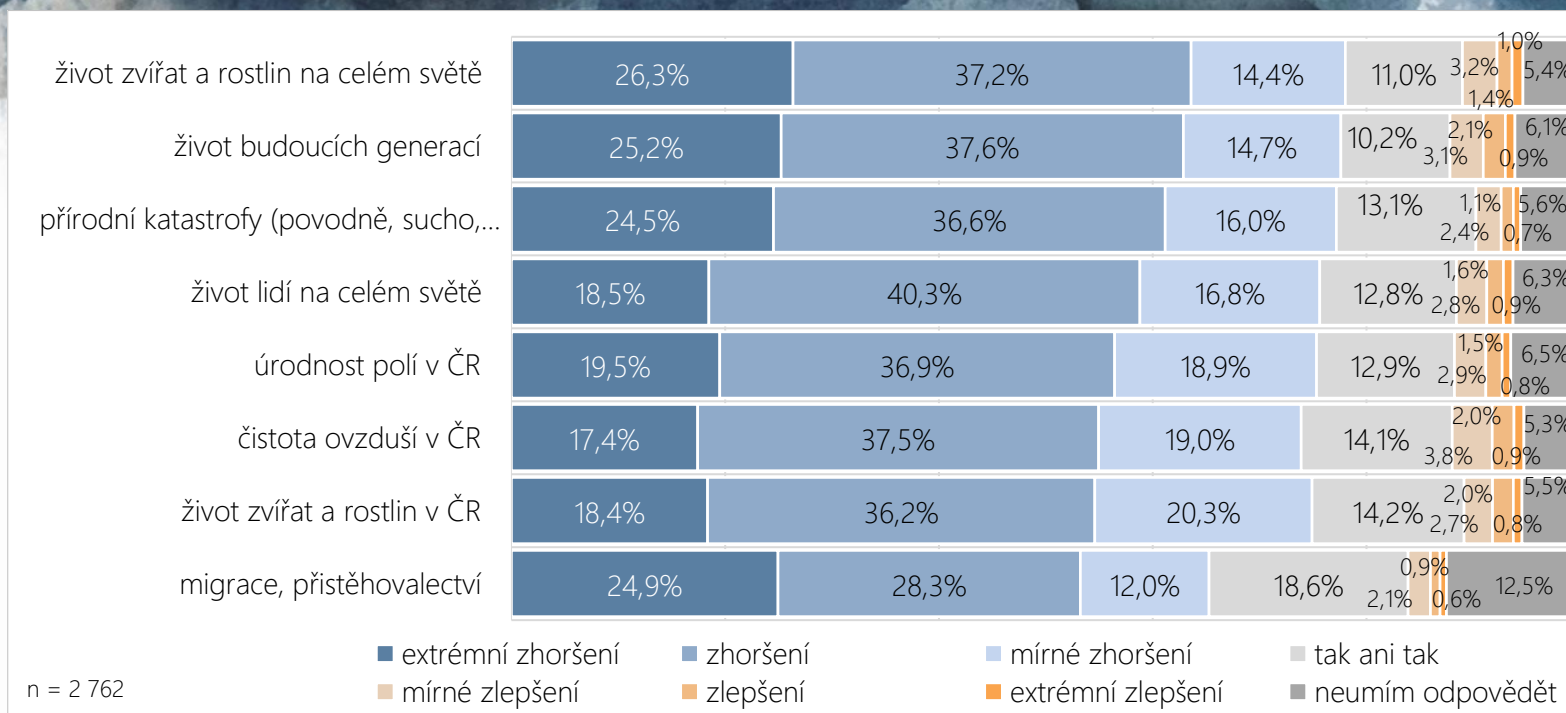

Do jaké míry si myslíte, že změna klimatu uškodí budoucím generacím lidí?
– Podle Maibach et al. (2011)

Změna klimatu je pro většinu hrozba #1

Jaké dopady změny klimatu očekává česká veřejnost, kdyby nebyla nikterak zmírňována?

„Nejvíce se obyvatelé obávají globálních dopadů změny klimatu. V těsném závěsu však následuje znepokojení ze snížení úrodnosti českých polí, znečištění ovzduší v ČR či zhoršení života místních zvířat a rostlin. Extrémní zhoršení či zhoršení v těchto případech očekává většina veřejnosti.“

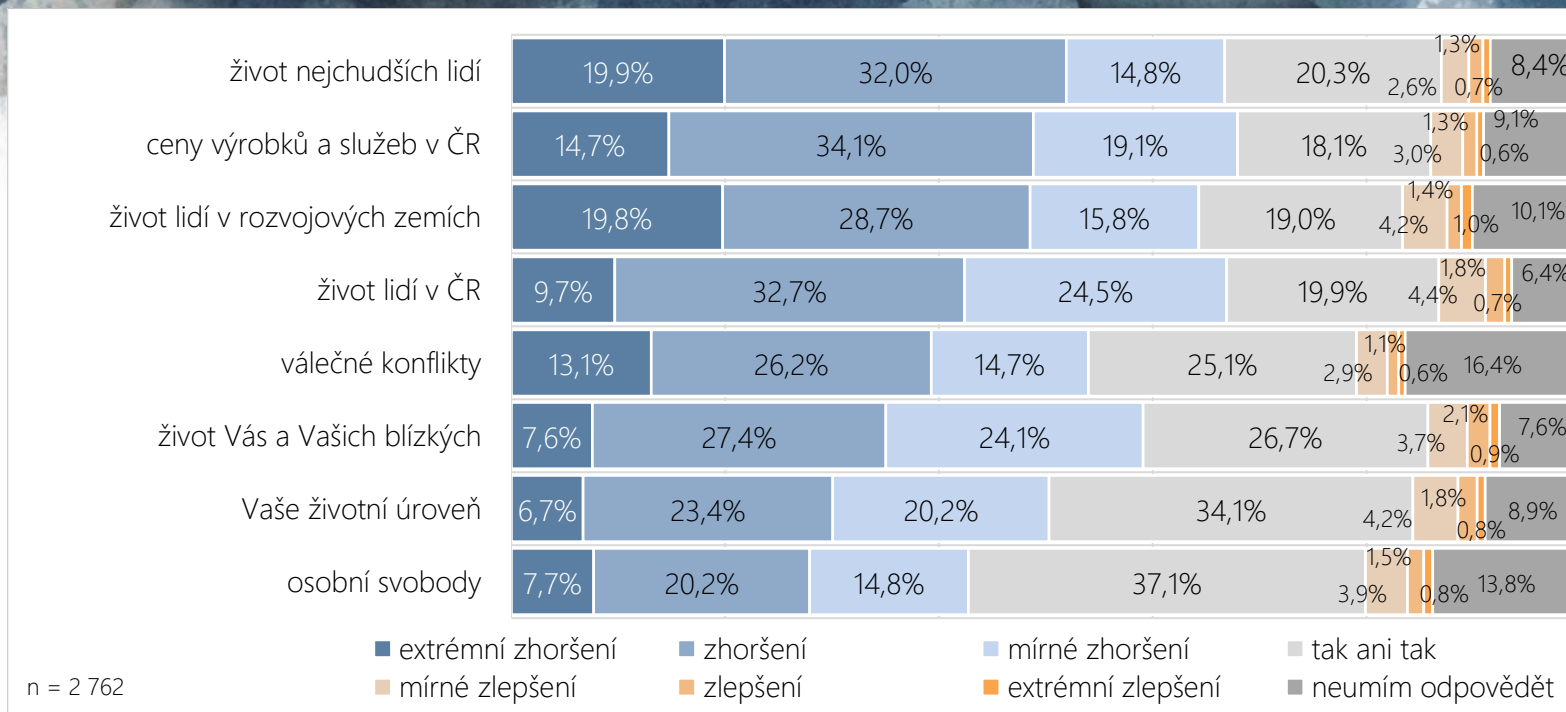

Představte si, že by lidstvo žádným způsobem nereagovalo na změnu klimatu. Jaké změny oproti současnosti by to v příštích letech přineslo v následujících oblastech?

Změna klimatu je pro většinu hrozba #2

Jaké dopady změny klimatu očekává česká veřejnost, kdyby nebyla nikterak zmírňována?

„Oslovení nejméně předpokládají dopady, které by pocítili oni sami – ve svých svobodách, životní úrovni či životě svém a svých blízkých; evidentní je zde tzv. srovnávací optimismus. Extrémní zhoršení či zhoršení života nejchudších či cen v ČR však očekává většina obyvatel.“

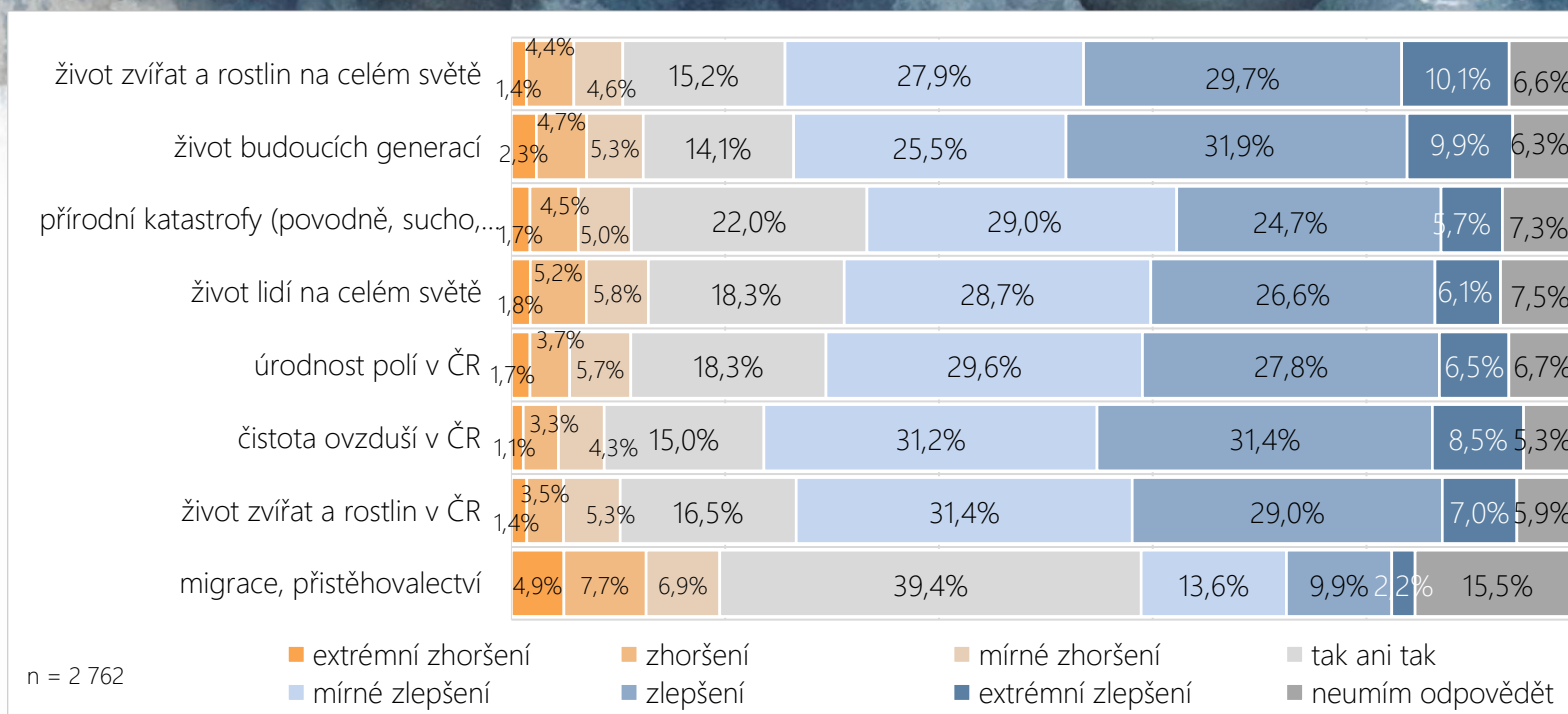

Představte si, že by lidstvo žádným způsobem nereagovalo na změnu klimatu. Jaké změny oproti současnosti by to v příštích letech přineslo v následujících oblastech?

Ochrana klimatu je spíše příležitost #1

Jaká zlepšení či zhoršení situace by podle Čechů a Češek přinesla důsledná ochrana klimatu?

„Ochranu klimatu, tzn. především snižování emisí, si většina české veřejnosti spojuje se zlepšením současného stavu: především pro budoucí generace, zvířata a rostliny, zvýšení čistoty ovzduší v ČR a zlepšení úrodnosti českých polí.“

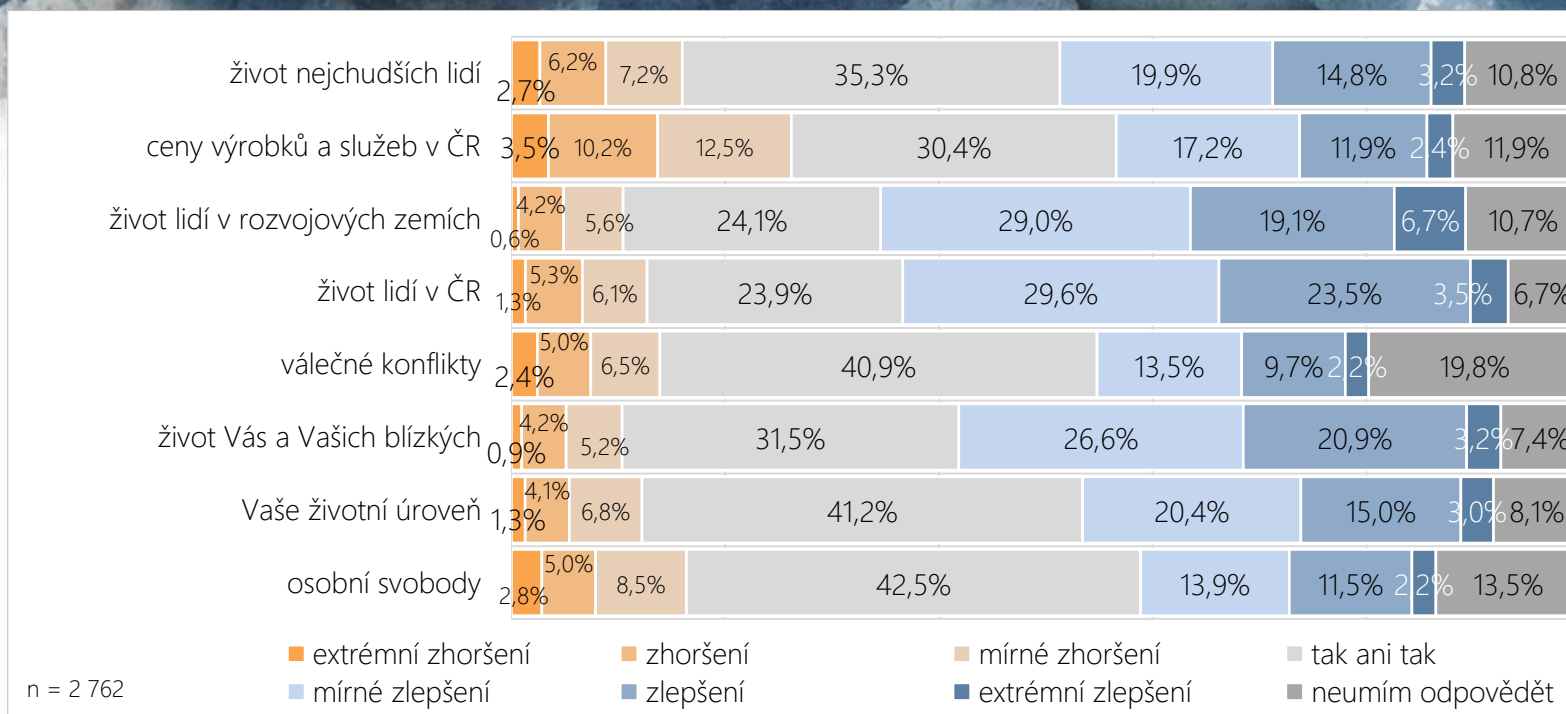

A teď si představte, že by lidstvo začalo důsledně chránit klima, především snižováním emisí skleníkových plynů. Jaké změny oproti současnosti by to v příštích letech přineslo v následujících oblastech?

Ochrana klimatu je spíše příležitost #2

Jaká zlepšení či zhoršení situace by podle Čechů a Češek přinesla důsledná ochrana klimatu?

„Od ochrany klimatu očekává polovina veřejnosti zlepšení života lidí v ČR – a co je možná důležitější, zlepšení života svého a svých blízkých. Dokonce i v případě případného vývoje cen či migrace očekává více obyvatel od ochrany klimatu zlepšení spíše než zhoršení situace.“

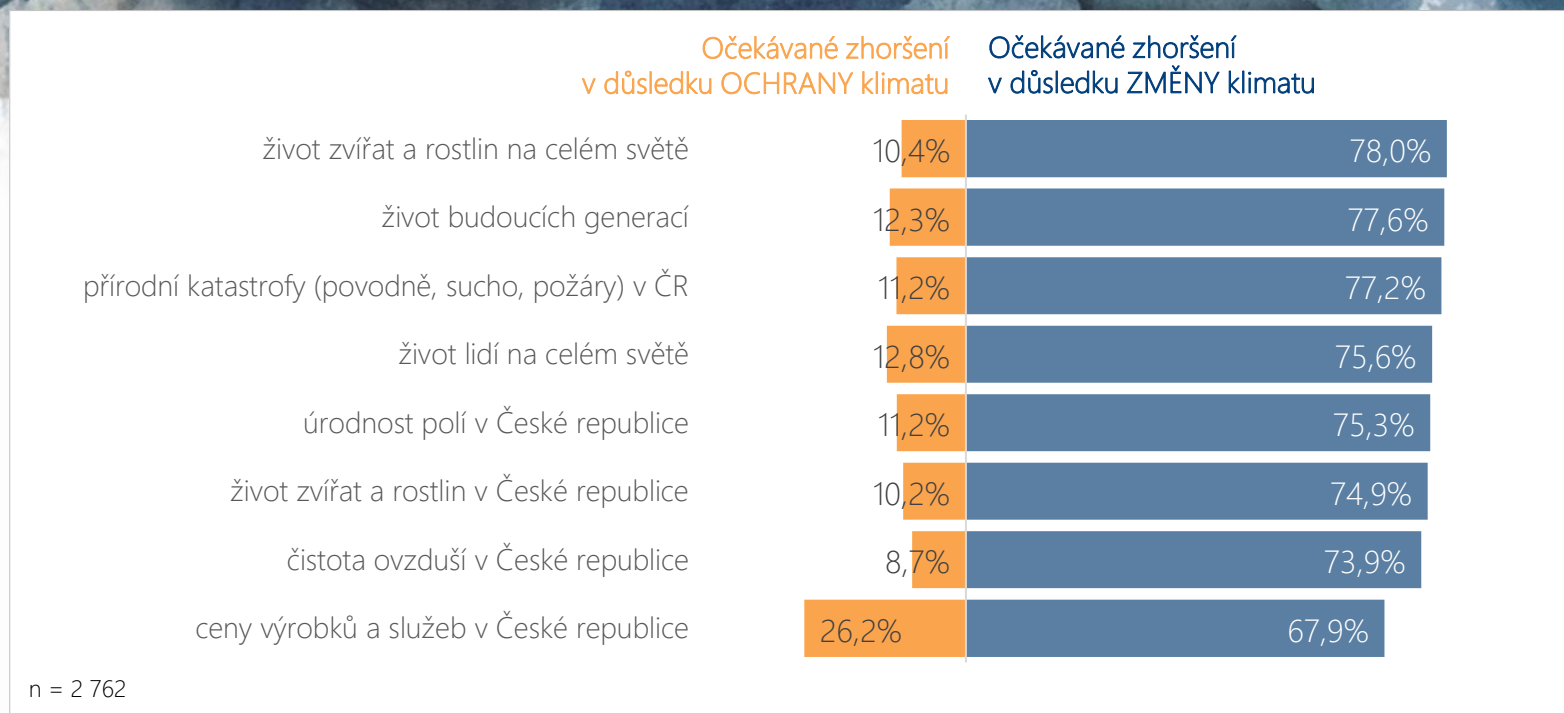

A teď si představte, že by lidstvo začalo důsledně chránit klima, především snižováním emisí skleníkových plynů. Jaké změny oproti současnosti by to v příštích letech přineslo v následujících oblastech?

Velké rozdíly mezi změnou a ochranou klimatu #1

Jaká zhoršení v jednotlivých oblastech česká veřejnost očekává, kdyby nedošlo ke zmírnění změny klimatu, ve srovnání s tím, kdyby bylo klima důsledně chráněno?

„I když se občas objevují obavy z negativních důsledků ochrany klimatu, je zřejmé, že výrazně silnější zhoršení situace veřejnost očekává, pokud by ke zmírnění změny klimatu nedošlo.“

Očekávané zhoršení v důsledku ZMĚNY klimatu: Představte si, že by lidstvo žádným způsobem nereagovalo na změnu klimatu. Jaké změny oproti současnosti by to v příštích letech přineslo v následujících oblastech?

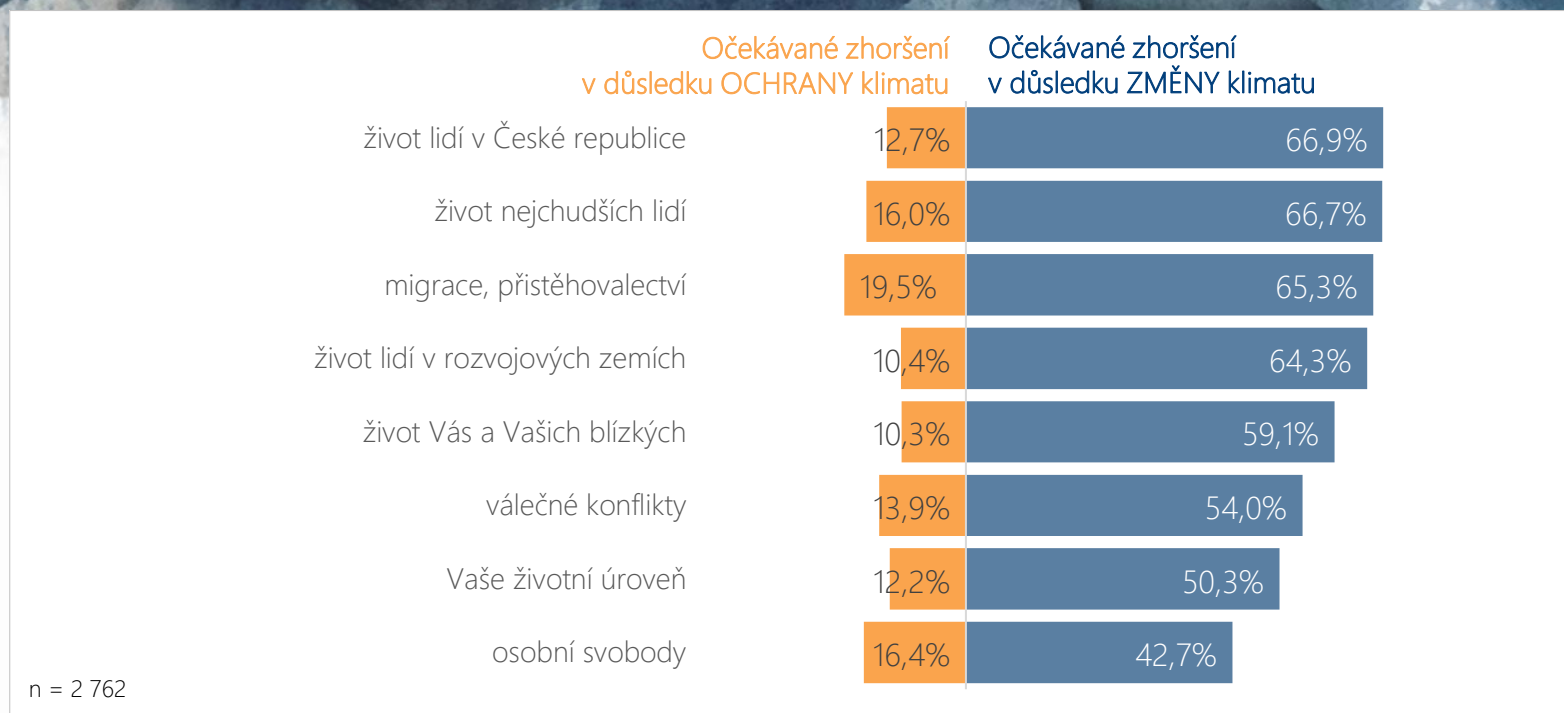
Očekávané zhoršení v důsledku OCHRANY klimatu: A teď si představte, že by lidstvo začalo důsledně chránit klima, především snižováním emisí skleníkových plynů. Jaké změny oproti současnosti by to v příštích letech přineslo v následujících oblastech?

Hodnoty/sloupečky u obou otázek prezentují součet odpovědí extrémní zhoršení + zhoršení + mírné zhoršení.

Velké rozdíly mezi změnou a ochranou klimatu #2

Jaká zhoršení v jednotlivých oblastech česká veřejnost očekává, kdyby nedošlo ke zmírnění změny klimatu, ve srovnání s tím, kdyby bylo klima důsledně chráněno?

„Ve většině oblastí je rozdíl mezi očekávanými dopady neřešení změny klimatu a důsledné ochrany klimatu více než pětinasobný, nominálně o více než 50 procentních bodů.“

Očekávané zhoršení v důsledku ZMĚNY klimatu: Představte si, že by lidstvo žádným způsobem nereagovalo na změnu klimatu. Jaké změny oproti současnosti by to v příštích letech přineslo v následujících oblastech?

Očekávané zhoršení v důsledku OCHRANY klimatu: A teď si představte, že by lidstvo začalo důsledně chránit klima, především snižováním emisí skleníkových plynů. Jaké změny oproti současnosti by to v příštích letech přineslo v následujících oblastech?

Hodnoty/sloupčky u obou otázek prezentují součet odpovědí extrémní zhoršení + zhoršení + mírné zhoršení.

Postoje k ochráncům klimatu

Přeje si česká veřejnost větší zapojení institucí, profesních a jiných skupin do ochrany klimatu v České republice?

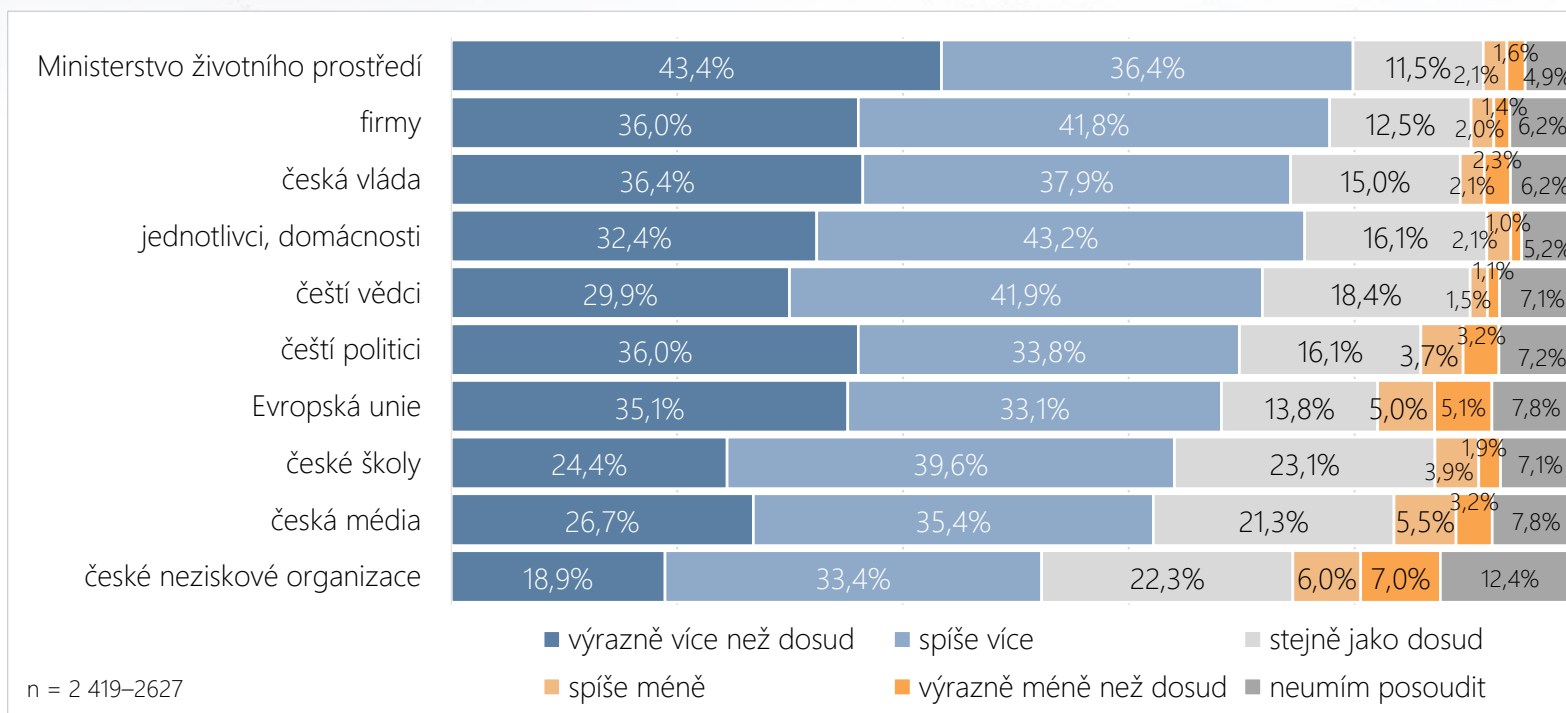
Kdo jsou hlavní „opinion makers“ v této oblasti, či výroky Češi a Češky zaznamenali?

A jak klimatická vyjádření aktérů veřejného života hodnotí?

„Zapojte se více do ochrany klimatu!“

Přejí si lidé, aby se aktéři veřejného života více než dosud zapojili do ochrany klimatu?

„Určitě ano. *Na prvním místě Ministerstvo životního prostředí, následované firmami, českou vládou, ale také jednotlivci/domácnostmi, českými vědci a politiky. Větší aktivitu očekává většina veřejnosti také od EU, českých škol, médií nebo neziskových organizací.*“

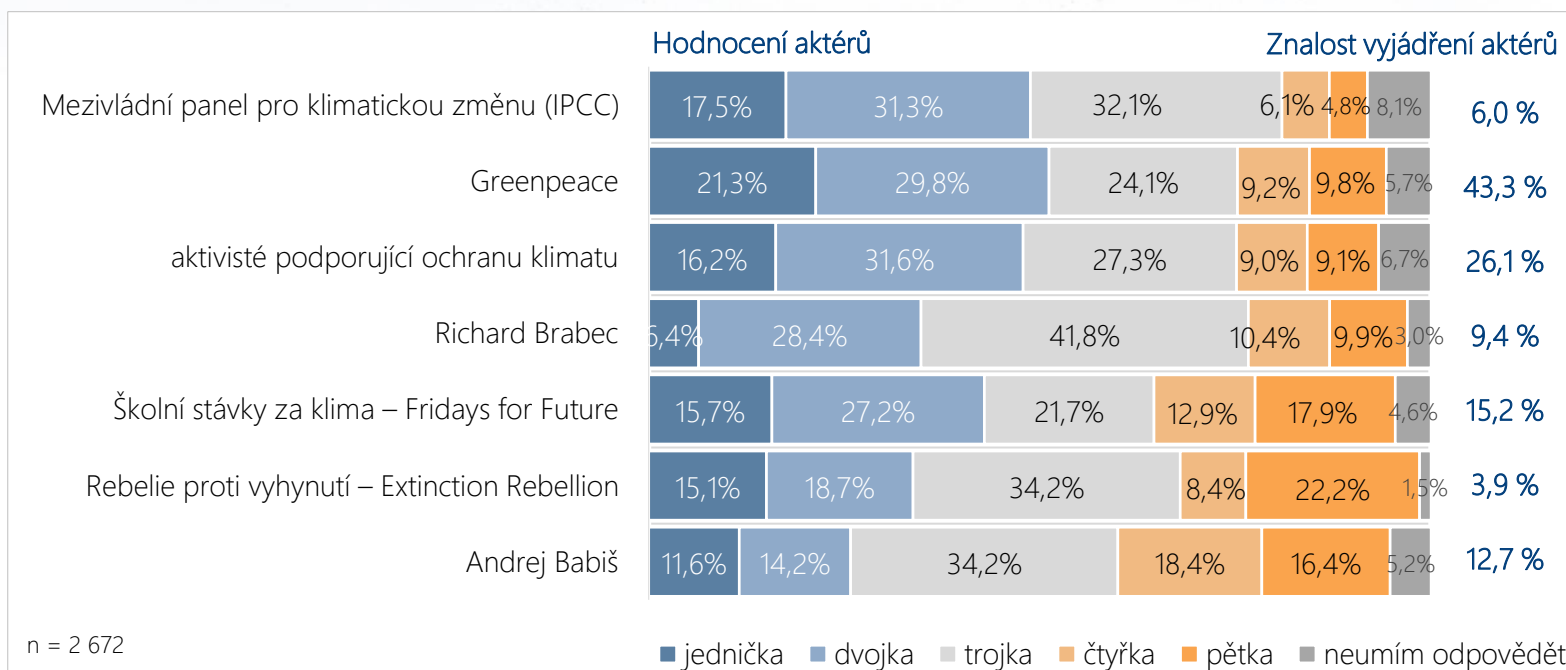

Měli by se uvedení zapojit do ochrany klimatu více či méně než dosud?

„Opinion makers“, většina bez publika #1

Vyjádření jakých organizací a osobností o klimatu veřejnost zaznamenala? Jak je hodnotí?

„Nejvíce lidí zaznamenalo vyjádření o změně klimatu **Greta Thunberg (46 %) a Greenpeace (43 %)**. Následují aktivisté (26 %) a Václav Klaus st. (26 %). Může překvapit, že výroky vlády zachytilo pouze 19 %, premiéra 15 % a prezidenta 13 %. Ostatně Školní stávky za klima 15 %, uhelné společnosti 11 %. Nikoho ze všech níže uvedených celých 30 %.“

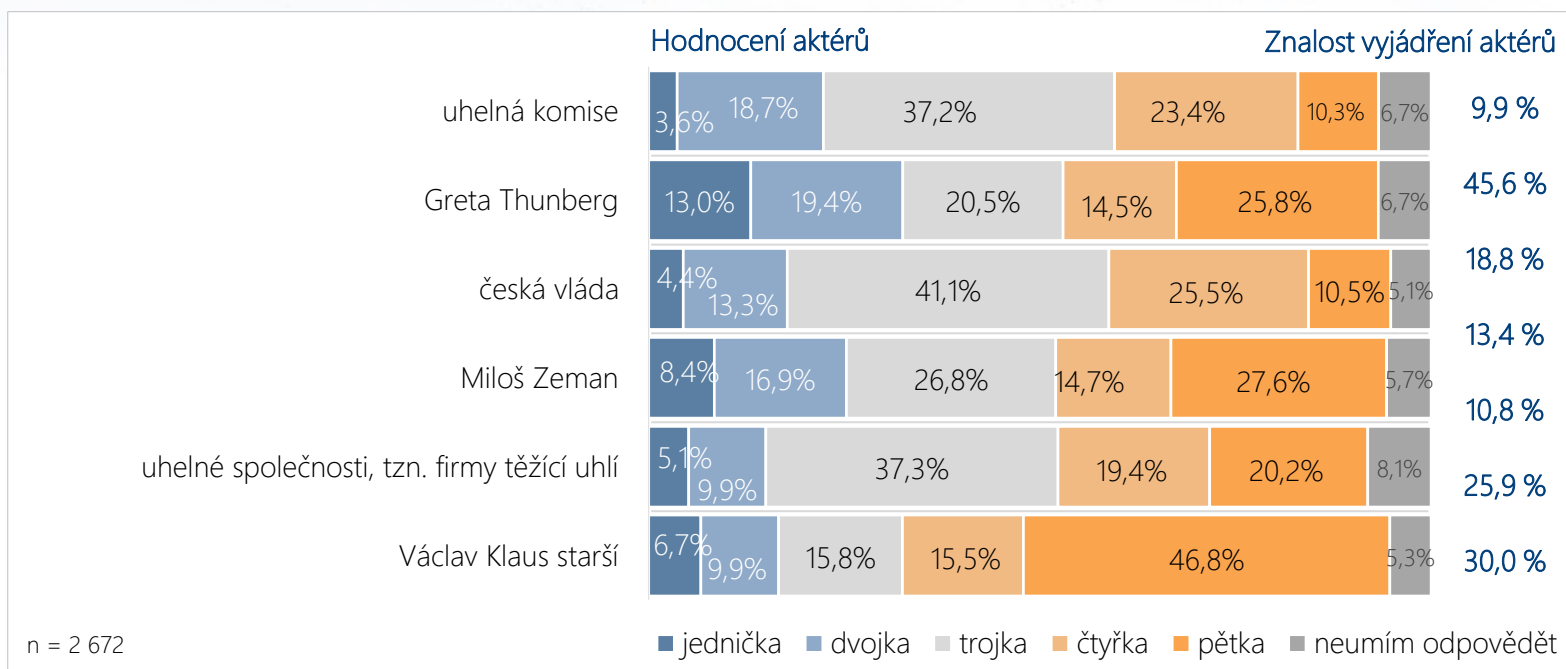
Znalost: Zaznamenal(a) jste vyjádření či aktivity následujících organizací a osobností v oblasti změny klimatu? Pokud ano, uveďte prosím kterých.

– ti, kteří zaznamenali, dostali otázky na hodnocení: Jak byste hodnotil(a) aktivity uvedených organizací a osobností v oblasti změny klimatu? Oznámkuje je prosím jako ve škole.

„Opinion makers“, většina bez publika #2

Vyjádření jakých aktérů o změně klimatu Češi a Češky zaznamenali? Jak je hodnotí?

„Nejlépe veřejnost známkuje Mezivládní panel pro klimatickou změnu, Greenpeace a aktivisty podporující ochranu klimatu. Výrazně nejhorších známek se naopak dočkal Václav Klaus st., negativní hodnocení převážilo také u uhelných společností, Miloše Zemana, české vlády, Greta Thunberg, uhelné komise či premiéra Andreje Babiše.“

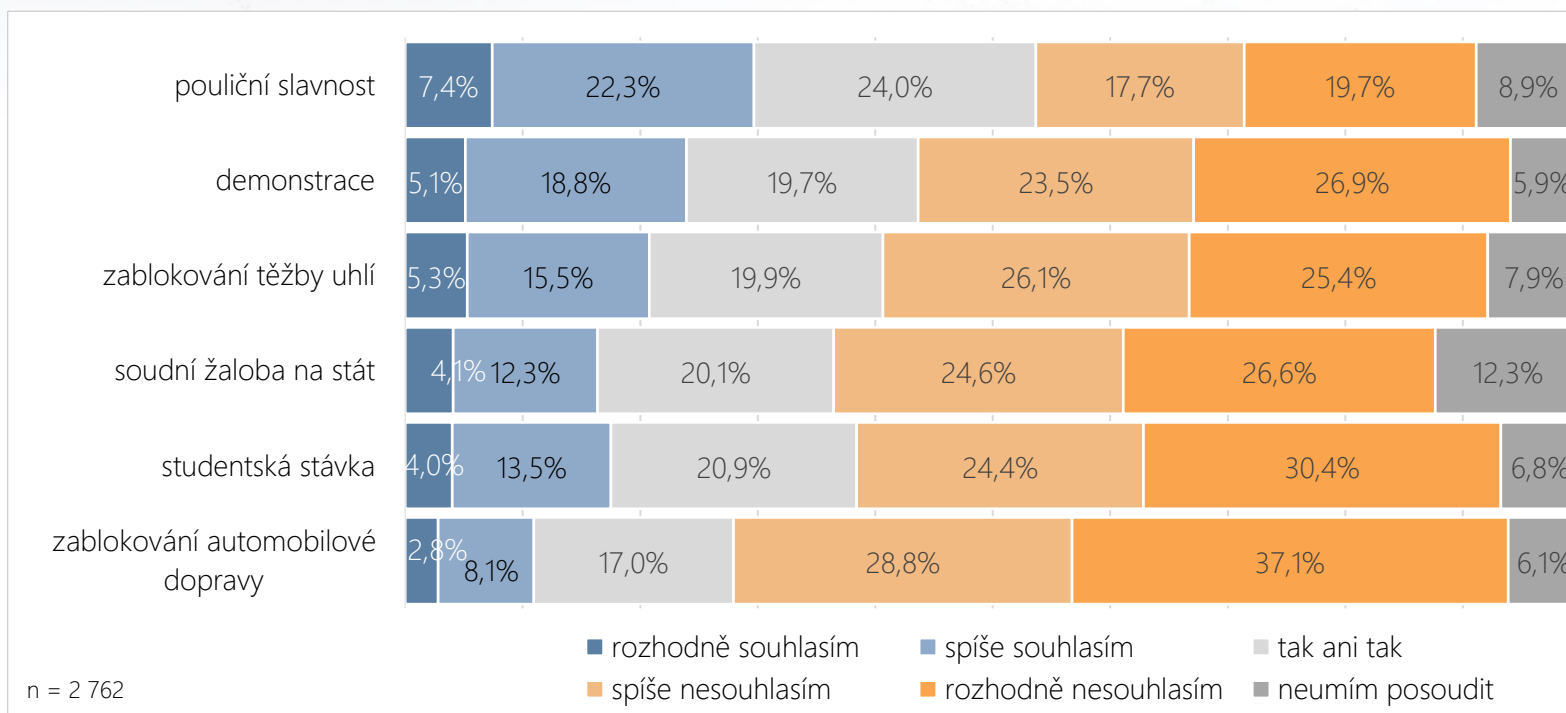
Znalost: Zaznamenal(a) jste vyjádření či aktivity následujících organizací a osobností v oblasti změny klimatu? Pokud ano, uveďte prosím kterých.

– ti, kteří zaznamenali, dostali otázky na hodnocení: Jak byste hodnotil(a) aktivity uvedených organizací a osobností v oblasti změny klimatu? Oznámujte je prosím jako ve škole.

Menšinová podpora pro protestní akce

Souhlasí česká veřejnost s používanými způsoby protestu na podporu ochrany klimatu?

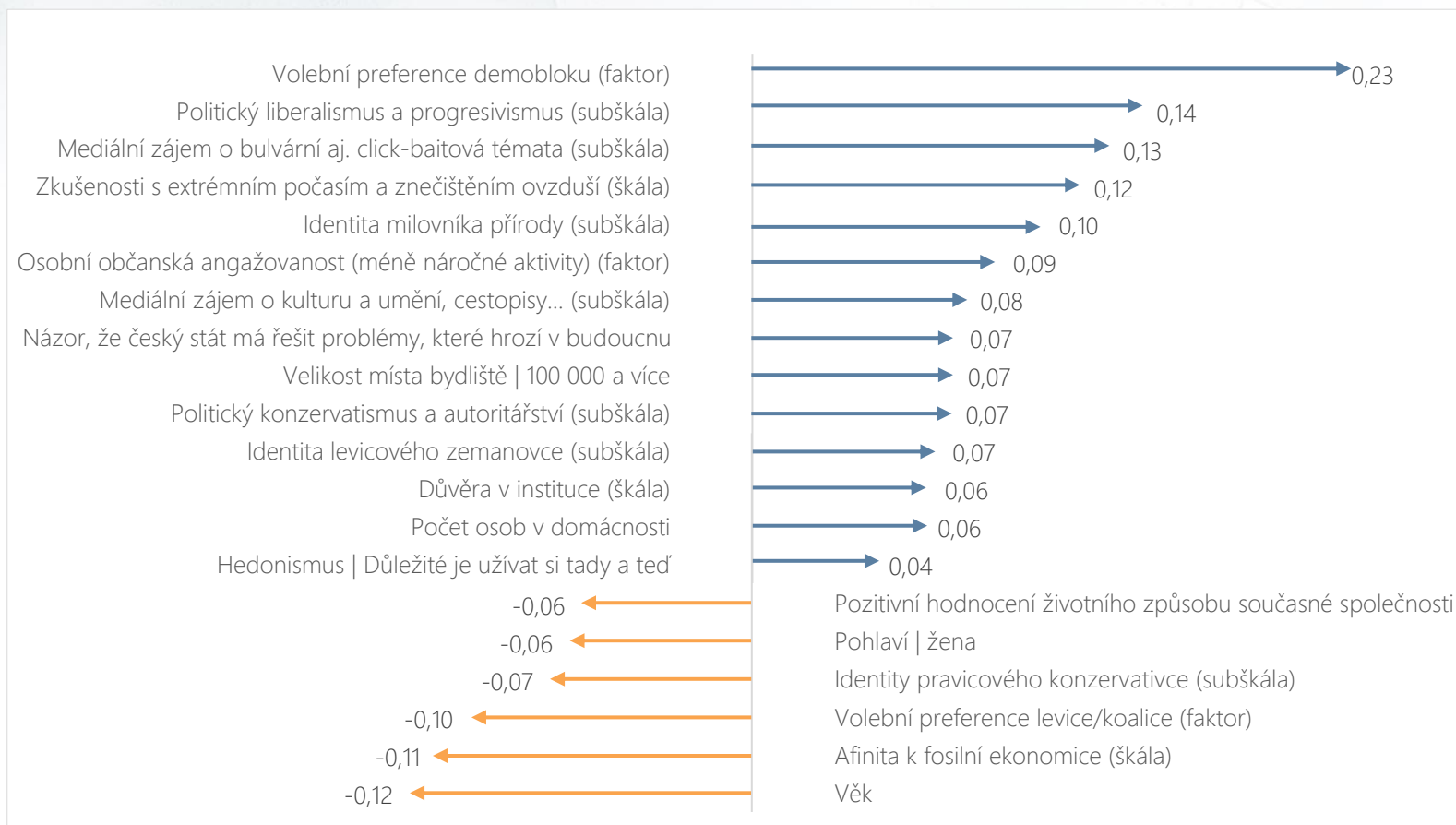
„Uvedené protestní akce odmítá jako způsob prosazování ochrany klimatu větší část veřejnosti – kromě nejakceptovanější pouliční slavnosti více než nadpoloviční. Nejvíce Češi a Češky nesouhlasí se zablokováním automobilové dopravy (66 %) a studentskými stávkami (55 %).“

Souhlasíte či nesouhlasíte s tím, aby byla ochrana klimatu prosazována prostřednictvím následujících akcí?

Co podporuje přijatelnost protestů za ochranu klimatu? #socio

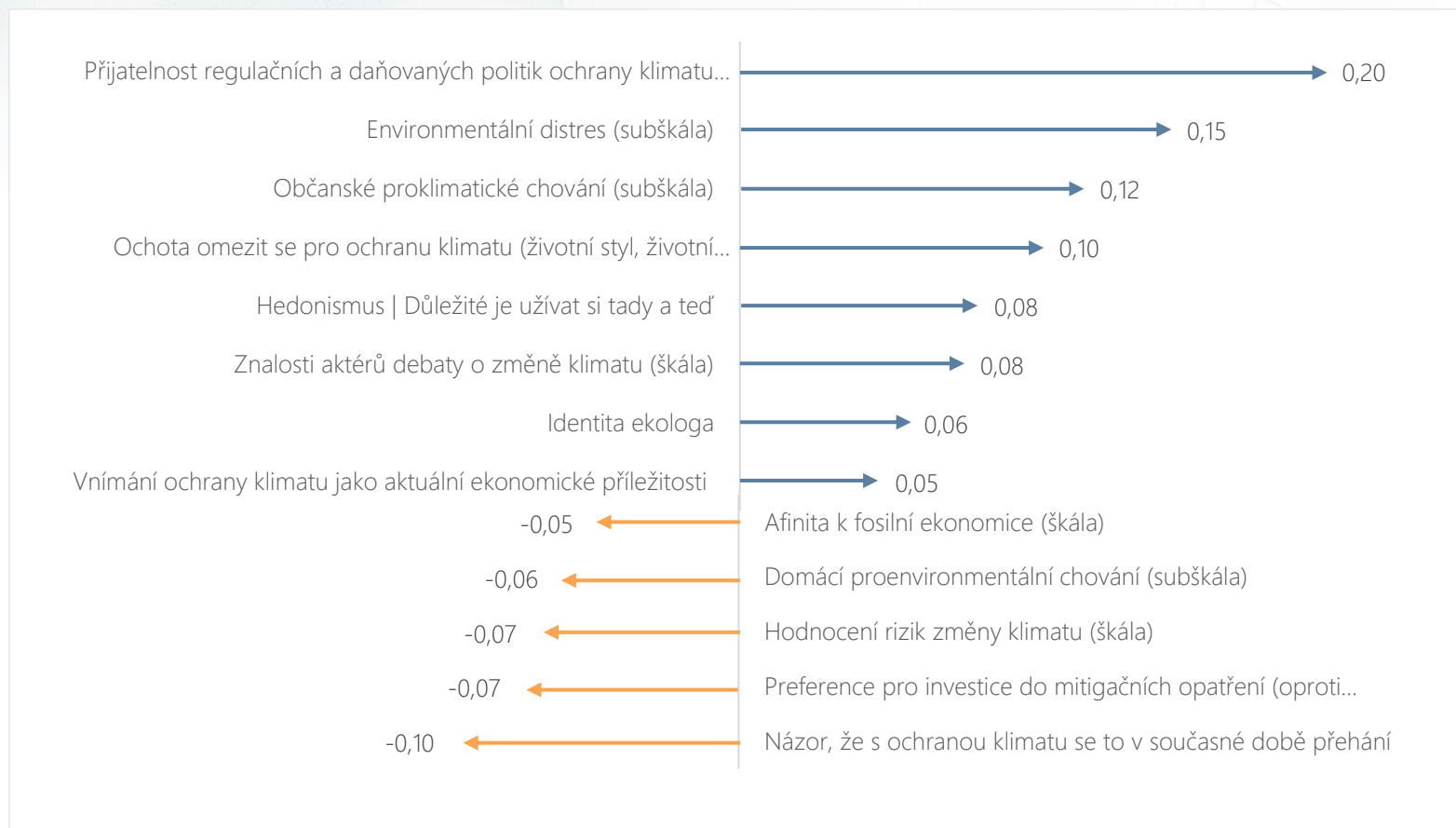
Regresní analýza: varianta pro volbu cílové skupiny, vysvětluje 31 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje přijatelnost protestů za ochranu klimatu? #envipsych

Regresní analýza: varianta pro motivaci a volbu rétoriky, vysvětluje 31 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje přijatelnost protestů za ochranu klimatu? #interpretace

Regresní analýza: interpretace grafů na předchozích stranách

#socio varianta: Může překvapit, jak různorodá politická přesvědčení a preference jsou spojena s vyšší vnímanou přijatelností protestů za klima: zdá se, že lidé více politicky smýšlející (ať již jakýmkoliv způsobem) mají pro takové akce větší pochopení než lidé politiku sledující okrajově nebo vůbec. Některé proměnné naznačují touhu po vzrušení, zážitcích (zájem o click-baitová témata, hedonismus), některá souvisí se střední třídou (vyšší kulturní rozhled, důvěra v instituce, veřejná občanská angažovanost v méně náročných aktivitách). Odmítání protestů za klima je naopak vyšší u žen, roste s věkem, a také s afinitou k fosilní ekonomice, volební podporou pro strany stávající koalice, identitou pravicového konzervativce a pozitivním hodnocením způsobu života současné společnosti (statutu quo).

#envipsych varianta: Jak je z grafu vidět, protesty za ochranu klimatu jsou v současné době přijatelné především pro ty, kteří mají v této problematice poměrně vyhraněné, radikálnější postoje – ať už v politické oblasti, ve svých emocích, v identitě, v chování. Uvedený hedonismus může souviset s nižším věkem respondentů, nebo s určitým pocitem bezvýchodnosti klimatické situace. Vnímanou přijatelnost protestů za klima naopak snižuje afinita k fosilní ekonomice a názor, že se to s ochranou klimatu přehání. Menším vlivem však působí i několik proklimatických proměnných, které jsou typické pro více mainstreamové segmenty podporující ochranu klimatu: vnímání změny klimatu jako hrozby, větší preference pro adaptační, než investiční opatření, a také domácí proenvironmentální chování. Protesty za klima tedy více odmítají ti sice proklimatičtí, ale méně zaangažovaní respondenti a respondentky.

Osobní zapojení do ochrany klimatu

Co obyvatelé České republiky dělají ve svých domácnostech pro životní prostředí?

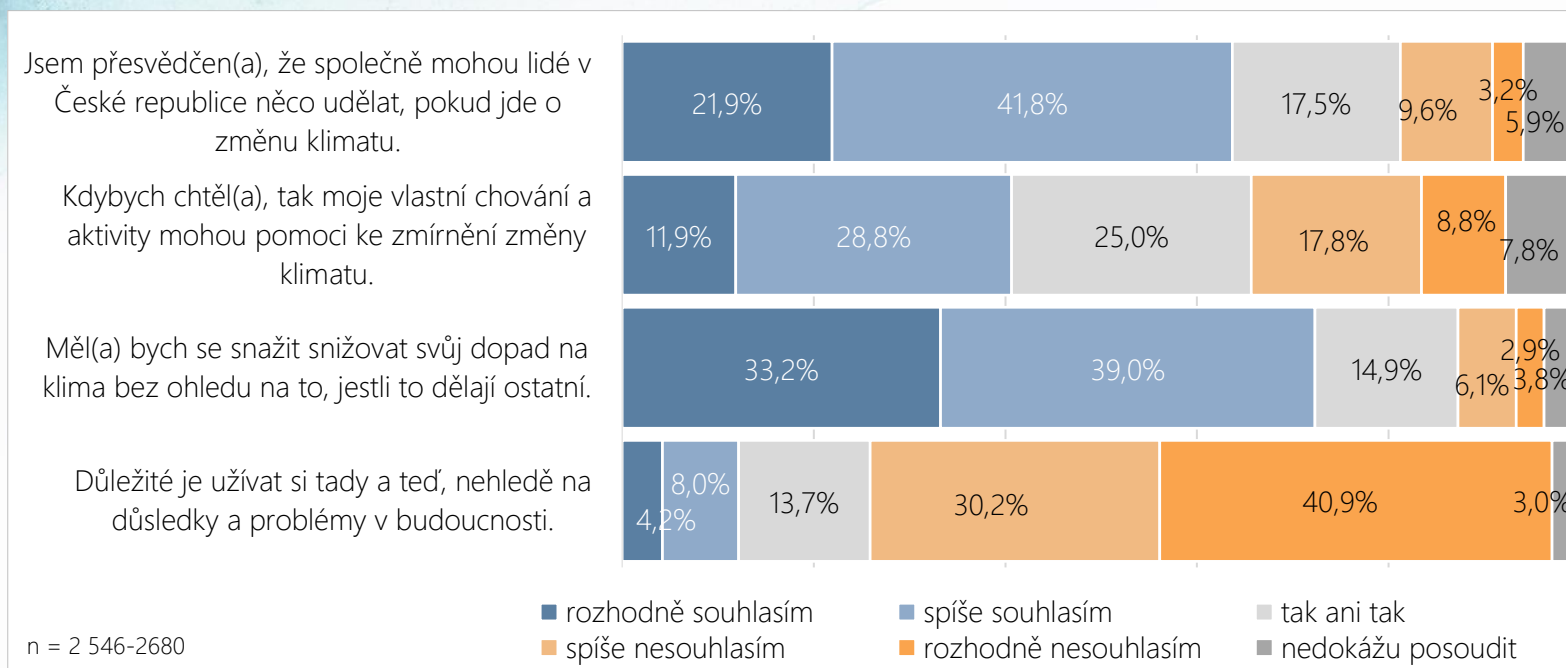
Nakolik je součástí jejich života občanská aktivita v této oblasti? Jsou ochotni se do ní do budoucna zapojovat více?

A jak přijatelné by bylo pro Čechy a Češky (spolu)nést finanční či nefinanční náklady ochrany klimatu?

Postoje k ochraně klimatu pod drobnohledem

Věří, že lidé v ČR mohou něco změnit – společně nebo sami? A cítí morální závazek?

„V uvedených tvrzeních se největší podíl dotázaných shoduje (72 %), **že by se měli snažit snižovat svůj dopad na klima**. Většina je také přesvědčena (64 %), že lidé v ČR mohou společně něco udělat pro změnu klimatu. O poznání méně už věří svým osobním možnostem pomoci se zmírňováním změny klimatu (41 %). Ke 'Carpe diem' se hlásí jen menšina (12 %).“

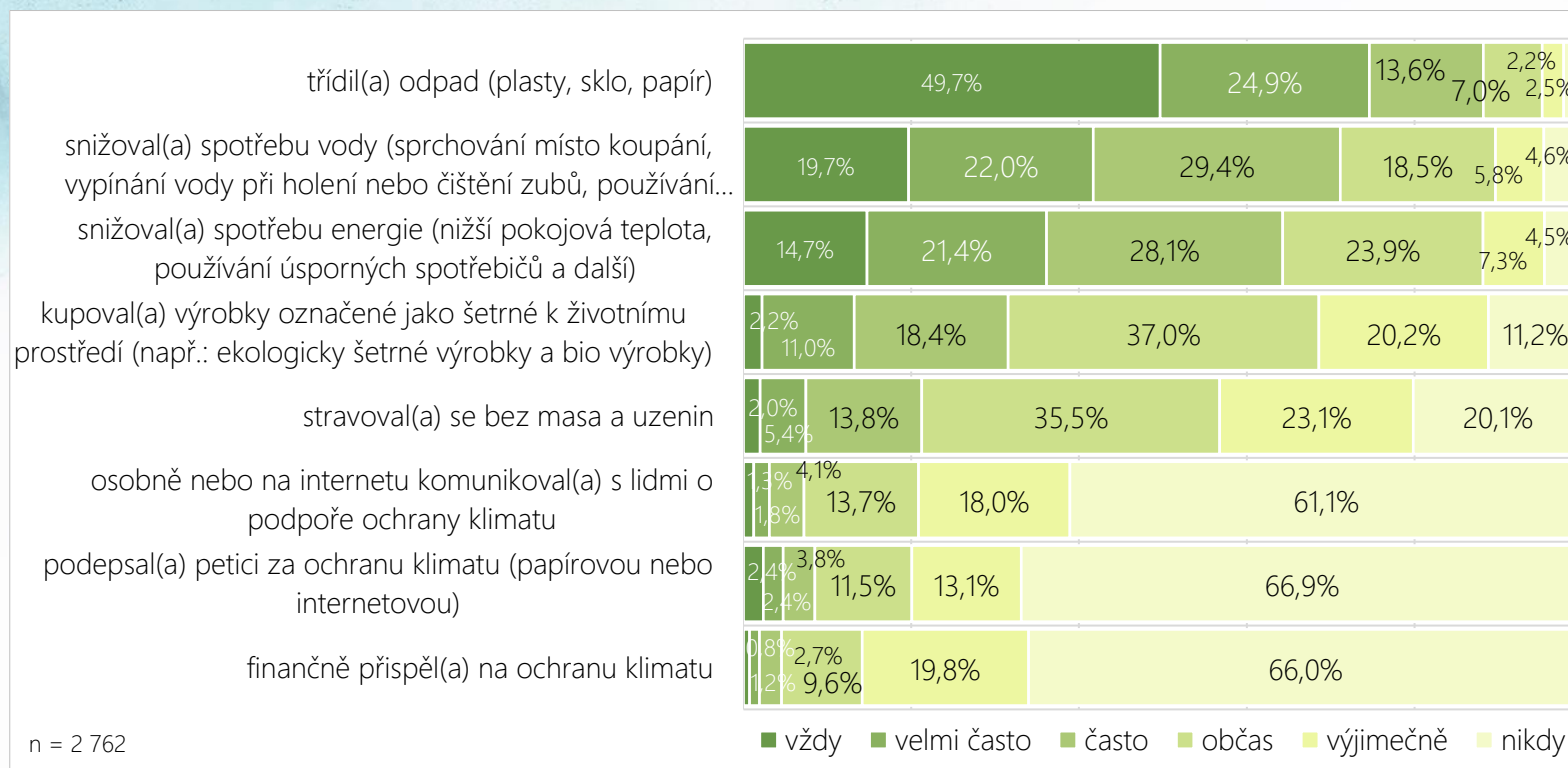

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními?

Velký náskok domácích snah před občanskými

Do jakých proenvironmentálních aktivit se obyvatelé za poslední rok zapojili?

„Třídění odpadu, šetření vodou a energií je součástí života naprosté většiny veřejnosti. Výrazně nižší je oproti tomu občanská angažovanost pro ochranu klimatu, viz tři položky odspodu“.

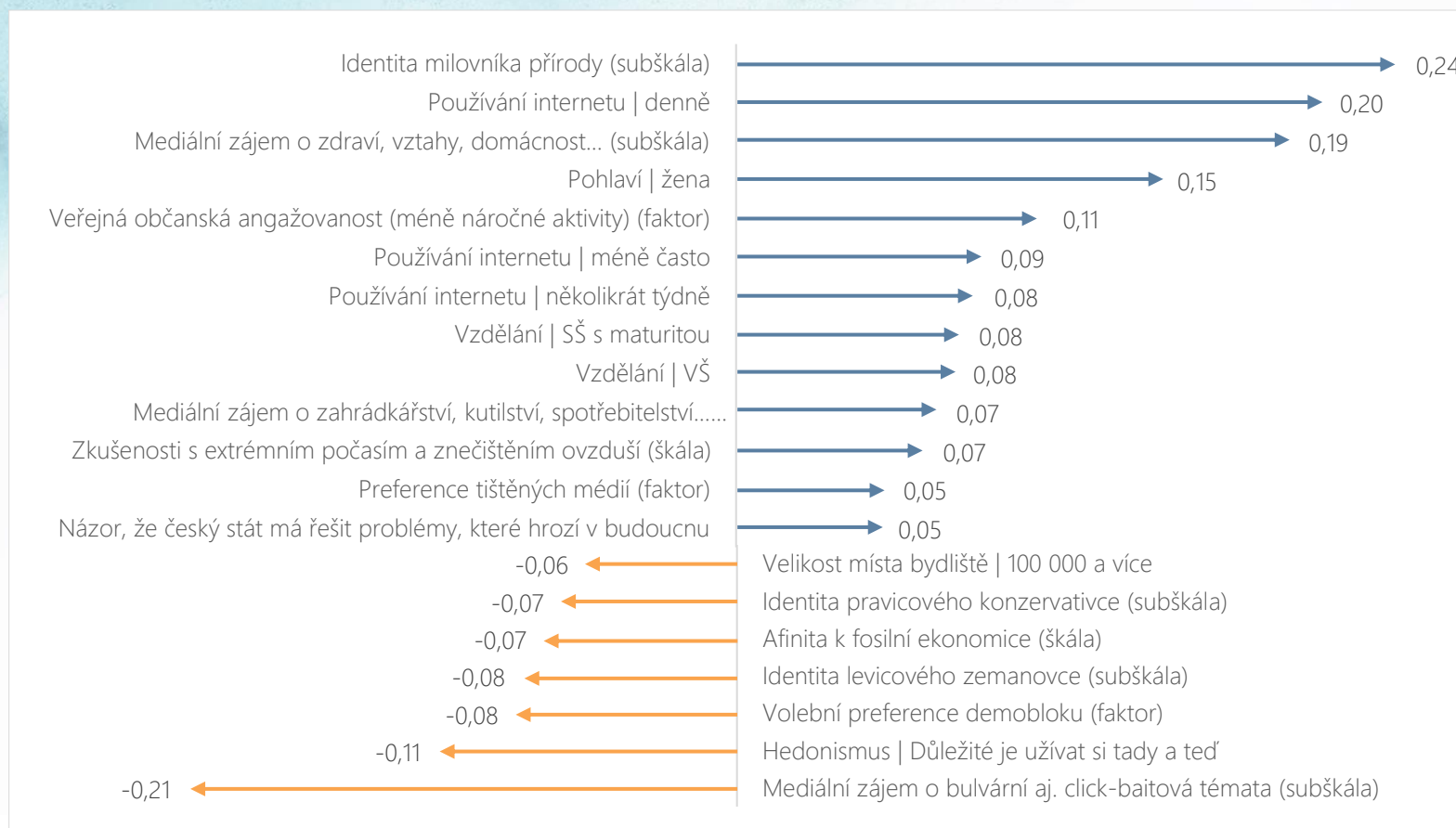

Jak často jste za poslední rok... ? – Upraveno podle Krajhanzl, Chabada & Svobodová (2018)

Co podporuje domácí proenvironmentální chování?

#socio

Regresní analýza: varianta pro volbu cílové skupiny, vysvětluje 33 % rozptylu odpovědí

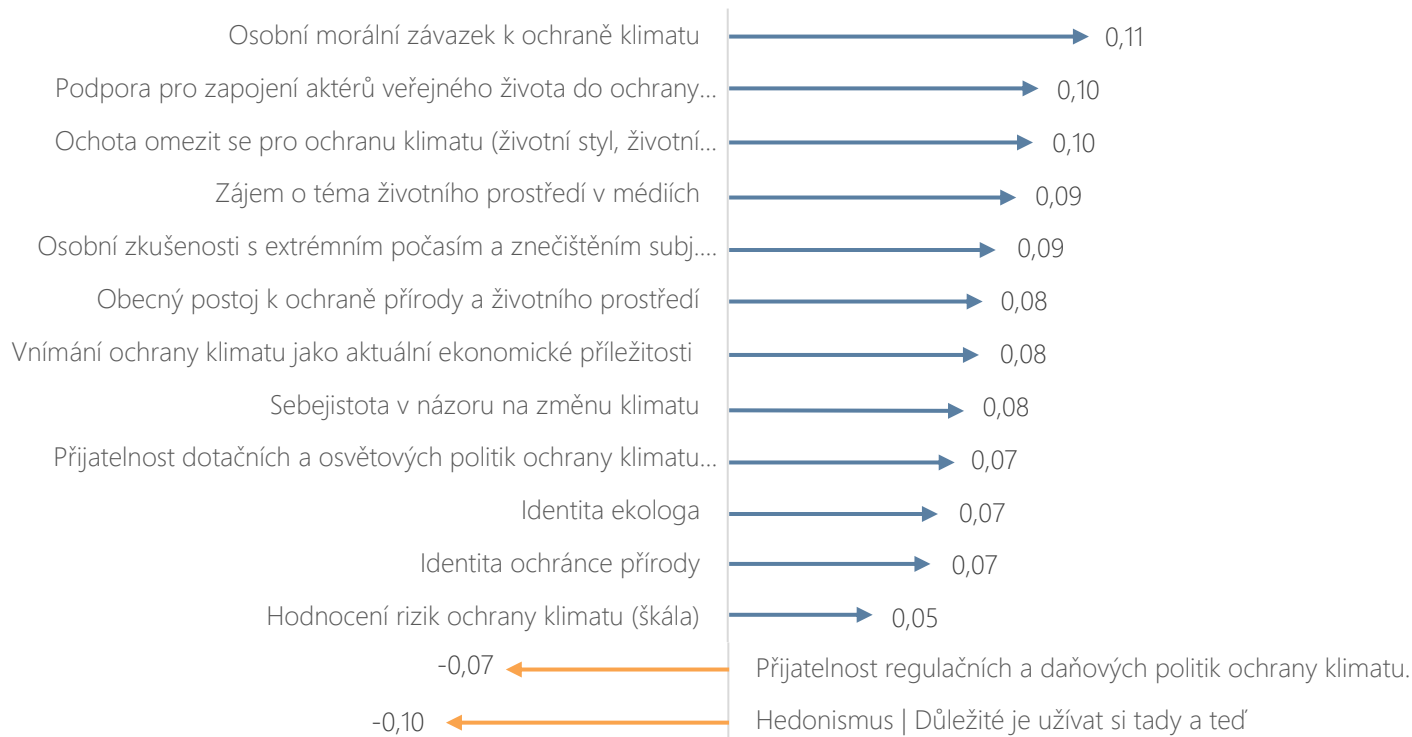

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje domácí proenvironmentální chování?

#envipsych

Regresní analýza: varianta pro motivaci a volbu rétoriky, vysvětluje 31 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje domácí proenvironmentální chování?

#interpretace

Regresní analýza: interpretace grafů na předchozích stranách

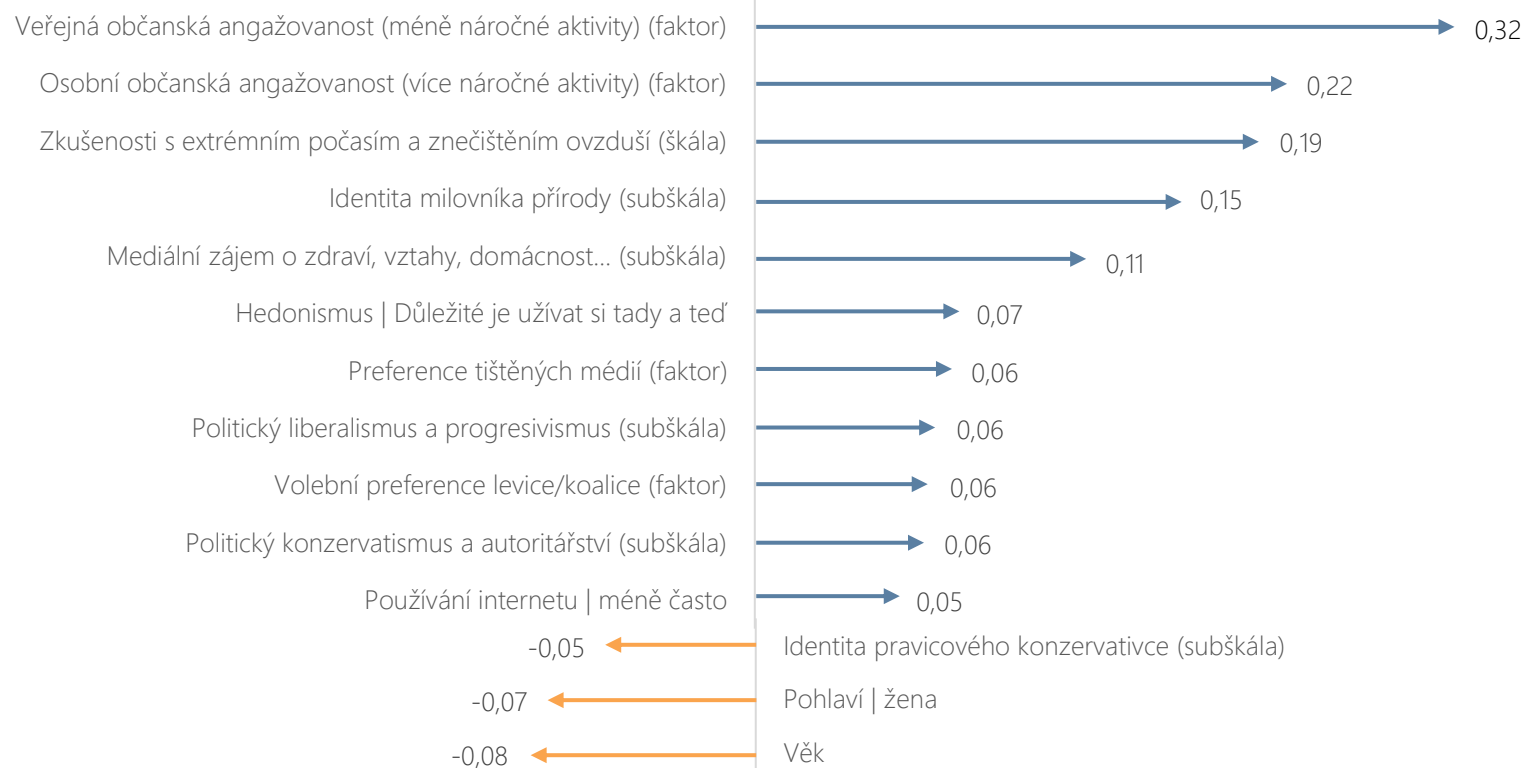
#socio varianta: Jak vidíme z grafu, domácí proenvironmentální chování je do značné míry spojeno se společenskou pozicí: kromě těch, kteří se nějakým způsobem považují za milovníky přírody, se více snaží chránit životní prostředí ve své domácnosti ti, kteří jsou více on-line, jsou ženy a mají vyšší vzdělání. Nejsilněji domácí proenvironmentální chování snižuje určitá konzumně podbarvená, event. juniorní orientace na click-baitová mediální témata a hedonismus.

#envipsych varianta: Z hlediska motivace zvyšuje šetrné chování k životnímu prostředí v domácnosti osobně prožívaný morální závazek pro ochranu klimatu, podpora pro větší zapojení aktérů veřejného života do ochrany klimatu a ochota se omezit kvůli ochraně klimatu. Z opačné strany domácí proenvironmentální chování slabě snižuje hedonismus, a podpora – systémovější, důslednější, méně populární – regulační a daňové politiky ochrany klimatu.

Co podporuje občanské proklimatické chování?

#socio

Regresní analýza: varianta pro volbu cílové skupiny, vysvětluje 33 % rozptylu odpovědí

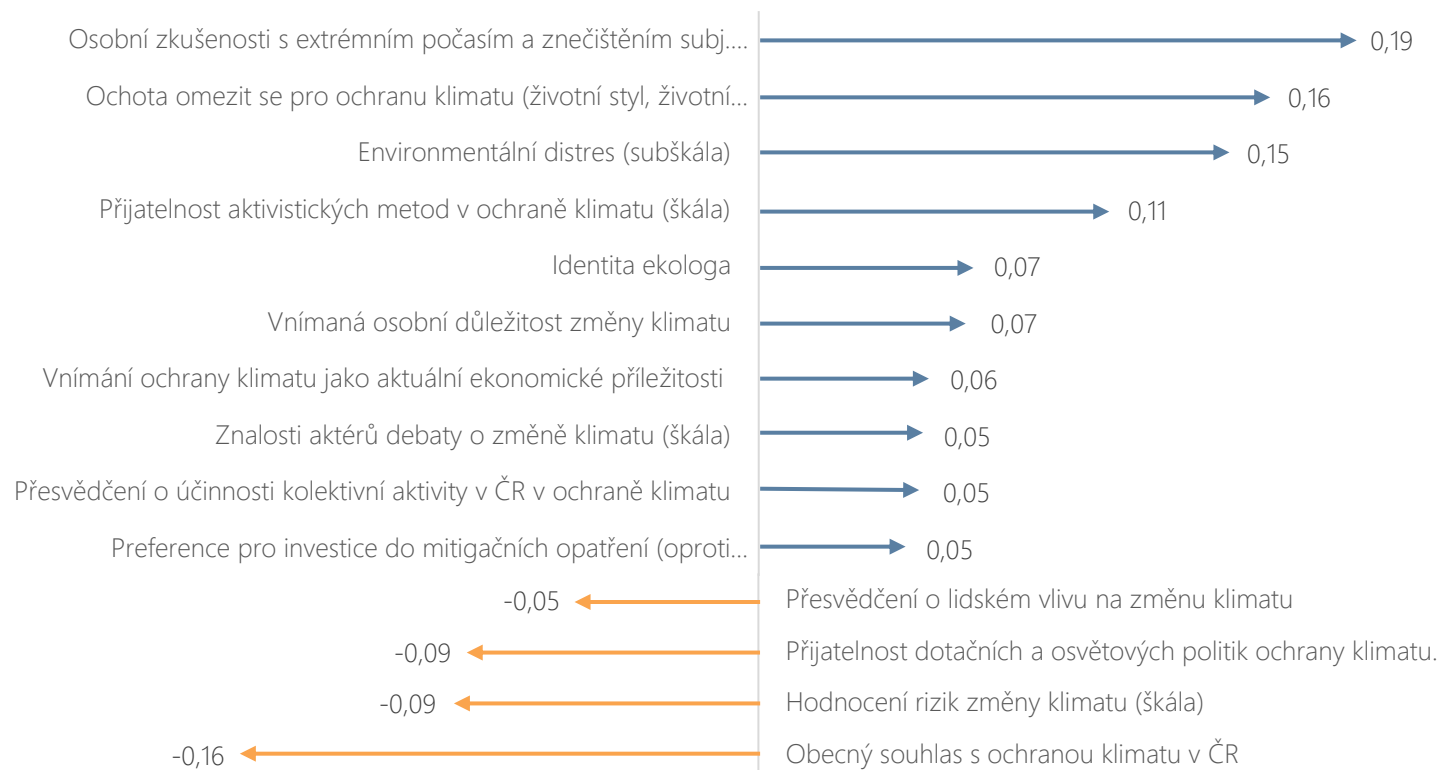

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje občanské proklimatické chování?

#envipsych

Regresní analýza: varianta pro motivaci a volbu rétoriky, vysvětluje 29 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje občanské proklimatické chování?

#interpretace

Regresní analýza: interpretace grafů na předchozích stranách

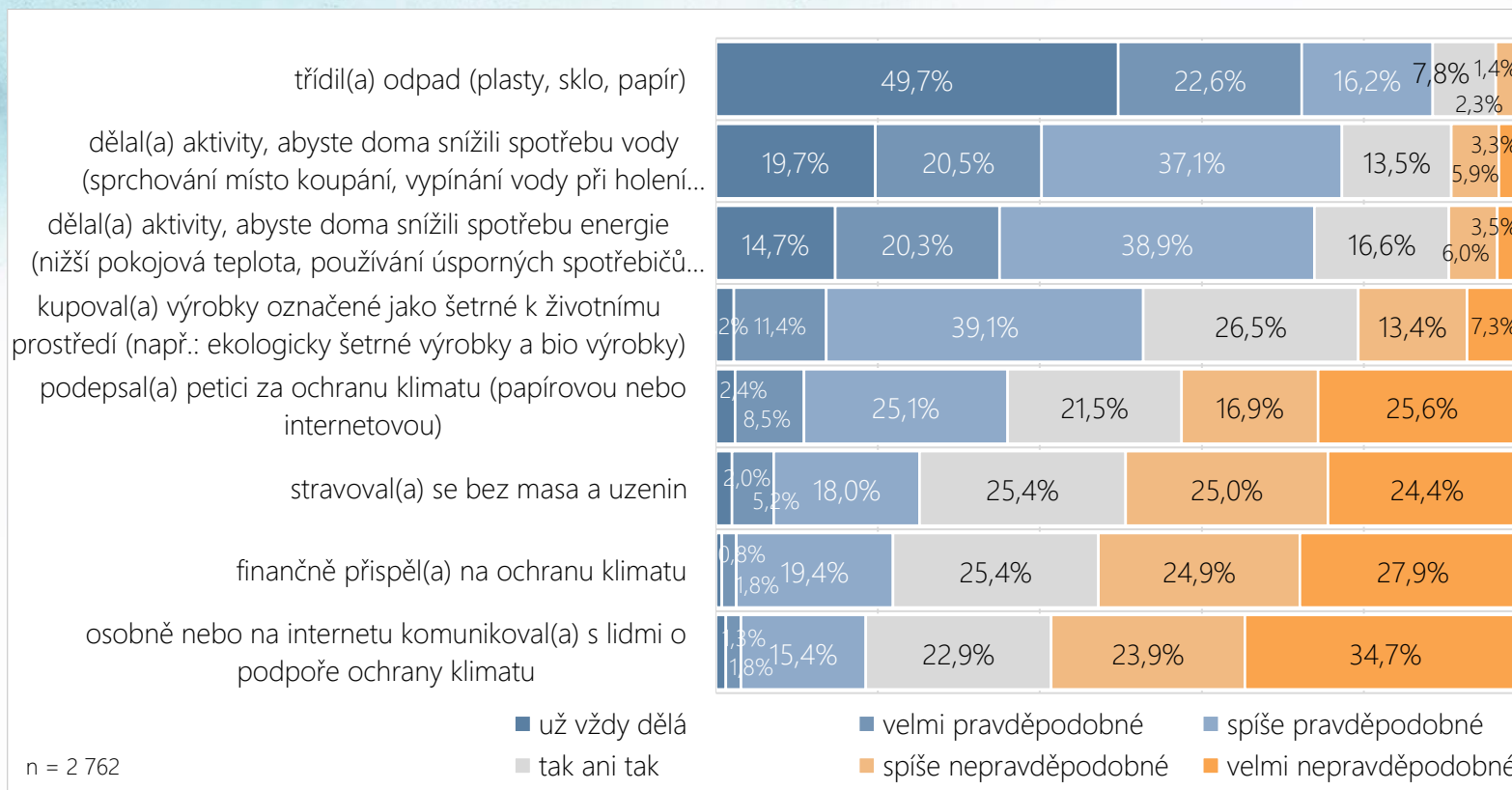
#socio varianta: V ochraně klimatu se finančně, podpisem petice nebo osobní či internetovou komunikací angažují ti, kteří jsou zvyklí být občansky aktivní i v jiných oblastech. Významnou roli hraje také osobní zkušenost s extrémním počasím nebo znečištěním ovzduší a ztotožnění s některou z identit milovníka přírody. Občanskou angažovanost v ochraně klimatu snižují, ovšem jen slabě, rostoucí věk; nižší je také u žen a těch, kteří se považují za pravicové konzervativce.

#envipsych varianta: Co podporuje občanské proklimatické chování? Nejvíce zkušenost s extrémním počasím nebo znečištěním ovzduší, ochota se sebeomezit, environmentální distres a vnímaná přijatelnost aktivistických metod v ochraně klimatu. Co je opět zajímavé: ochotu se občanskou angažovanost v klimatických otázkách snižují určité základní, dnes už mainstreamově rozšířené proklimatické postoje, jako je obecný souhlas s ochranou klimatu v ČR, vnímání rizik změny klimatu, podpora dotačních a osvětových politik v ochraně klimatu a přesvědčení o lidském vlivu na změnu klimatu.

Limitovaná ochota pro občanské aktivity

Kromě těch, kteří jsou aktivní „vždy“, jsou Češi a Češky ochotni zapojovat se více než dnes?

„Odpovědi ukazují, že ano, především do „domácí ekologie“. U občanských aktivit projevují silnější ochotu k zapojení převážně jednotky procent (petice 11 %), slabší ochotu 15-25 %.“

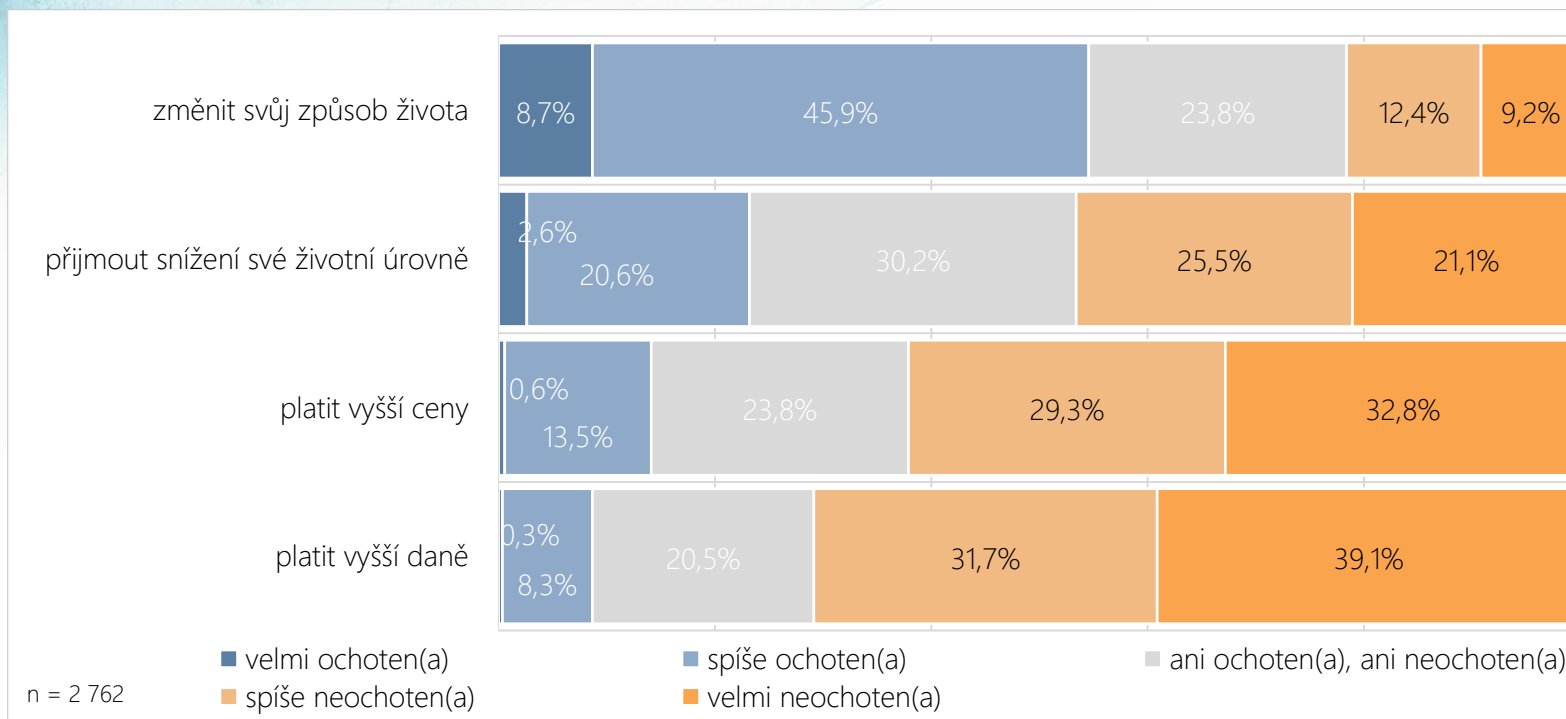

Jaká je pravděpodobnost, že byste v budoucnu dělal(a) následující aktivity více než dnes... ? – Upraveno podle Brügger et al. (2016)

Změnit způsob života možná ano, vyšší daně ne

Co jsou obyvatelé České republiky ochotni přijmout v zájmu ochrany klimatu?

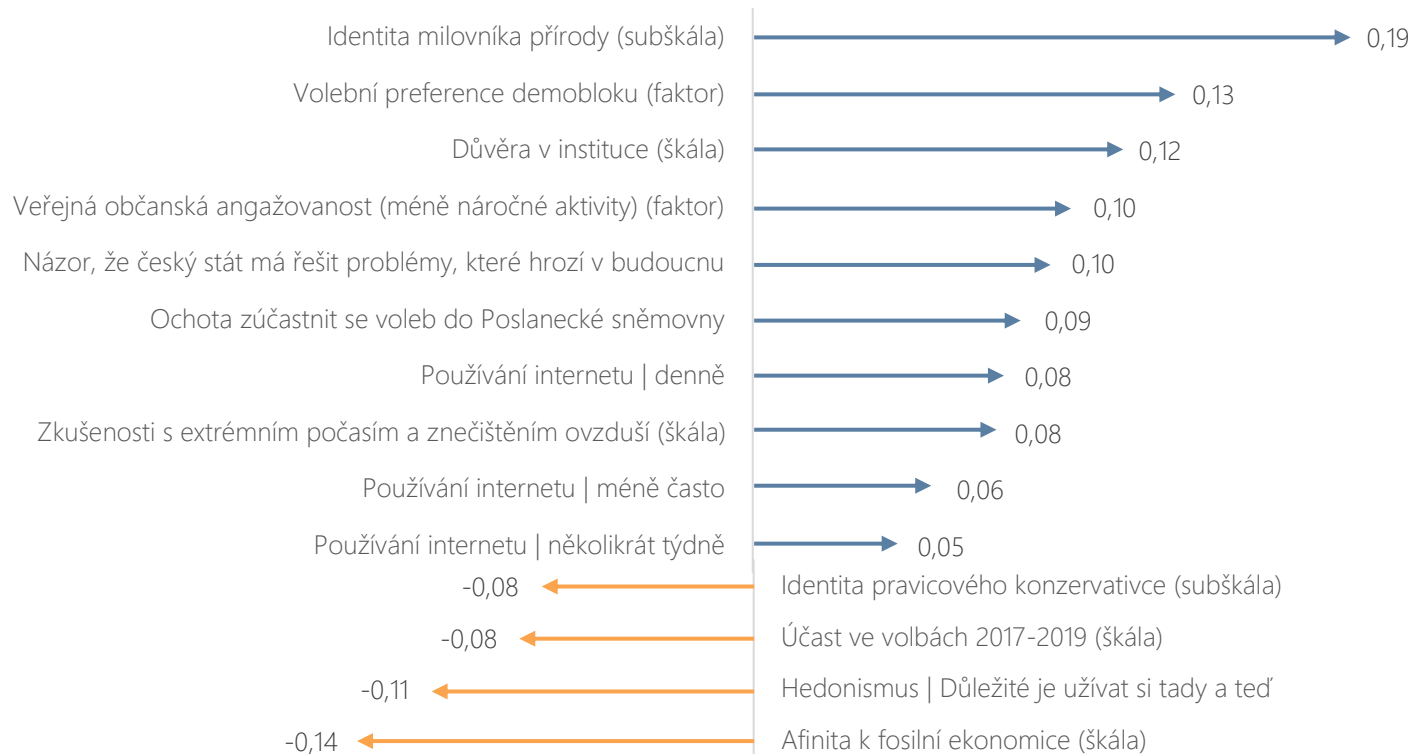
„*Evidentní je velmi slabá ochota platit vyšší daně (pro 9 %, proti 71 %), ceny výrobků (pro 14 %, proti 62 %) nebo snížit svou životní úroveň (pro 23 %, proti 47 %). Překvapivá oproti tomu může být relativně vysoká ochota více než poloviny lidí změnit svůj způsob života (pro 55 %, proti 21 %).*

Do jaké míry jste Vy osobně ochoten/ochotna v zájmu ochrany klimatu... ?

Co podporuje ochotu se kvůli ochraně klimatu omezit? #socio

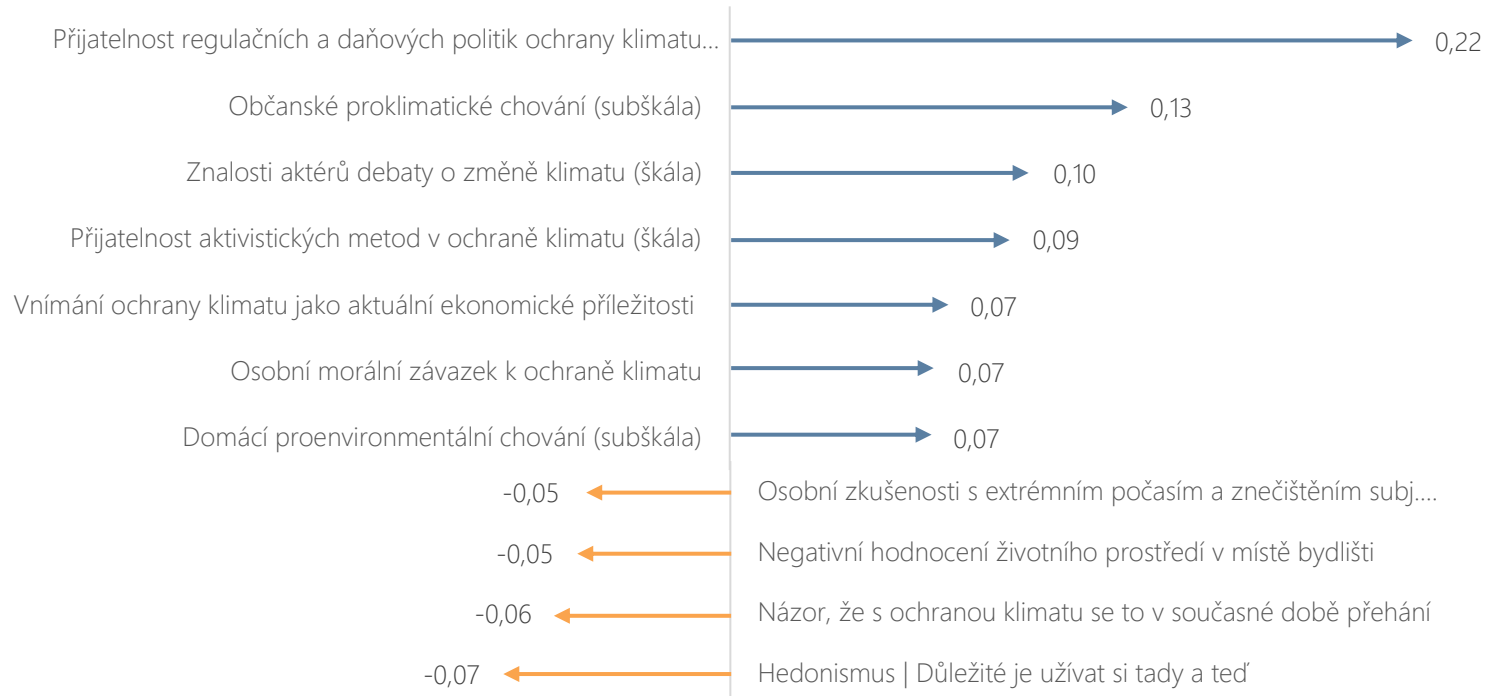
Regresní analýza: varianta pro volbu cílové skupiny, vysvětluje 30 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje ochotu se kvůli ochraně klimatu omezit? #envipsych

Regresní analýza: varianta pro motivaci a volbu rétoriky, vysvětluje 39 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje ochotu se kvůli ochraně klimatu omezit? #interpretace

Regresní analýza: interpretace grafů na předchozích stranách

#socio varianta: Kdo je nejvíce ochoten se omezit kvůli ochraně klimatu? Ti, kteří se považují za určité milovníky přírody, v nadcházejících volbách voličsky preferují subjekty tzv. demokratického bloku, důvěřují institucím, veřejně se angažují a věří, že český stát má v předstihu řešit problémy, které hrozí v budoucnu. Ochota omezovat se kvůli ochraně klimatu nejvíce klesá s afinitou k fosilní ekonomice a hedonismem.

#envipsych varianta: Ochota omezit se kvůli ochraně klimatu je nadreprezentována mezi těmi s hlubší, můžeme říci i více aktivistickou zaangažovaností do klimatické problematiky: ochota se omezit je provázána s podporou pro regulační a daňové politiky v ochraně klimatu (které mohou určité omezení implicitně předpokládat), s občanským zapojením do proklimatických akcí, se znalostí aktérů o změně klimatu a vnímanou přijatelností aktivistických metod v ochraně klimatu. Protiváhou, nicméně slabou, je především hedonismus a názor, že s ochranou klimatu se to přehání.

Přijatelnost klimatických politik

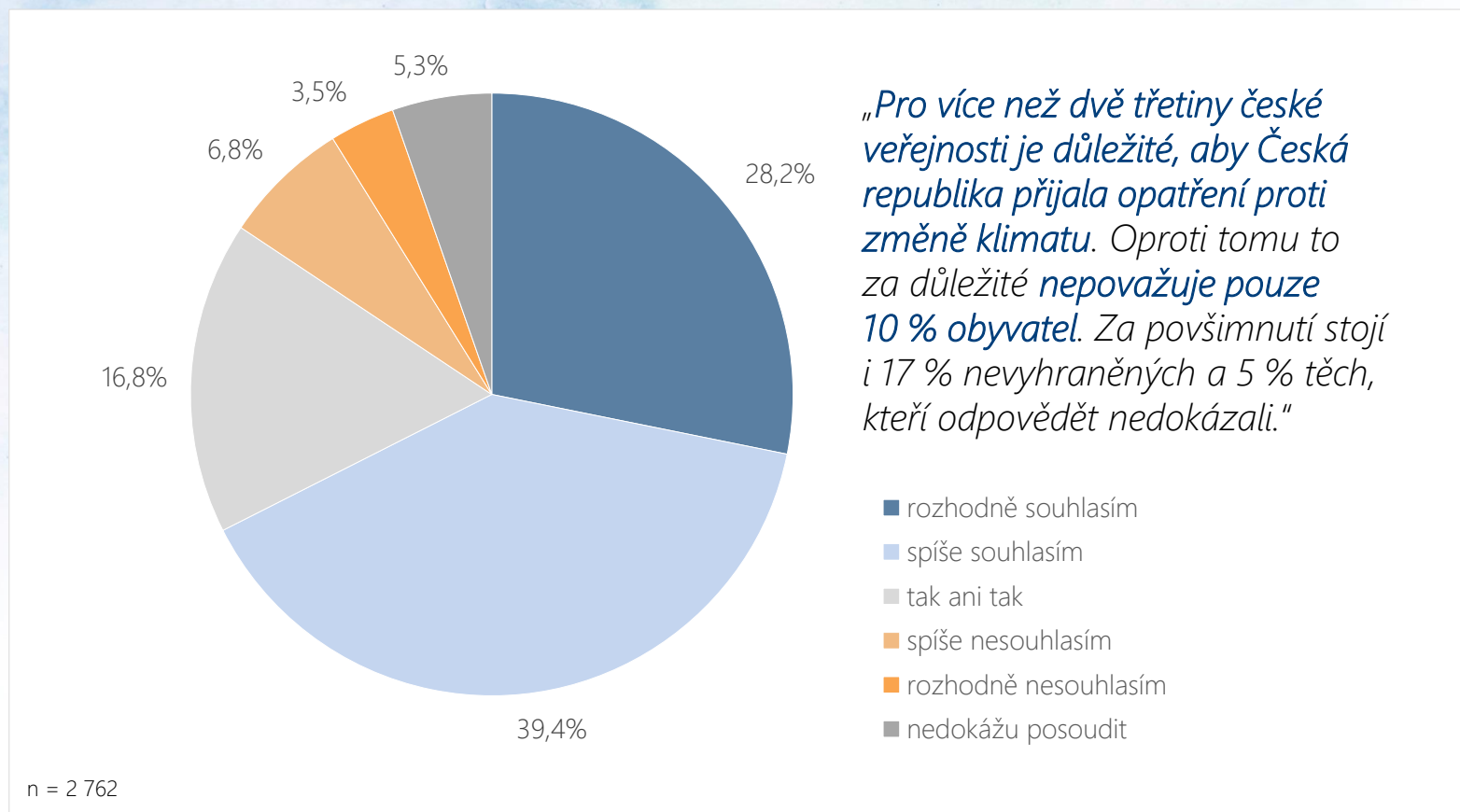
Podporují Češi a Češky ochranu klimatu? Má podle nich Česká republika chránit klima bez ohledu na emise jiných zemí?

Co si česká veřejnost myslí o konci uhlí? Uhlíkové neutralitě? Nahrazování uhelných zdrojů? Exportu a importu elektrické energie?

Jaké klimatické politiky a opatření obyvatelé podporují, jaké jsou pro ně nepřijatelné?

Většina považuje za důležitou ochranu klimatu v ČR

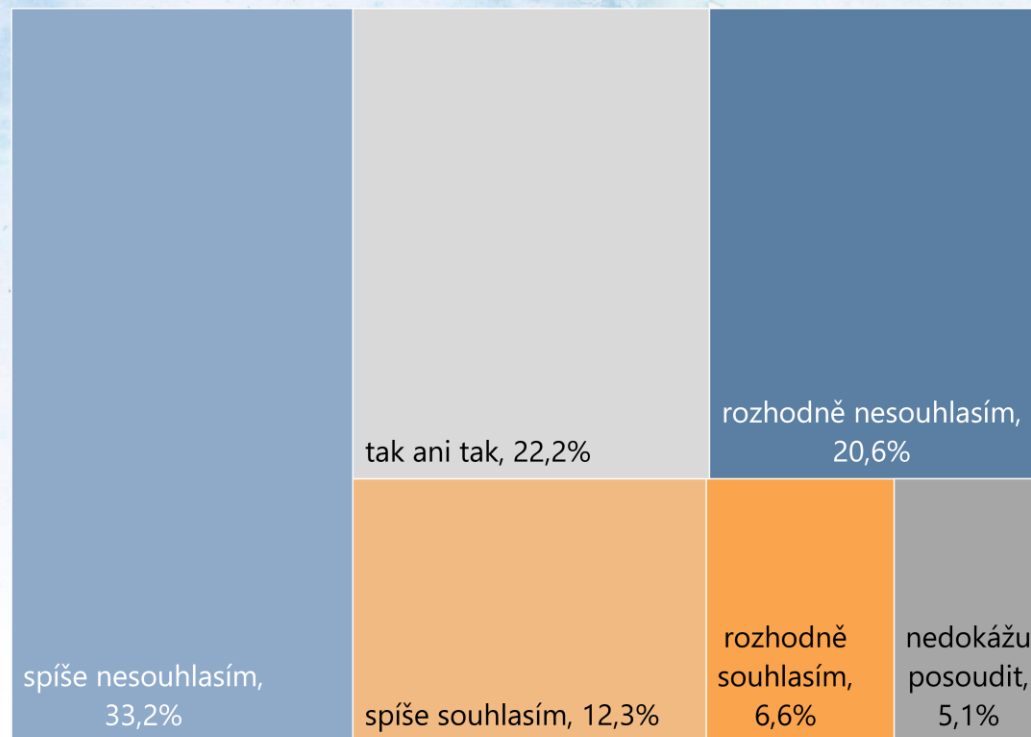
Kolik procent (ne)souhlasí s tím, že „je důležité, aby ČR přijala opatření proti změně klimatu“?

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními? Je důležité, aby Česká republika přijala opatření proti změně klimatu.

Menšina: S ochranou klimatu se to přehání

Souhlasí či nesouhlasí česká veřejnost s názorem, že se to s ochranou klimatu přehání?

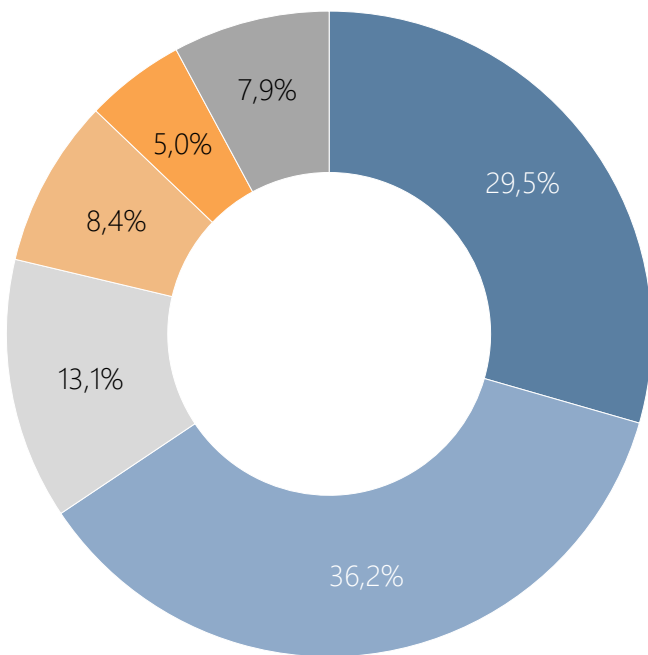
„Více než polovina české veřejnosti rozhodně či spíše odmítá názor, že by se to s ochranou klimatu v současné době přehánělo (54 %). Naopak tento názor sdílí 19 % veřejnosti. Celých 27 % obyvatel České republiky se v této otázce jasně nepřiklonilo na žádnou stranu.“

n = 2 762

Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními? S ochranou klimatu se to v současné době přehání. – Podle Krajhanzl et al. (2015)

Snižovat emise v ČR, bez ohledu na emise jiných

Má Česko podle veřejnosti snižovat emise bez ohledu na snižování emisí v jiných zemích?

n = 2 762

■ rozhodně souhlasím

■ spíše souhlasím

■ tak ani tak

■ spíše nesouhlasím

■ rozhodně nesouhlasím

■ nedokážu posoudit

„V české politické a mediální debatě se často diskutuje, zda má Česká republika snižovat emise s ohledem na vývoj emisí v jiných zemích světa, např. Číně nebo Indii. Odhlíží se přitom od historických emisí a skutečnosti, že jsou emise České republiky na obyvatele vyšší než v uvedených zemích.

*Česká veřejnost se však v této otázce přiklání ke snižování emisí poměrně jednoznačně: **bezmála dvě třetiny uvádějí, že Česká republika má snižovat emise bez ohledu na snižování emisí v jiných zemích**. Opačný názor zastává 13 % oslovených.“*

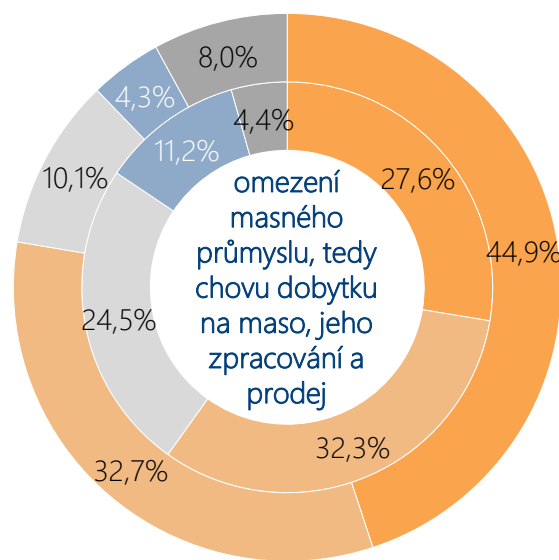
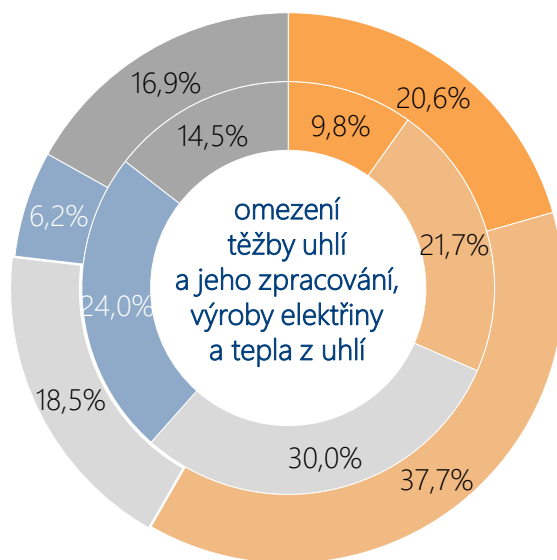
Souhlasíte či nesouhlasíte, že Česká republika by měla snižovat emise skleníkových plynů bez ohledu na to, zdali je budou snižovat i ostatní země?
– Upraveno podle Maibach et al. (2011)

Vazba české veřejnosti na fosilní ekonomiku #1

Kdyby v ČR došlo k omezení sektorů fosilní ekonomiky, považovali by to lidé za hrozbu?

„Pokud jde o hrozbu pro českou ekonomiku, **omezení uhlí by za velkou nebo střední hrozbu považovalo 58 % a masného průmyslu 78 % obyvatel.** Na osobní úrovni méně: omezení uhlí by jako velkou či střední hrozbu pro svůj život vnímalo 32 %, u masného průmyslu 61 %.“

vnitřní kruh: hrozba pro Váš život; vnější kruh: hrozba pro ČR

n = 2 294–2 564

■ velká hrozba ■ střední hrozba ■ malá hrozba ■ žádná hrozba ■ neumím posoudit

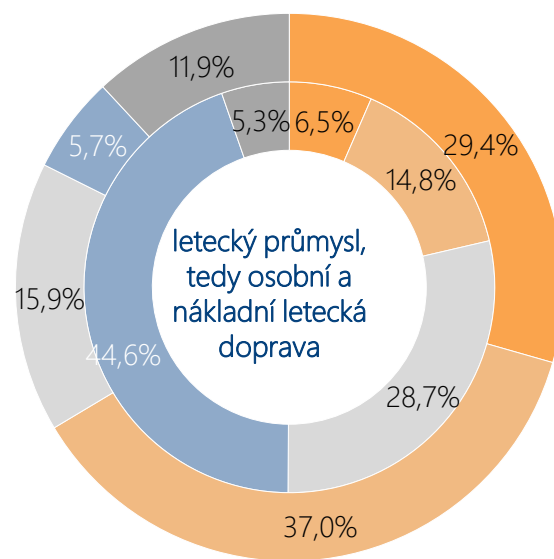
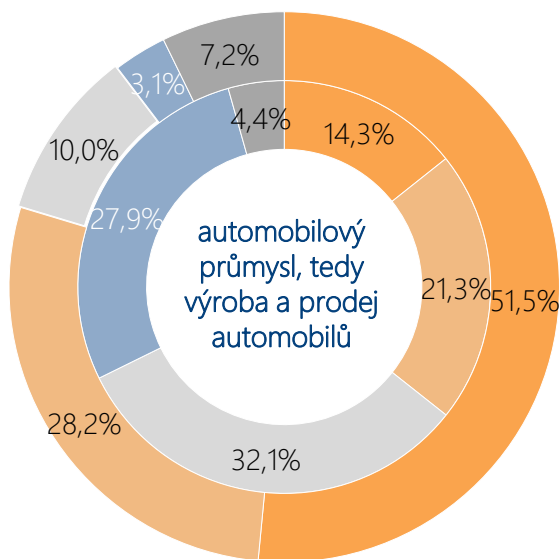
Představte si, že by se v České republice omezovala ... Byla či nebyla by to hrozba pro...?

Vazba české veřejnosti na fosilní ekonomiku #2

Kdyby v ČR došlo k omezení sektorů fosilní ekonomiky, považovali by to lidé za hrozbu?

„Omezení automobilového průmyslu považují Češi a Češky z uvedených za největší hrozbu pro českou ekonomiku (velká a střední 80 %). Naopak se příliš neobávají dopadů omezení leteckého (velká a střední hrozba 21 %) ani automobilového průmyslu (26 %) na svůj život.“

vnitřní kruh: hrozba pro Váš život; vnější kruh: hrozba pro ČR

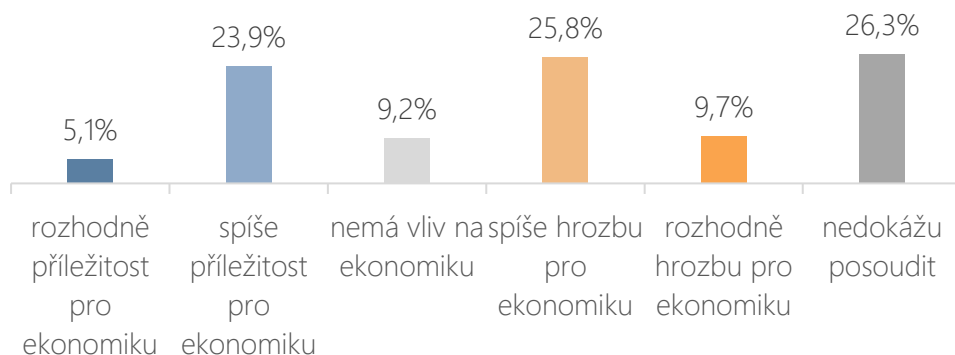
n = 2 433–2 5 565

■ velká hrozba ■ střední hrozba ■ malá hrozba ■ žádná hrozba ■ neumím posoudit

Představte si, že by se v České republice omezovala ... Byla či nebyla by to hrozba pro...?

Hrozba i příležitost pro českou ekonomiku

Považovala by česká veřejnost ochranu klimatu v této době spíše za příležitost, nebo hrozbu pro českou ekonomiku?

n = 2 762

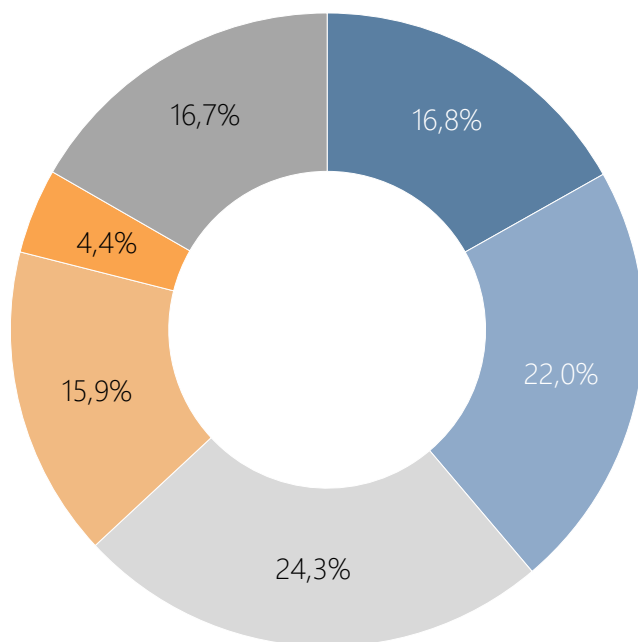
„Názor na tuto otázku českou veřejnost rozděluje. O něco silnější je u české veřejnosti postoj, že ochrana klimatu by byla spíše hrozbou (36 %) než příležitostí (29 %).

Málokdo si myslí, že ochrana klimatu na ekonomiku nebude mít vliv (9 %). Odpovědět nedokáže více než čtvrtina veřejnosti (26 %).“

V této době byste považoval(a) snahu o ochranu klimatu za příležitost pro českou ekonomiku, nebo hrozbu pro českou ekonomiku?

Nejistota v otázce energetických zdrojů

Dává česká veřejnost při nahrazování uhelných zdrojů energie přednost obnovitelným, nebo jaderným zdrojům?

n = 2 682

„Českou veřejnost můžeme v této otázce rozdělit na čtyři skupiny. **Největší, 39 %, by uhelné zdroje nahradila obnovitelnými.** Druhá, 24 %, by ráda investovala půl na půl, do obnovitelných a současně do jaderných zdrojů. Třetí, 20 %, se přiklání zdrojům jaderným. Zbývajících 17 % neumí odpovědět.“

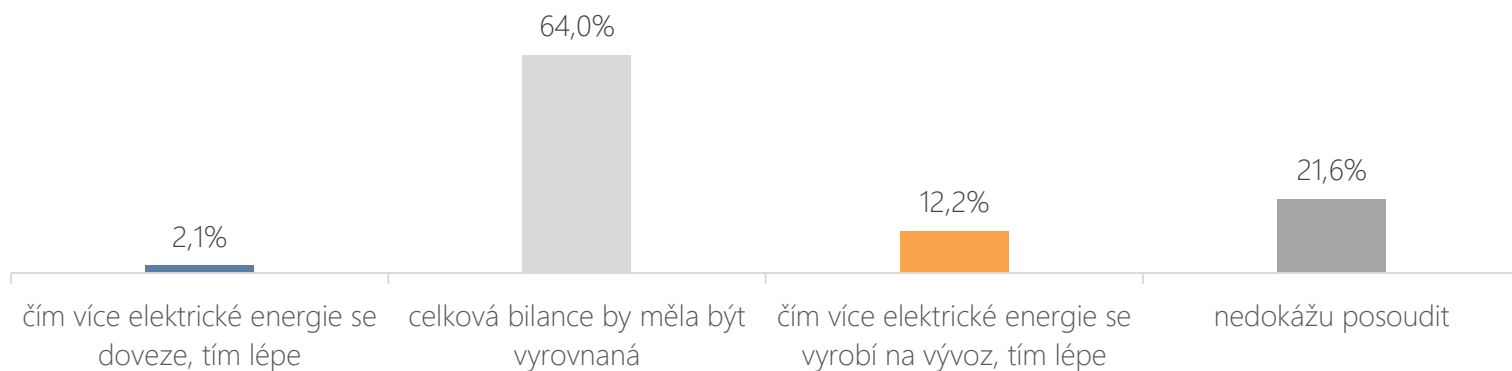
- veškerou výrobu nahradit obnovitelnými zdroji energie
- většinu výroby nahradit obnovitelnými zdroji energie, menšinu výstavbou jaderných zdrojů
- přibližně polovinu nahradit výstavbou jaderných zdrojů a polovinu obnovitelnými zdroji energie
- většinu nahradit výstavbou jaderných zdrojů, menšinu obnovitelnými zdroji energie
- veškerou výrobu nahradit výstavbou jaderných zdrojů

V příštích letech se dá očekávat omezování výroby elektrické energie v českých uhelných elektrárnách. Měla by podle Vašeho názoru Česká republika nahradit výrobu této energie jadernými, nebo obnovitelnými zdroji energie?

Vyrovnanou bilanci vývozu a dovozu elekt. energie

Jaká by podle obyvatel Česka měla být celková bilance exportu a importu elektrické energie?

*„Přestože je Česká republika dlouhodobě v celkové roční bilanci celosvětově jedním z největších exportérů elektrické energie, **česká veřejnost preferuje vyrovnanou bilanci vývozu a dovozu (64 %)**. Celkově se k tomuto názoru přiklání bezmála dvě třetiny zúčastněných. Ostatní preferují spíše export (12 %) než import (2 %).“*

n = 2 762

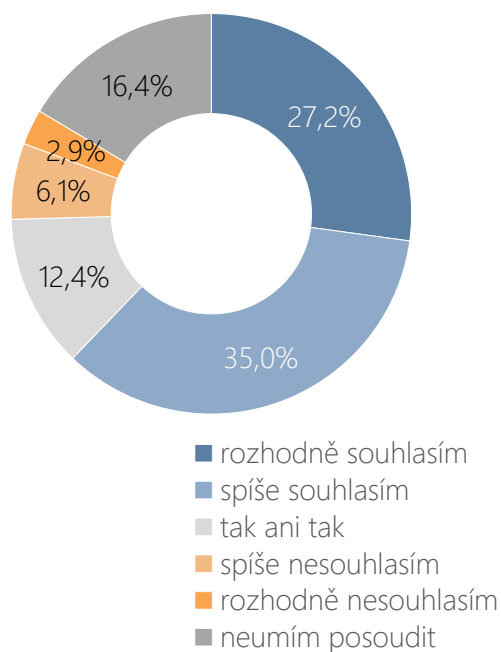
Jaká by podle Vašeho názoru měla být bilance celkového dovozu či vývozu elektřiny z České republiky?

Uhlíkovou neutralitu ano, bez jistoty v termínu

Podporuje veřejnost, aby se ČR snažila dosáhnout uhlíkové neutrality? Do jakého roku?

„Většina občanů a občanek rozhodně nebo spíše souhlasí s cílem dosáhnout v ČR uhlíkové neutrality. Více než polovina však neumí posoudit ani samotný cíl, ani preferovaný rok.“

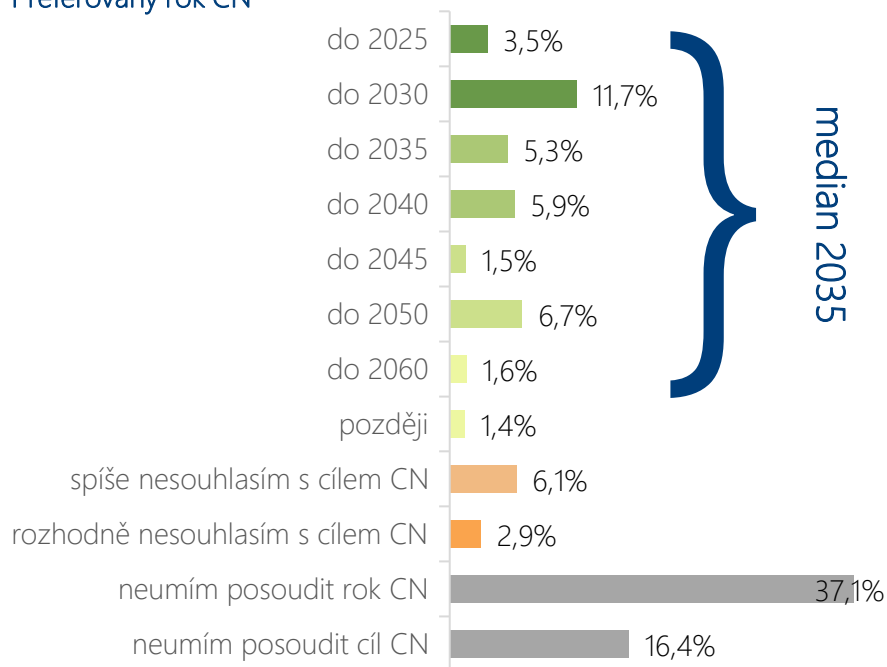
Souhlas či nesouhlas s uhlíkovou neutralitou (CN)

n = 2 762

Dnes se často mluví o tzv. uhlíkové či klimatické neutralitě. Tak se označuje cíl, kdy společnost nebude vypouštět více skleníkových plynů, než které dokáže zpětně zachytit z atmosféry. Souhlasili byste či nesouhlasili s tím, aby se Česká republika snažila dosáhnout uhlíkové neutrality v příštích letech nebo desetiletích?

Preferovaný rok CN

n = 2 762

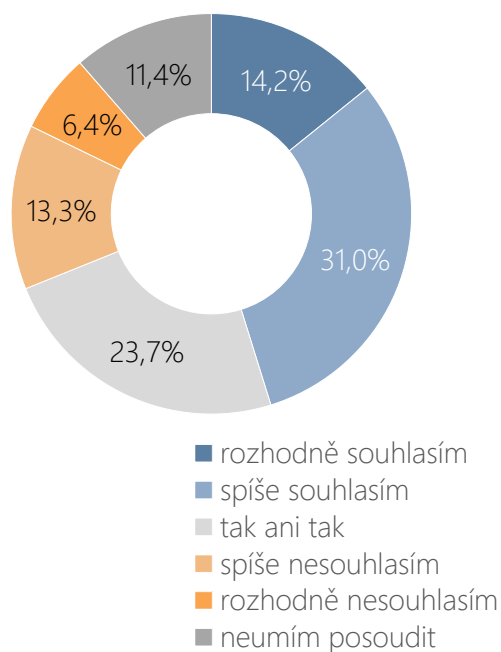
Do jakého roku by podle Vás mělo být v České republice této uhlíkové neutrality dosaženo?

Nejistota ohledně odstoupení od uhlí

Podporuje veřejnost, aby se Česká republika snažila odstoupit od uhlí? Do jakého roku?

„Názory oslovených se rozcházejí: *skoro polovina s koncem uhlí souhlasí, bezmála pětina nesouhlasí, asi čtvrtina váhá a zbývající více než desetina neví.* Také termín konce uhlí rozděluje.“

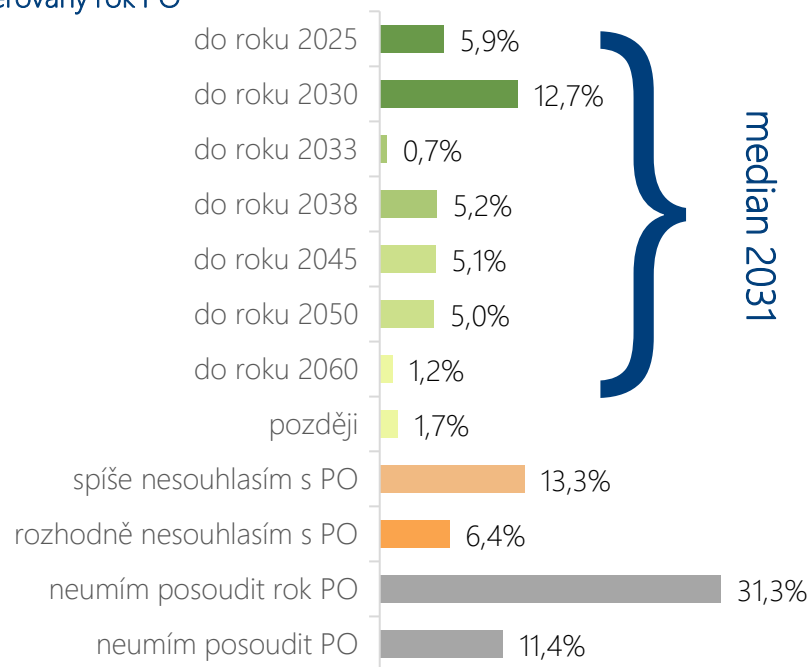
Souhlas či nesouhlas s odstoupením od uhlí (PO)

n = 2 762

Do jaké míry souhlasíte či nesouhlasíte s uvedenými kroky, které by mohla česká vláda učinit v reakci na změnu klimatu? Ukončit těžbu uhlí v lomech a dolech a ukončit provoz uhelných elektráren a tepláren.

Preferovaný rok PO

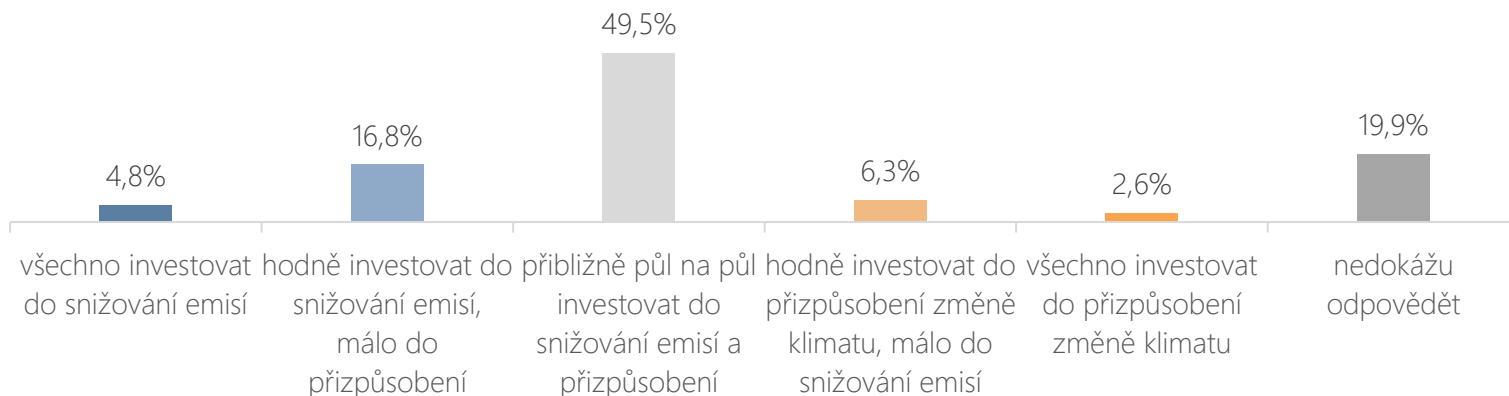
n = 2 762

Do jakého roku by podle vás mělo skončit využívání uhlí v České republice?

Váhání, zda mitigační, nebo adaptační opatření

Dává česká veřejnost přednost investicím do mitigačních, nebo adaptačních opatření?

„Dalším tématem české debaty o ochraně klimatu je otázka, zda investovat do mitigačních opatření (snižování emisí) či adaptačních (přizpůsobení změně klimatu). V této oblasti obyvatelé Česka nezastávají jednoznačný názor: **přibližně polovina by ráda investovala půl na půl do adaptací a mitigací**. Zbylá část veřejnosti se **přiklání spíše investicím do mitigace (22 %) než adaptace (9 %)**.“

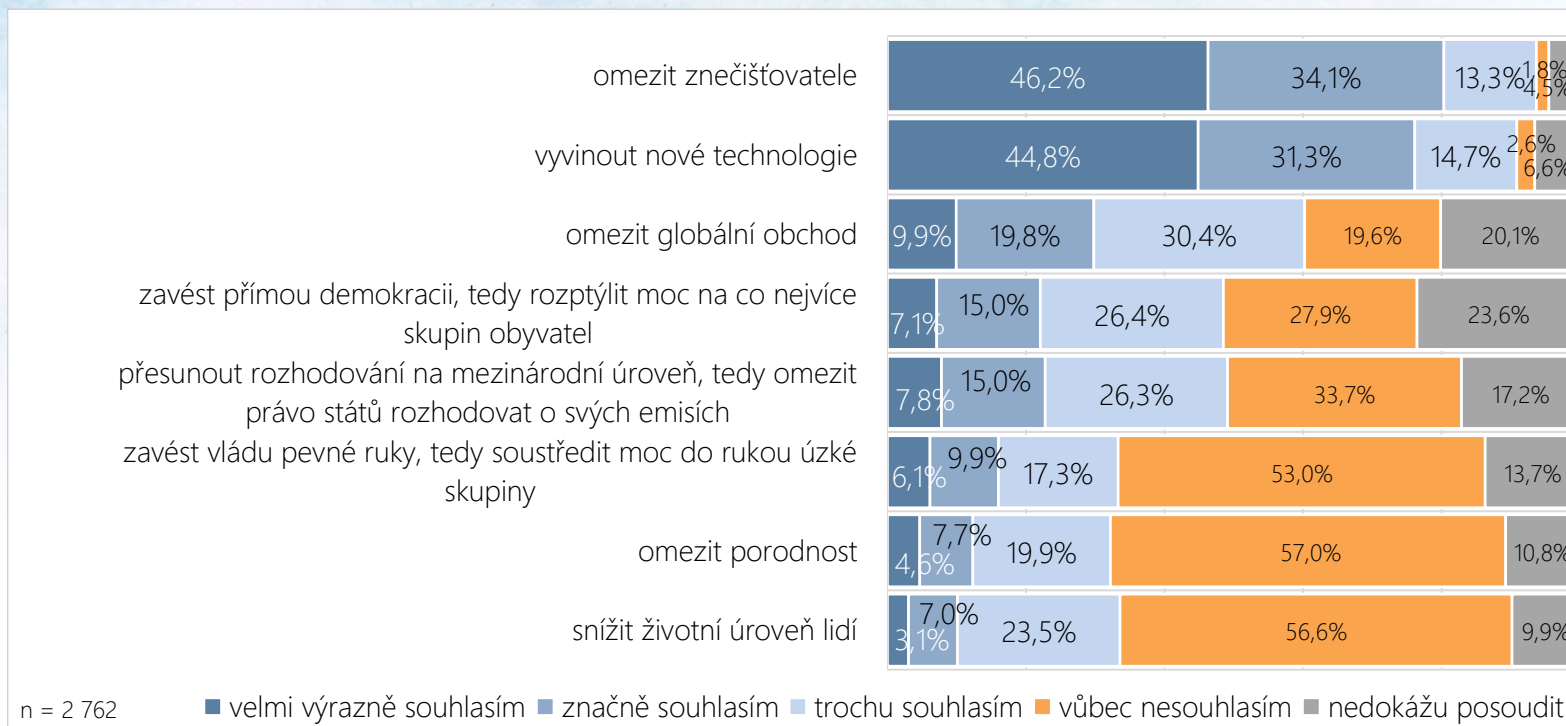
n = 2 682

Jak by podle Vašeho názoru měla Česká republika investovat peníze v souvislosti se změnou klimatu? Především do toho, aby sama co nejméně přispívala ke změně klimatu (tedy SNIŽOVÁNÍ EMISÍ), nebo aby se změnám klimatu přizpůsobila (tedy PŘIZPŮSOBNÍ)?

Znečišťovatele omezit, životní úroveň nesnižovat

Jaké zásahy do současného politického a ekonomického statu quo by byly podle české veřejnosti potřebné, aby se zabránilo nebezpečnému zvýšení průměrné teploty Země?

„Naprostá většina považuje za potřebné hlavně omezení znečišťovatelů a rozvoj nových technologií. Zároveň nepředpokládá, že by bylo nutné snížit životní úroveň lidí či omezit porodnost.“

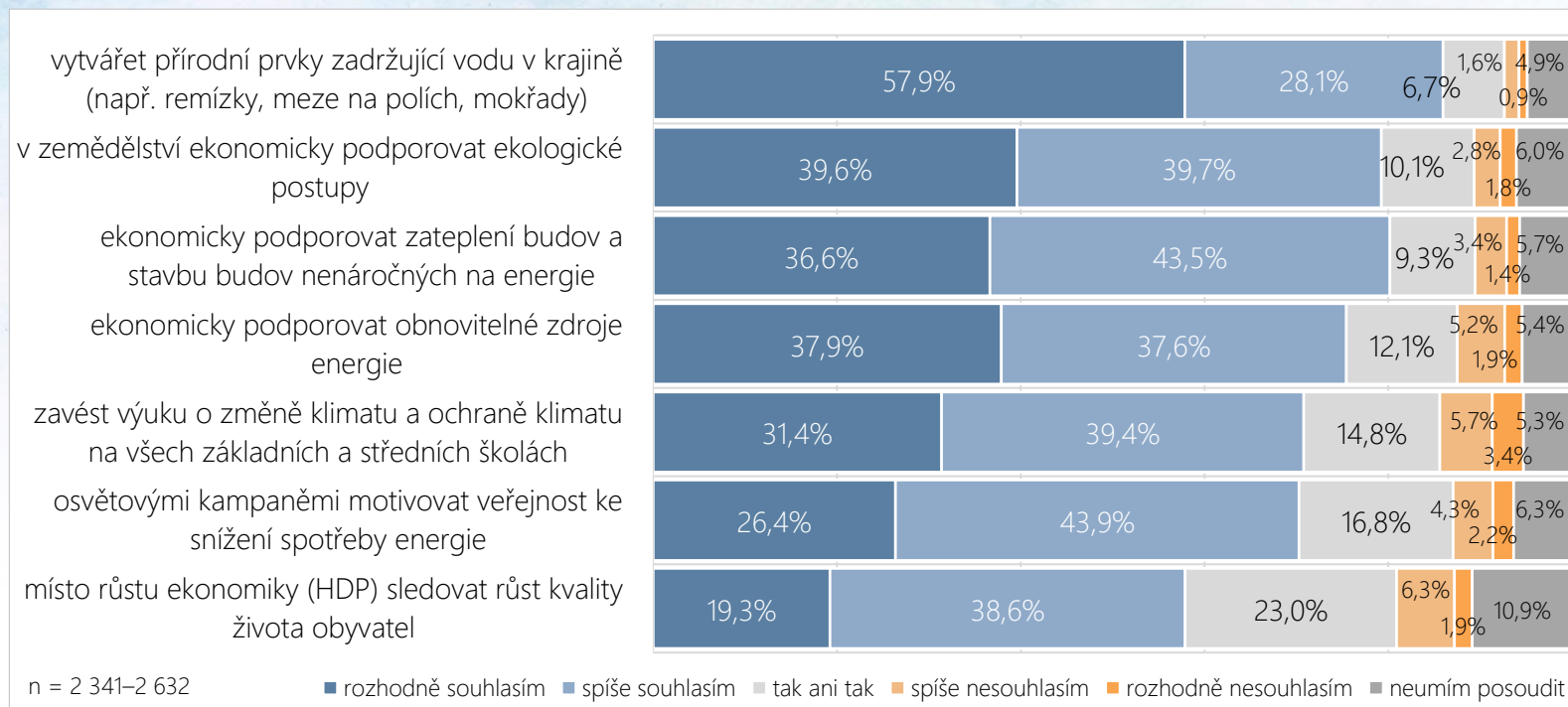

Bez ohledu na to, zda s ochranou klimatu souhlasíte či nesouhlasíte, nás zajímá váš názor: Kdyby se lidstvo skutečně rozhodlo zabránit nebezpečnému zvýšení průměrné teploty na Zemi, co by podle Vás bylo potřeba udělat pro dosažení tohoto cíle?

Politiky: ano adaptacím, dotacím a osvětě #1

Jaké politiky v oblasti ochrany klimatu považují Češi a Češky za přijatelné/nepřijatelné?

„Nejprve politiky, které jsou pro oslovené nejpřijatelnější. Na prvních dvou místech se umísťují opatření, která podporují zdravou krajinu. Na dalších ekonomická podpora pro obnovitelné zdroje a energeticky šetrné budovy. Nadpoloviční podporu má také vzdělávání a osvěta.“

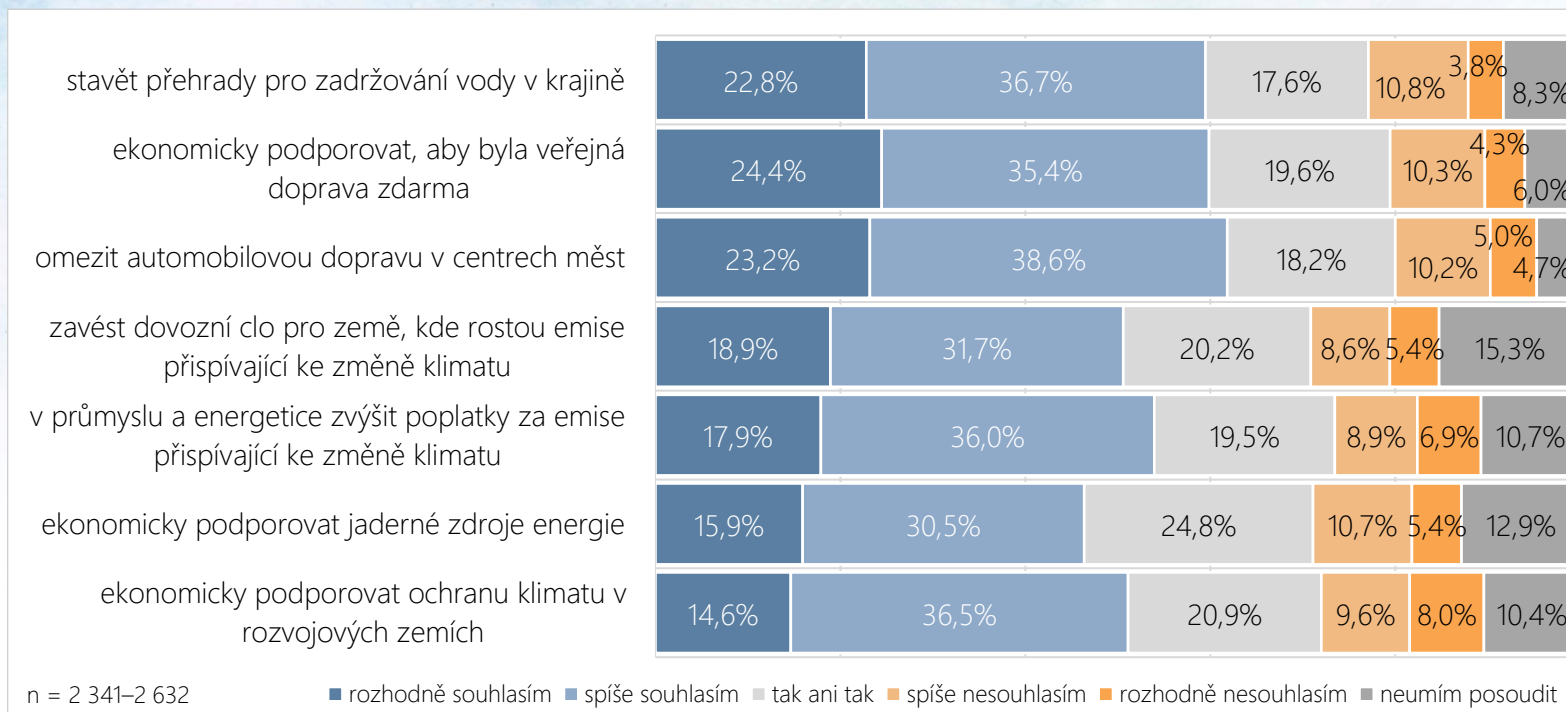

Do jaké míry souhlasíte či nesouhlasíte s uvedenými kroky, které by mohla česká vláda učinit v reakci na změnu klimatu? – Upraveno podle Krajhanzl et al. (2015)

Politiky: ano adaptacím, dotacím a osvětě #2

Jaké politiky v oblasti ochrany klimatu považují Češi a Češky za přijatelné/nepřijatelné?

„Také další opatření mají podporu většiny veřejnosti. Např. **omezení znečištění** (regulace vjezdu aut do center měst, dovozní cla, zvýšení poplatku za emise), velké **stavební akce** (přehrady, jaderné zdroje), podpora MHD zdarma či ochrany klimatu v rozvojových zemích.“

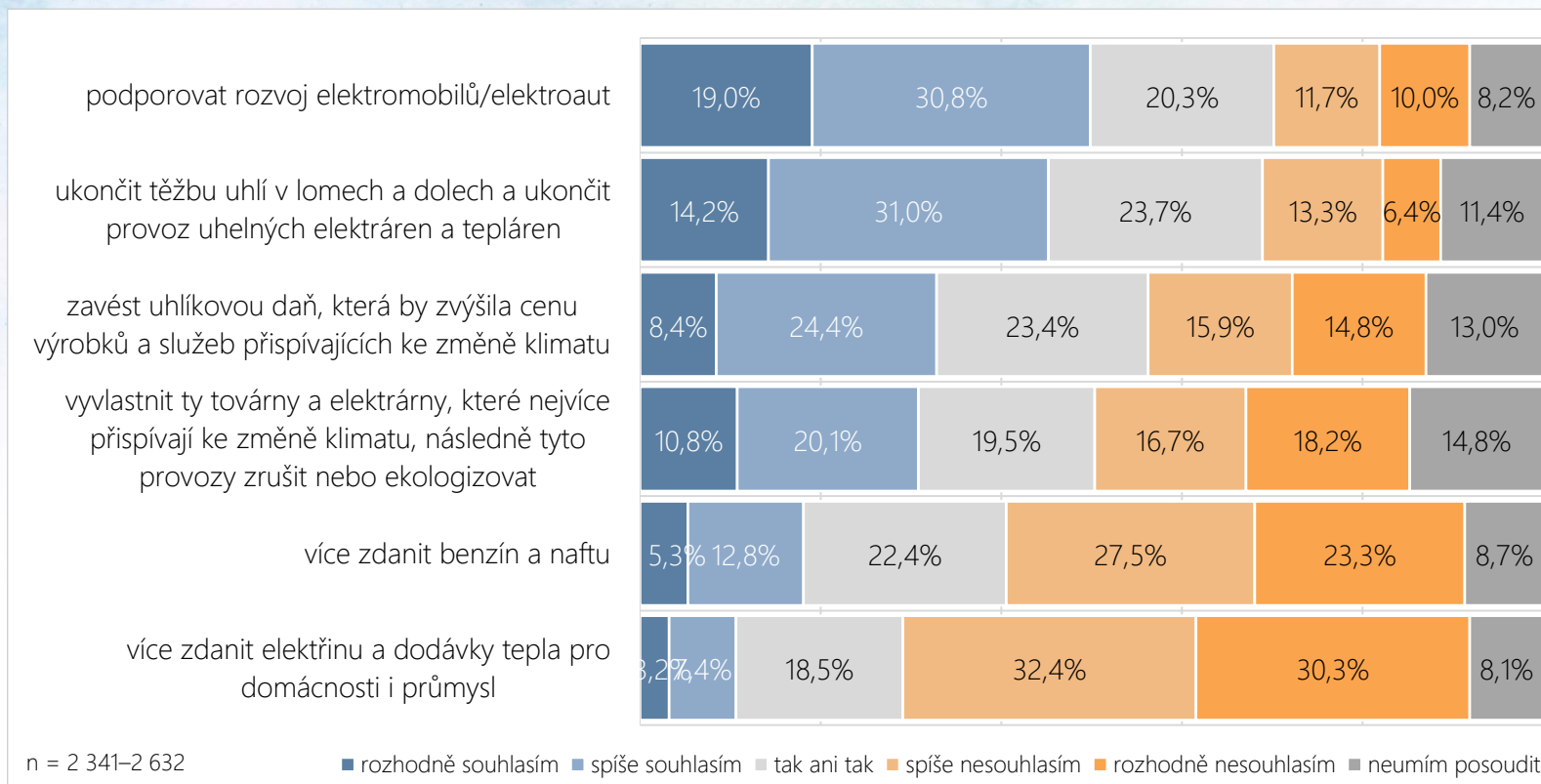

Do jaké míry souhlasíte či nesouhlasíte s uvedenými kroky, které by mohla česká vláda učinit v reakci na změnu klimatu? – Upraveno podle Krajhanzl et al. (2015)

Politiky: ano adaptacím, dotacím a osvětě #3

Jaké politiky v oblasti ochrany klimatu považují Češi a Češky za přijatelné/nepřijatelné?

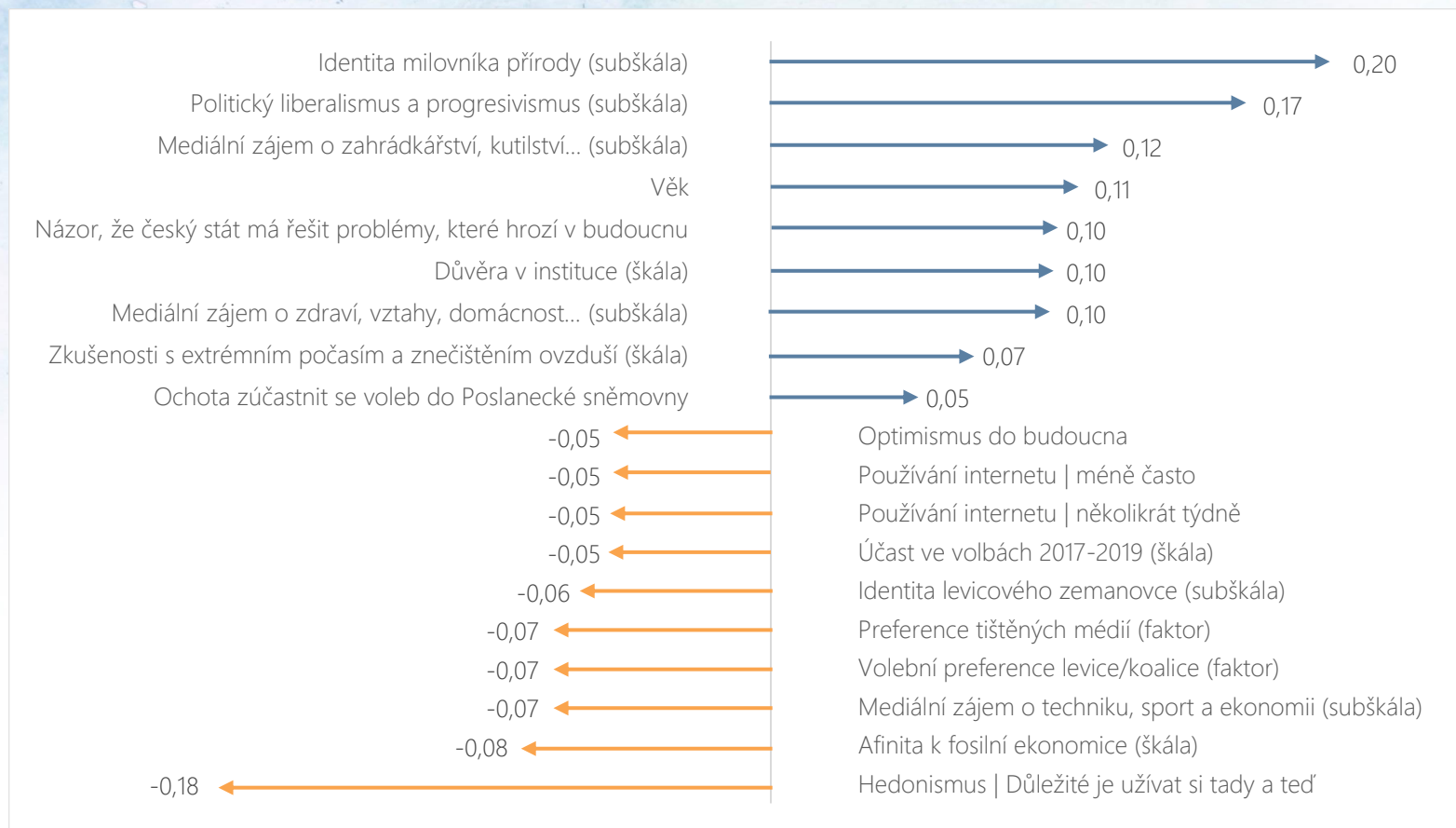
„U některých opatření ještě převažuje podpora veřejnosti (rozvoj elektroaut, odstoupení od uhlí), event. jsou názory relativně vyrovnané (uhlíková daň, vyvlastnění znečišťovatelů). Jednoznačně nejvíce lidé odmítají opatření s ekonomickými náklady pro domácnosti.“

Do jaké míry souhlasíte či nesouhlasíte s uvedenými kroky, které by mohla česká vláda učinit v reakci na změnu klimatu? – Upraveno podle Krajhanzl et al. (2015)

Co podporuje přijatelnost dotačních a osvětových politik ochrany klimatu? #socio

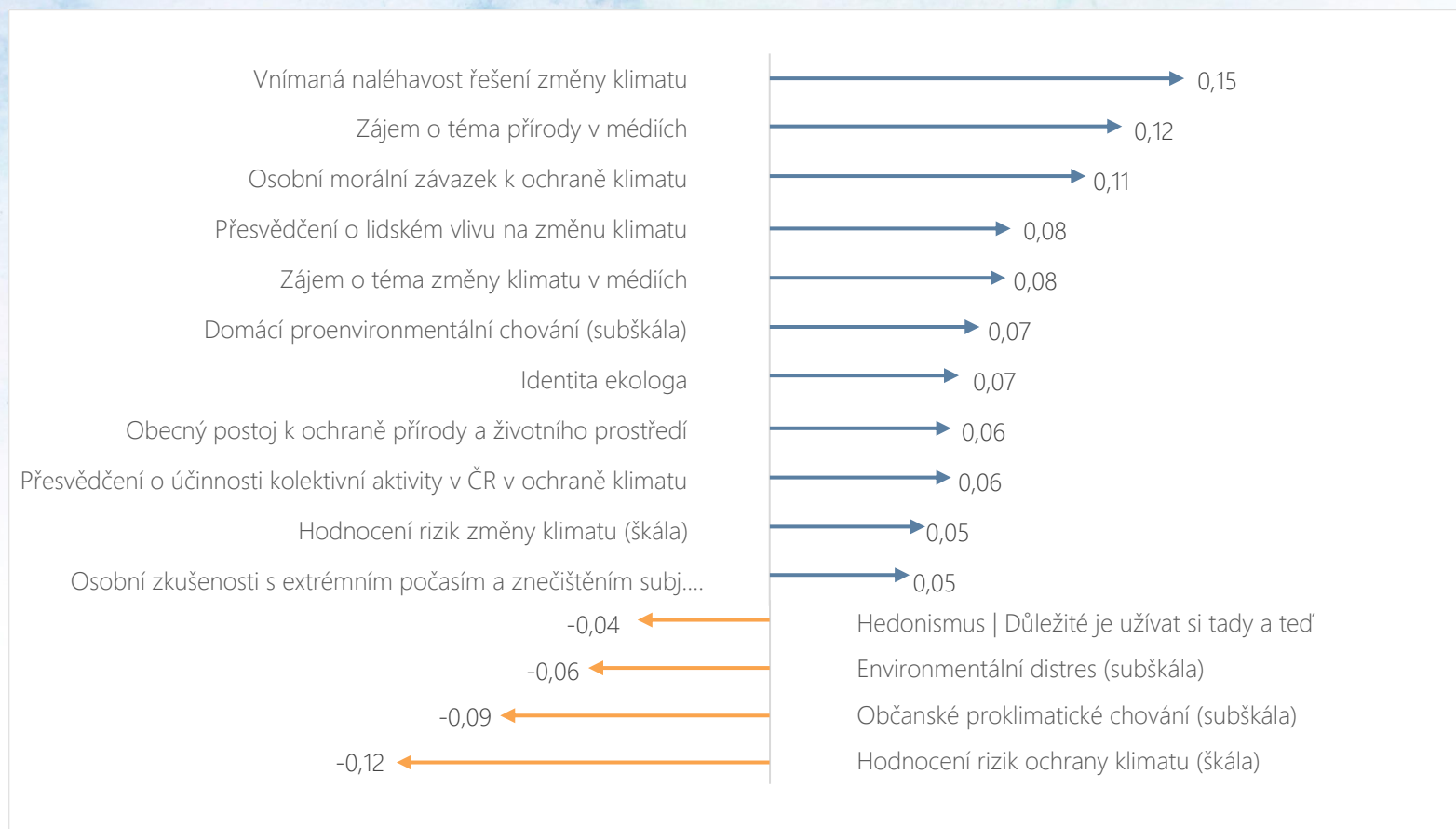
Regresní analýza: varianta pro volbu cílové skupiny, vysvětluje 35 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje přijatelnost dotačních a osvětových politik ochrany klimatu? #envipsych

Regresní analýza: varianta pro motivaci a volbu rétoriky, vysvětluje 44 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje přijatelnost dotačních a osvětových politik ochrany klimatu? #interpretace

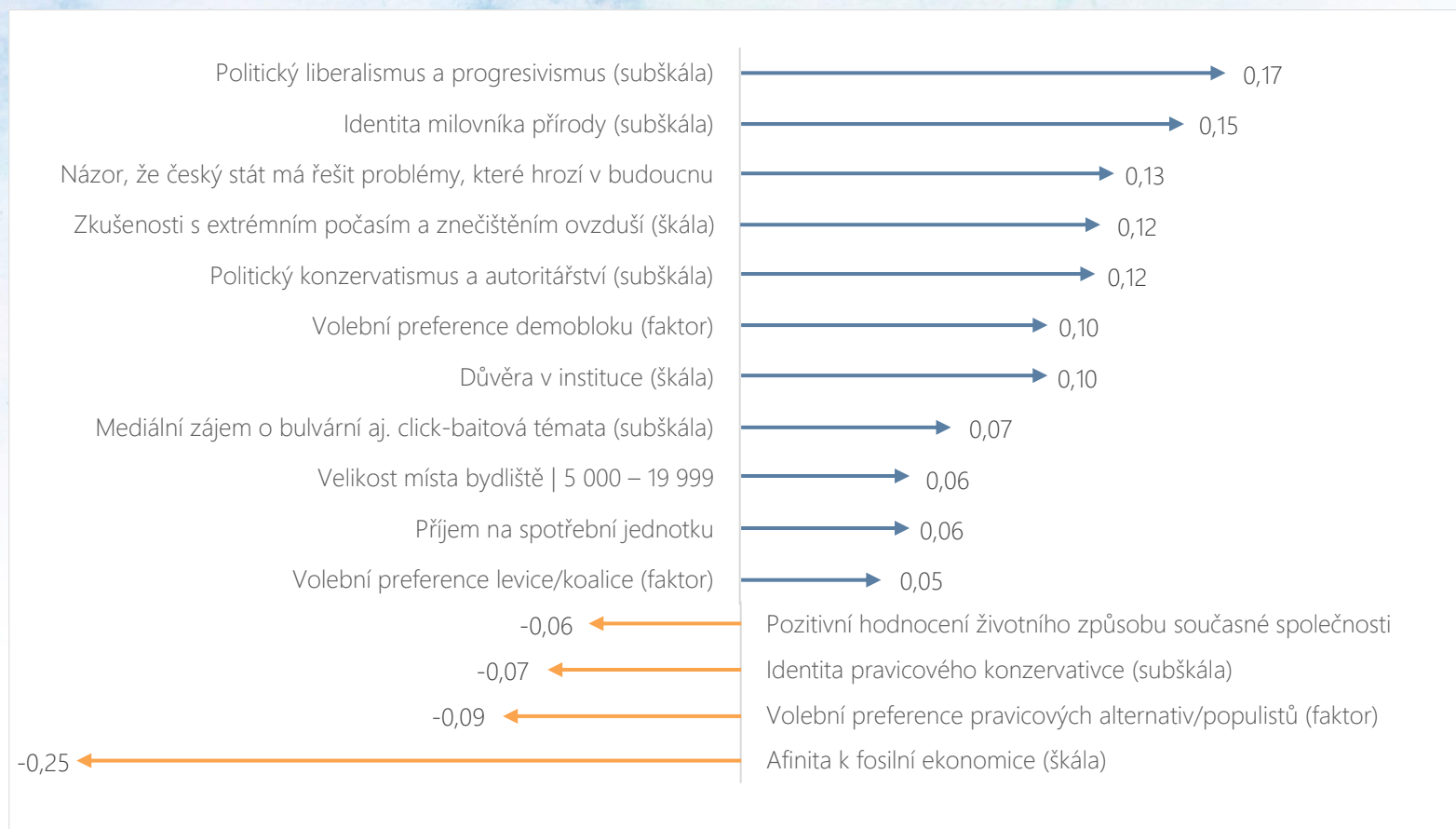
Regresní analýza: interpretace grafů na předchozích stranách

#socio varianta: Širší společenská akceptovatelnost – dá se říci inkluzivita – dotačních a osvětových proklimatických politik je zřejmá z proměnných, které podporu těchto politik zvyšují. Není zde nic „radikálního“: na prvním místě identita milovníka příroda následovaná politickým liberalismem a progresivismem, zájem o témata zahrádkářství, kutilství v médiích, ale také zdraví, vztahy, domácnost (všimněme si apolitičnosti těchto mediálních témat), roste s věkem, ale také důvěrou v instituce atd. Odmítání těchto politik nejvíce posiluje hedonismus, afinita k fosilní ekonomice, zájem o mediální témata v tradičním pojetí spojená s maskulinitou (technika, sport), a také několik atributů starosvětského životního způsobu, jako je preference tištěných médií, preference pro současnou vládní koalici, identita levicového zemanovce, menší účast ve volbách apod.

#envipsych varianta: Také vlivy, které zvyšují akceptovatelnost klimatických politik zaměřených na dotace a osvětu jsou v této regresní analýze poměrně apolitické. Přijatelnost politik nejvíce zvyšuje vnímaná naléhavost řešení změny klimatu, zájem o změnu klimatu v médiích a pocit osobní morálního závazku za ochranu klimatu. Nejvíce ji snižuje vnímání rizik ochrany klimatu, ale paradoxně také silnější zaangažování v klimatické problematice – občanské proklimatické chování a environmentální distres (slabě).

Co podporuje přijatelnost regulačních a daňových politik ochrany klimatu? #socio

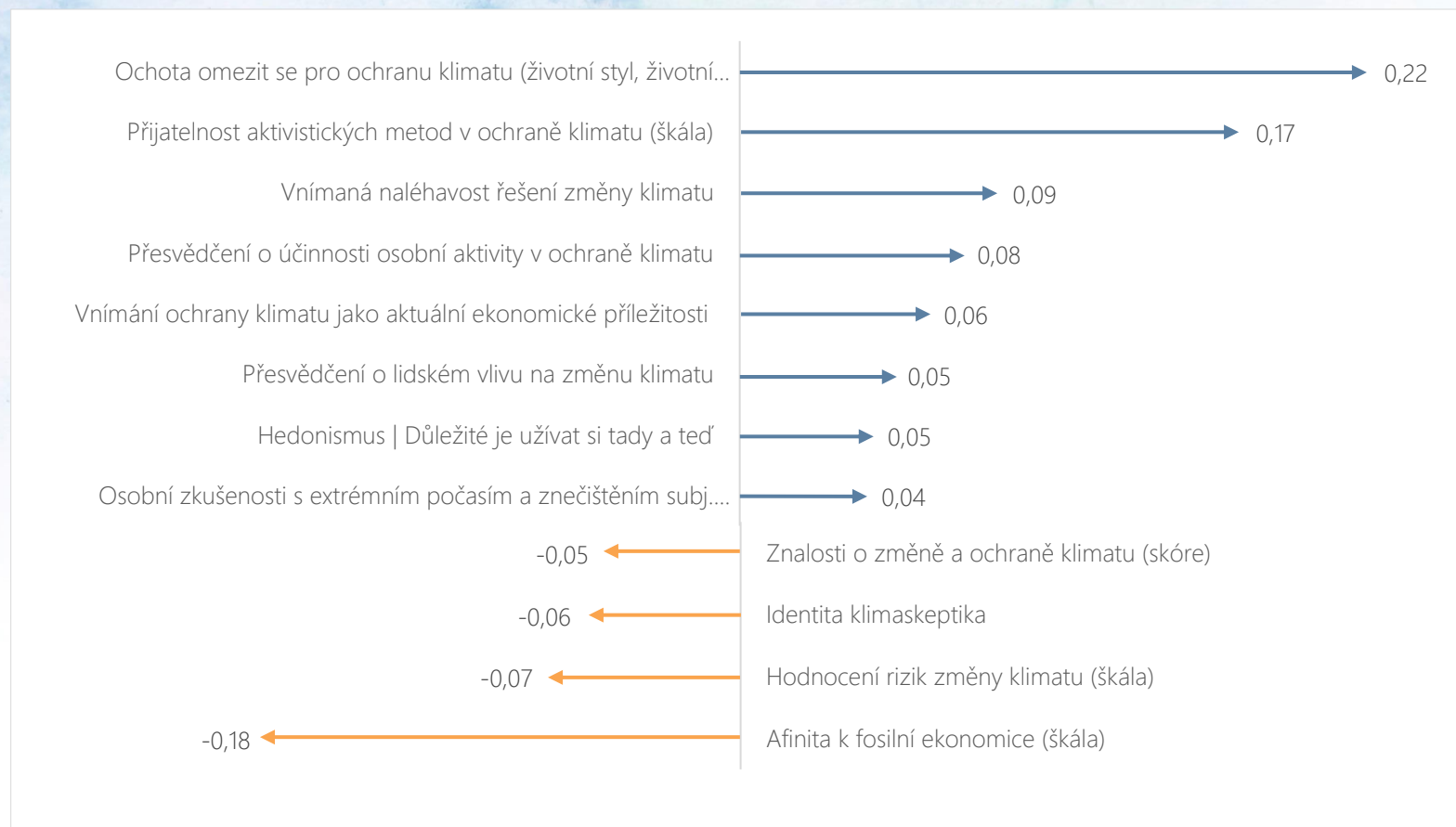
Regresní analýza: varianta pro volbu cílové skupiny, vysvětluje 34 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje přijatelnost regulačních a daňových politik ochrany klimatu? #envipsych

Regresní analýza: varianta pro motivaci a volbu rétoriky, vysvětluje 40 % rozptylu odpovědí

Vstupní vysvětlení k regresním analýzám viz str. 30.

Co podporuje přijatelnost regulačních a daňových politik ochrany klimatu? #interpretace

Regresní analýza: interpretace grafů na předchozích stranách

#socio varianta: Podpora pro regulační a daňové politiky ochrany klimatu nejvíce roste společně s tím, jak se lidé výrazněji politicky vymezují (především liberálně a progresivně, pravicově konzervativně a autoritářsky, ale také jak preferují demokratický blok), jak se lidé považují za milovníky přírody a věří, že by český stát měl řešit problémy, které hrozí v budoucnu, event. mají zkušenosti s extrémním počasím a důvěřují institucím. Podporu pro tento druh klimatických politik naopak snižuje afinita k fosilní ekonomice, volební preference pro pravicové alternativy/populisty a identita pravicového konzervativce (nikoliv však už politické přesvědčení! viz výše) a pozitivní vnímání životního způsobu současné společnosti.

#envipsych varianta: Je velmi důležité, že pro podporu regulačních a daňových politik ochrany klimatu je rozhodující osobní ochota se omezit, ale také (v české společnosti značně menšinová) přijatelnost aktivistických metod v ochraně klimatu, vnímaná naléhavost řešení. Za pozornost stojí, že kromě afinity k fosilní ekonomice a identity klimaskeptika snižuje podporu politik tohoto druhu také vnímání rizik změny klimatu a větší znalosti o klimatické problematice

Experiment: narativy ochrany klimatu

Jaký způsob komunikace o ochraně klimatu je Čechům a Češkám blízký? Jaký je umí oslovit?

Konkrétně, jaké v nich různé narativy vyvolávají emoce? Jaké působí důvěryhodně, a jaké sympaticky?

O přípravě experimentu s narativy

Jsou různé způsoby, jak se v dnešní době mluví o ochraně klimatu. Rozhodli jsme se proto otestovat, **jaké narativy – tzn. způsoby vyprávění – dokážou českou veřejnost oslovit**. Úplně prakticky nás zajímalo, jaké u ní vyvolávají emoce, sympatie a jak důvěryhodně na ně působí.

Nejdříve jsme připravili narativy ochrany klimatu. Snažili jsme se, aby byly vystihující, různorodé, a také autentické – většina z nich v podobném znění někde reálně zazněla. Zároveň jsme je konzultovali s těmi, kteří se v klimatické problematice pohybují.

Při vyplňování dotazníků pak program našim 2 762 respondentům a respondentkám **náhodně** přidělil k přečtení některý z narativů. Vzniklo tak šest podobně velkých – a sociodemograficky srovnatelných – skupin.

A jak experiment s narativy dopadl?

Jaká výzvy k ochraně klimatu oslovily českou veřejnost nejvíce?

To se dočtete na dalších stranách.

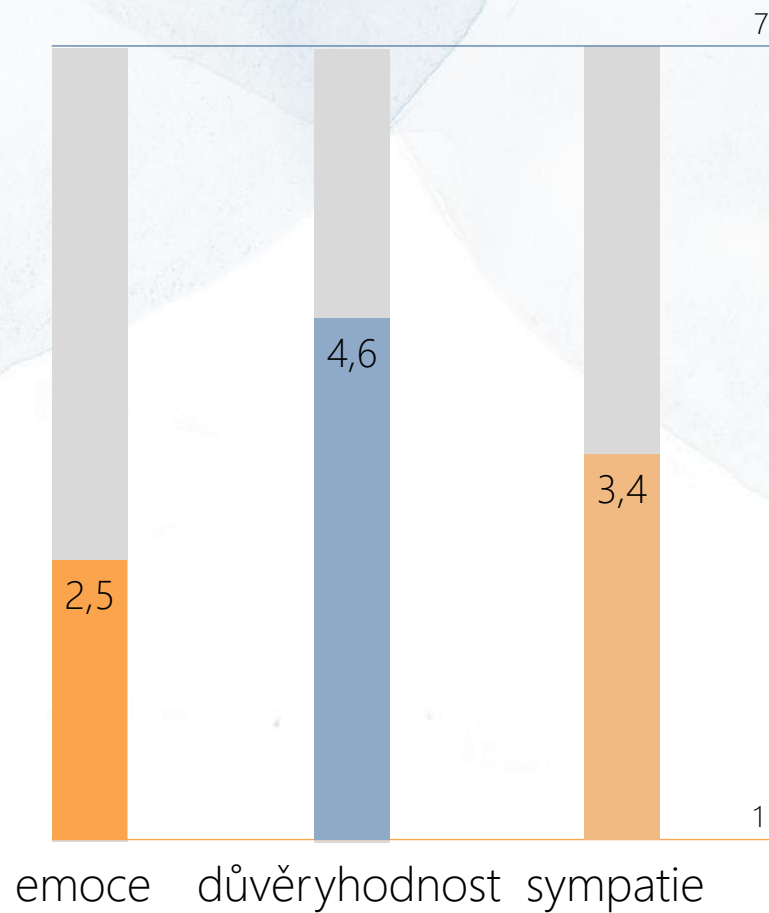
U jednotlivých narativů v popisu zmiňujeme, co považujeme za jejich hlavní motiv. Škála odpovědí se pohybovala od 1 (nejméně) do 7 (nejvíce). V grafech značíme pro snazší orientaci modře hodnoty vyšší, oranžově nižší.

Interpretace experimentu s narativy nabízíme ve shrnutí ***Několik závěrů pro komunikaci ochrany klimatu s českou veřejností***.

Katastrofický narativ

Motiv: strach

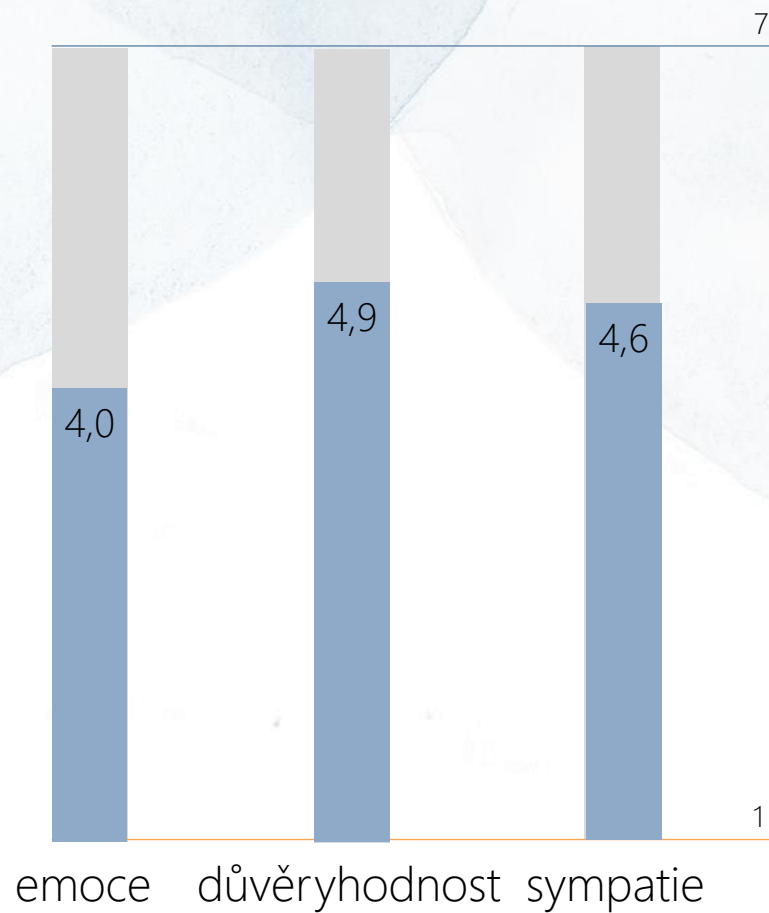
„Planeta hoří, lesy umírají, stále více se otepluje a ledovce tají rychleji než jsme čekali. Zvířata a rostliny po celém světě vymírají rekordní rychlostí. Žijeme na dluh budoucích generací. O klimatu se mluví již přes třicet let, ale mluvit nestačí! Pokud se něco nezmění, dají se do pohybu stamiliony lidí, budeme čelit chudobě, válkám a smrti. Už máme dost nejistoty. Máme dost nečinnosti. Máme dost pokrytectví, popírání a populismu. Chceme žít!“

Svěrákovský narativ

Motivy: nostalgie, sentiment, buditelství, hrdost / to lepší z české povahy

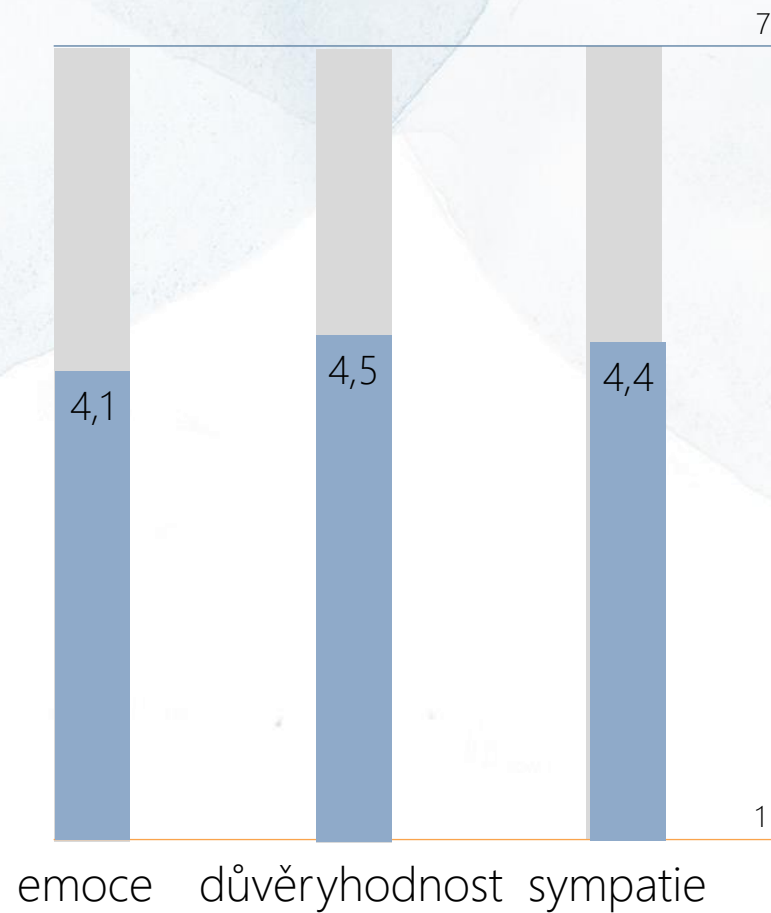
„Stačí se rozhlédnout kolem sebe a vidíme, jak strádají krásné české lesy, práší se na polích, ubývá vody ve studních, českou krajinu trápí povodně a jindy zase historická období sucha. Už nejde zavírat oči před tím, co říkají vědci. Změna klimatu je už tady, u nás. Je potřeba probudit to nejlepší, co v nás dříme: udělat ve správnou chvíli tu správnou věc a použít na to všechnu českou vynalézavost a důvtip. Znovu vrátit zeleň a vodu do krajiny. Skoncovat se zastaralými, špinavými elektrárnami a továrnami a znovu se zařadit na technickou špičku Evropy, kde jsme dříve byli! Krajina kolem nás, ale i naše děti nám za to jednou poděkují.“

Ekonomicko -pragmatický narativ

Motivy: příležitost, zisk,
konkurenceschopnost

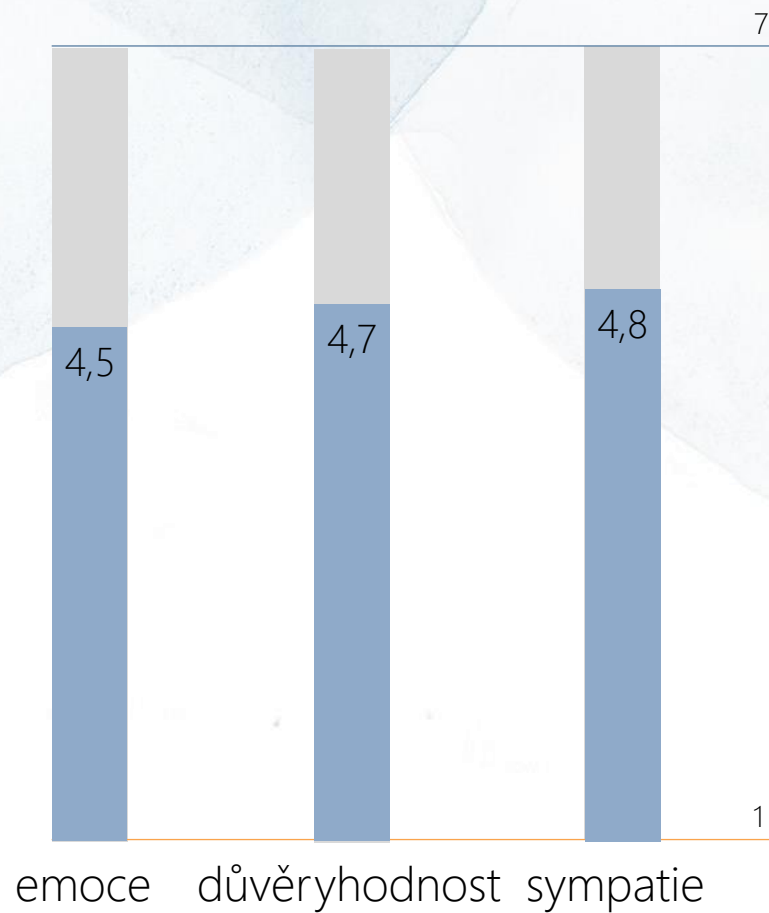
„Ochrana klimatu je v současném světě trend, kterému se nejde vyhnout. Vzhledem k rostoucím cenám uhlí přichází konec doby uhelné. Čeká nás největší transformace od dob průmyslové revoluce. Můžeme naskočit do toho rozjíždějícího se vlaku včas, a budeme mezi ekonomickými vítězi, nebo zaspát dobu, a skončit mezi poraženými. Budoucnost je v nízkouhlíkových technologiích, od energetiky až k dopravě. Výhodou je, že můžeme čerpat stamiliardové podpory od Evropské unie na modernizaci České republiky. Je na čase budovat silnou, konkurence-schopnou ekonomiku 21. století.“

Protekcionalistický narativ

Motivy: bezpečí a jistoty, status quo,
stabilita společnosti, životní úroveň

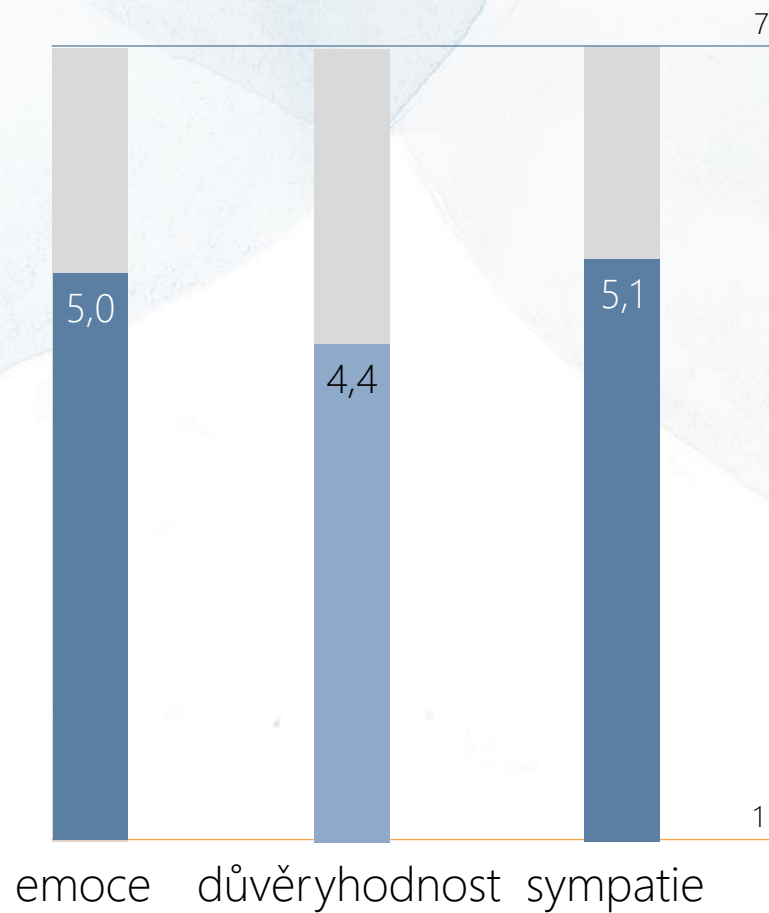
„Na změnu klimatu je důležité reagovat odpovědně, promyšleně a bez zbytečných chyb. Odstavení uhelných elektráren může proběhnout až poté, co bude vytvořena dostatečná kapacita na výrobu elektřiny z jiných zdrojů. V žádném případě nelze ohrozit dodávky elektřiny pro české zákazníky, nedovolíme zvýšení cen. Český průmysl čeká transformace, ale musí si přitom udržet svůj výkon. Bude potřeba investovat do uhelných regionů, aby se vytvořily nové pracovní příležitosti a lidé si udrželi svou životní úroveň. Pokud se přistoupí k ochraně klimatu věcně a realisticky, na základě čísel a analýz, tak to Česká republika a její obyvatelé zvládnou úspěšně.“

Zeleně optimistický narativ

Motivy: kvalita života, rozvoj postmateriálních stránek života, zelená ekonomika

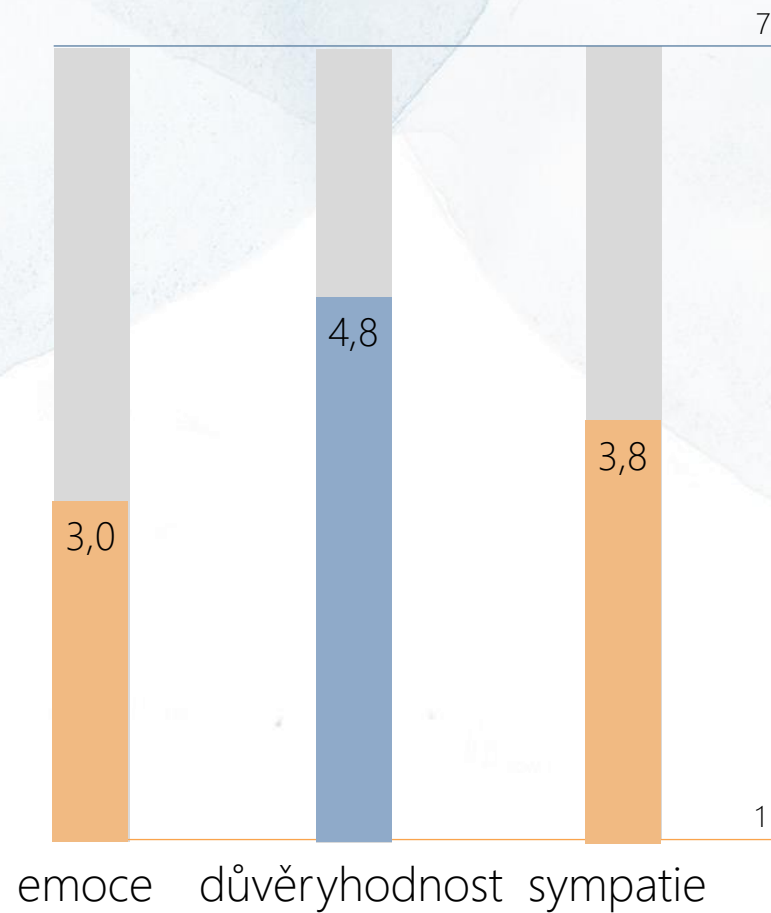
„Změna klimatu je nejen hrozba, ale i příležitost. Když ČR sníží emise skleníkových plynů, budeme dýchat čistší vzduch. Ubude dětí s astmatem i seniorů s rakovinou plic. Za okny už nám nebudou hučet auta, doprava bude tišší. Budeme jíst kvalitněji a zdravěji, potraviny vypěstované šetrně a blízko. Krajinu bude tvořit mozaika lesů, luk, polí, alejí, remízků a rybníků. Nízkoemisní ekonomika podpoří rozvoj pracovních příležitostí v nových oblastech. Budeme kupovat méně nepotřebných věcí, ubude stresu a bude víc času na to, co je pro náš život důležité.“

Protisystémový narativ

Motivy: sociální spravedlnost, proti vykořisťování a koncentraci bohatství

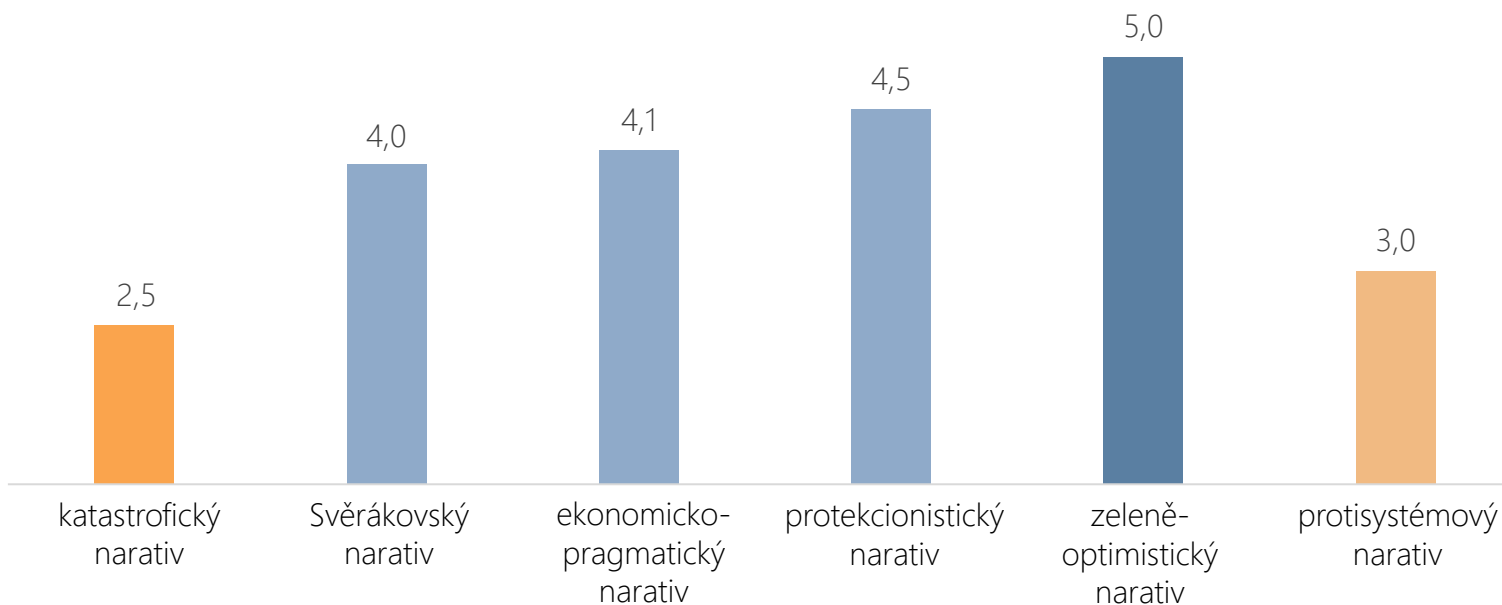
„Klimatická krize je důsledkem špatně fungujícího systému, který je postavený na zisku a neustálém růstu. Hrstka bohatých a majitelů nadnárodních korporací vydělává miliardy na ničení planety a plundrování přírodních zdrojů, přičemž klimatická krize dopadá na ty nejchudší - zejména státy globálního jihu, ale také chudé z globálního severu. Sucho způsobuje dražší potraviny, špinavý vzduch dýchají lidé v chudších regionech, přírodní katastrofy dopadají víc na chudé. Pokud chceme vyřešit klimatickou krizi, musíme současný systém nahradit jiným, který bude spravedlivý a založený na ekonomice, která neničí životní prostředí a na které nevydělává jen pár lidí oproti zbytku světa.

Co vyvolávají narativy? Emoce

Jak příjemné či nepříjemné pocity v lidech narativy ochrany klimatu vzbuzují?

„Nejvíce příjemné pocity u české veřejnosti vzbuzuje zeleně-optimistický narativ, s odstupem následovaný protekcionistickým narativem. Spíše negativní pocity vyvolává katastrofický narativ, a také protisystémový.“

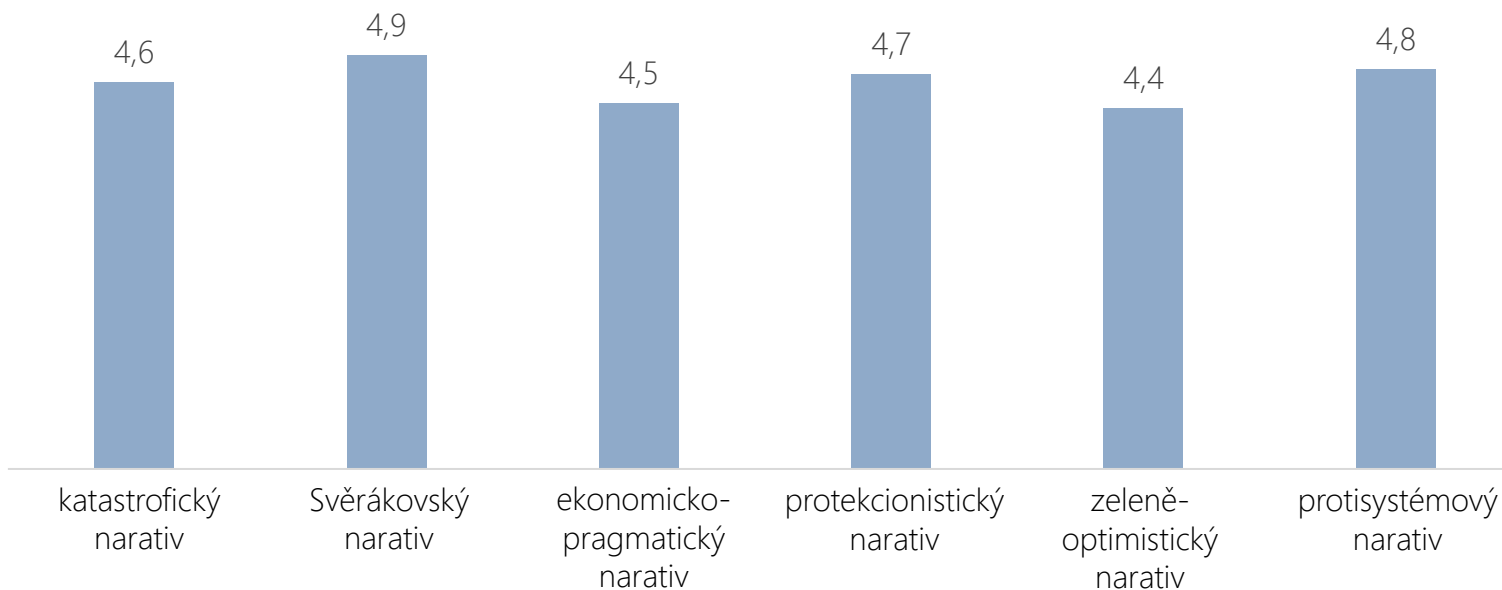
n = 2 762

Ted' se na chvíli prosím zamyslete nad tím, co jste četl(a). Jaké pocity ve Vás toto sdělení vyvolalo? škála (1-7): rozhodně nepříjemné, nepříjemné, spíše nepříjemné, tak ani tak, spíše příjemné, příjemné, rozhodně příjemné

Co vyvolávají narativy? Důvěryhodnost

Jak důvěryhodně narativy ochrany klimatu působí?

„Všechny narativy působí v průměru spíše důvěryhodně, a rozdíly mezi nimi jsou z hlediska praxe relativně zanedbatelné.“

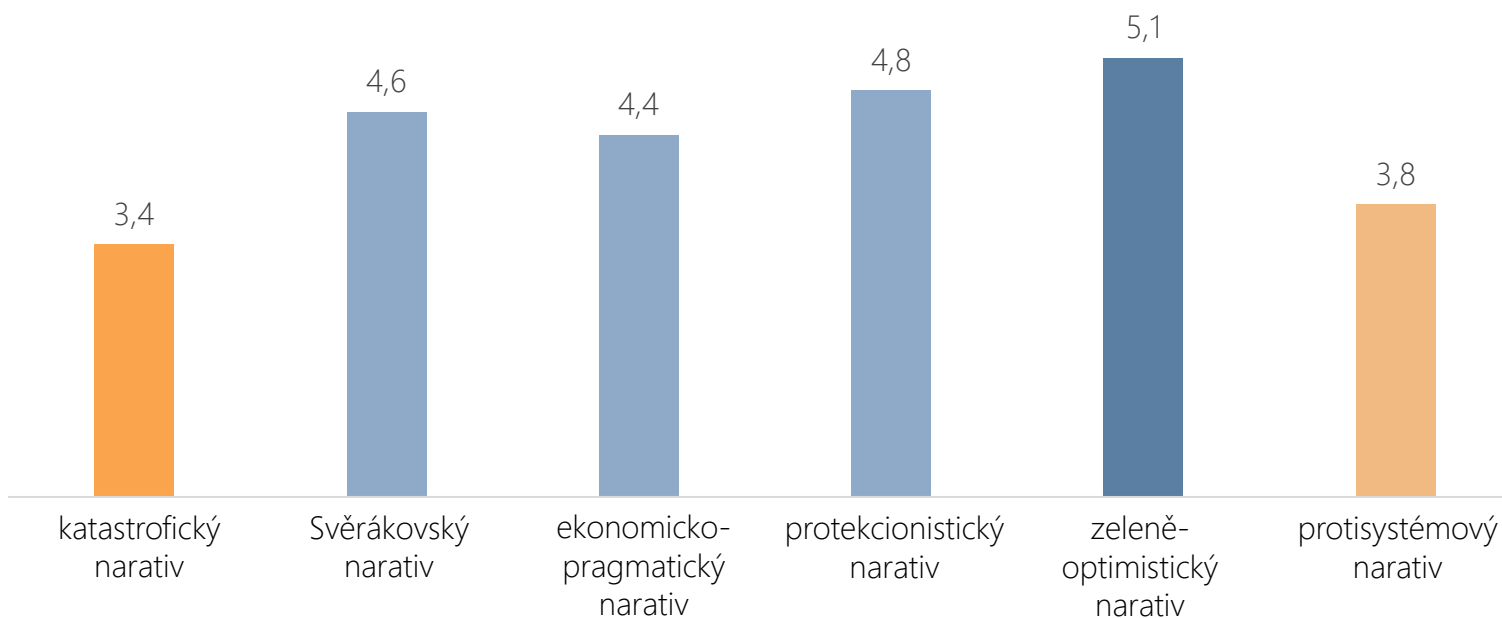
n = 2 762

Jak toto sdělení vnímáte? Jako... sémantický diferenciál (1-7): rozhodně nedůvěryhodné, nedůvěryhodné, spíše nedůvěryhodné, tak ani tak, spíše důvěryhodné, důvěryhodné, rozhodně důvěryhodné

Co vyvolávají narativy? Sympatie

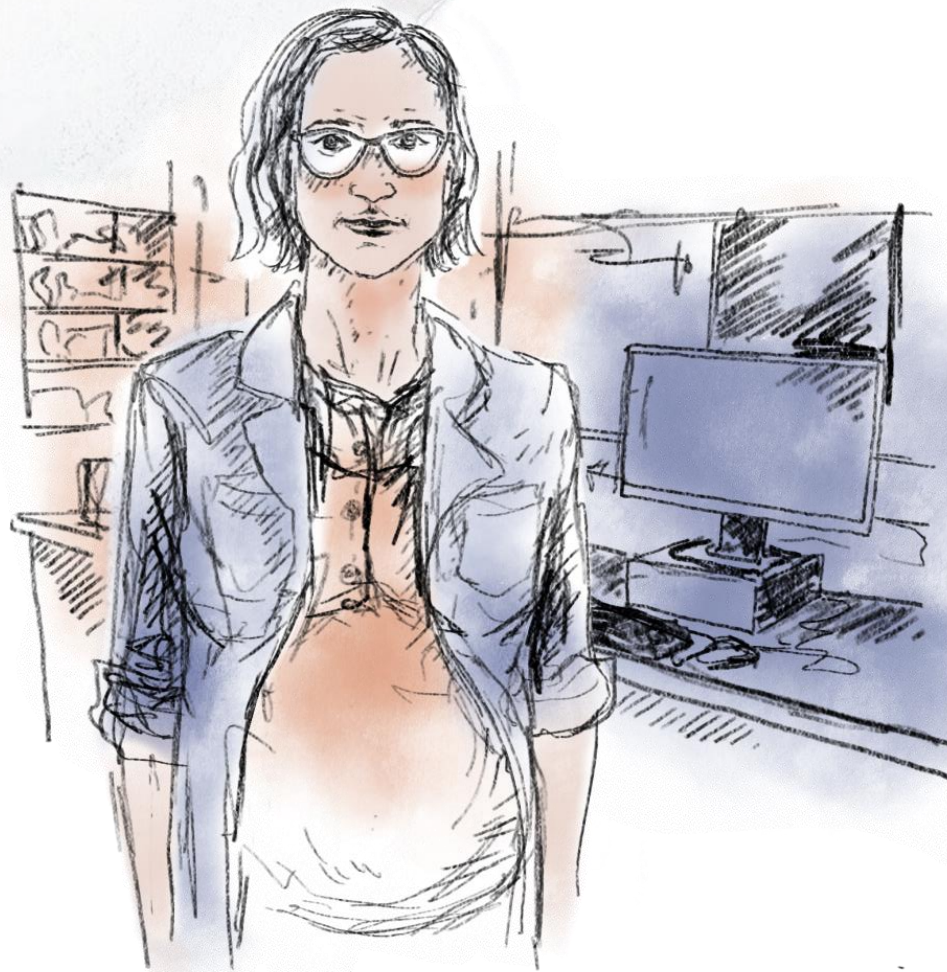
Jak sympaticky na lidi narativy ochrany klimatu působí?

„Nejvíce sympatií vyvolává zeleně-optimistický narativ, následovaný protekcionistickým narativem. Naopak spíše nesympaticky působí katastrofický narativ.“

n = 2 762

Jak toto sdělení vnímáte? Jako... sémantický diferenciál (1-7): rozhodně nesympatické, nesympatické, spíše nesympatické, tak ani tak, spíše sympatické, sympatické, rozhodně sympatické

Typologie cílových skupin z hlediska ochrany klimatu

Analýza cílových skupin

Jedním z cílů našeho výzkumu České klima 2021 je vytvořit **typologii českých cílových skupin v oblasti ochrany klimatu**. V návaznosti na naše předchozí výzkumy (Krajhanzl a kol., 2015; Krajhanzl a kol., 2018) jsme se rozhodli identifikovat společenské skupiny, které jsou si vzájemně podobné, prostřednictvím tzv. **clusterové analýzy**, konkrétně **Latent Class Analysis**.

Ve svých analýzách jsme vycházeli z evidence, že veřejné povědomí o změně klimatu – také podle dat tohoto výzkumu – stále roste. Významná většina veřejnosti se v současnosti shodne, že změna klimatu probíhá, je způsobena člověkem, je to závažný problém a Česká republika by ho měla aktivně řešit. Každopádně to, v čem se dnes obyvatelé ve skutečnosti názorově rozcházejí v otázkách změny klimatu, jsou jejich **názory, jak by se změna klimatu měla řešit**, a také jejich **postoj k některým aktivistickým metodám**. Právě na tyto otázky dotazníku jsme se zaměřili při hledání cílových skupin, které se budou mezi sebou co nejvíce lišit a zároveň si budou lidé do nich zařazení v dané oblasti co nejpodobnější.

Výsledkem je **typologie pěti cílových skupin české veřejnosti v oblasti ochrany klimatu**.

Na dalších stránkách najdete jejich profily, které ukazují klíčové charakteristiky, ve kterých se liší. V příloze je pak k dispozici – zejména pro využití v praxi ochrany klimatu – jejich podrobné srovnání (tab. č. 9) a jejich odezva na jednotlivé narativy (tab. č. 10).

Pochybující

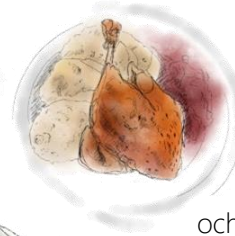
Prevažně **muž** (80 %) ve věku 50 let (median).

Materialista, technokrat. Nižší kulturní kapitál (zájem o umění 26 %). „Nohami na zemi“ orientovaný na technické novinky, motorky; nejmenší zájem o životní prostředí (29 %), ezoteriku (35 %), seriály ze života (19 %), soukromí slavných lidí (10 %) apod.

Nedůvěřivý k institucím, jen polovina věří vědcům. Větší zájem o **zpravodajství**, bude mít sklon k dezinformačním zdrojům. Častěji se vnímá jako **pravcového a konzervativního**, ale také demokrata. Nejvíce ze všech odmítá, že by byly menšiny v ČR diskriminované, větší zastoupení žen ve vedení státu, řešení chudoby v ČR nebo lidská práva ve světě. Nejméně důvěřuje EU (16 %), nejvíce podporuje vystoupení z EU (49 %) a trest smrti (52 %), negativně hodnotí neziskové organizace v ČR (66 %). Byl tím, kdo koronavirus považoval za nejmenší ohrožující (44 %). Problémy životního prostředí v ČR hodnotí neutrálně či spíše nepovažuje za závažné.

Rozhodně odmítá identitu pravdoláskaře (71 %) a menšiny (89 %). Více než ostatní by uvažoval o volbě SPD (27 %) a Trikolóře (15 %), méně o ANO (19 %), SPOLU (17 %), Pirátech+STAN (14 %) a Zelených (0 %).

Podle 31 % této skupiny ke změně klimatu vůbec nedochází, dalších 28 % se neumí k existenci změny klimatu vyjádřit. Změn kolem sebe si prakticky nevšiml (19 %). V případě změny klimatu nepředpokládá u jednotlivých rizik v průměru zhoršení ani zlepšení, u ochrany klimatu čeká spíše zhoršení. Považuje za spíše nepravděpodobné, že by extrémní počasí souviselo se změnou klimatu. Nicméně za klimaskeptika se považuje jen 28 % (42 % to odmítá). **Nevěří na antropogenní příčiny změny klimatu** (věří jen 19 %).

Ochrana přírody a životního prostředí mu není příliš blízká (jen 32 %). Má **nejlepší faktografické znalosti o změně a ochraně klimatu** ze všech segmentů.

Změna klimatu pro něj není **vůbec nebo příliš důležitá** (velmi či extrémně pro 6 %), **naléhavá** (vysoká či extrémní jen pro 6 %), skoro vůbec ho **nezajímá** (zájem 7%). Neprožívá klimatický distres.

Nepovažuje za důležité, aby ČR přijala opatření proti změně klimatu (souhlasí jen 4 %), podle něj se to se změnou klimatu přehání (83 %). **Přibližně polovina skupiny si s ochranou klimatu spojuje zvýšení cen výrobků a služeb v ČR či omezení osobních svobod.** Je velmi neochotný se jakkoliv omezovat kvůli ochraně klimatu. Má obavu, aby nepřišel o **maso** a o **auto**.

Skoro vůbec **nesouhlasí s cílem uhlíkové neutrality** (12 %). Při případném řešení změny klimatu by důvěřoval technologiím (71 %). K dotačním a osvětovým politikám ochrany klimatu má v průměru neutrální postoj, k regulačním a daňovým spíše odmítavý. Není příznivcem náhrady uhlí obnovitelnými zdroji (6 %).

Necítí morální závazek snižovat svůj dopad na klima, pokud to nedělají ostatní (21 %).

S protesty za ochranu klimatu rozhodně až spíše nesouhlasí. Jedničkou či dvojkou by skoro vůbec neznámkoval Greta Thunberg (1 %, zná ji 51 %) či Greenpeace (5 %, zná 33 %), o trochu lépe hodnotí Václava Klause (22 %, zná výroky 32 %).

protekcionistický narativ

Muž/žena (51 %), **ve věku 51 let** (median), **spíše bez maturity** (55 %), častěji z menších obcí do 5 000 obyvatel (43 %).

TV sleduje většinou denně (71 %), nejméně ze všech čte knihy (34 %) a články on-line (48 %).

Více preferuje praktická témata, o umění a kulturu se zajímá méně (33 %). O životní prostředí se zajímá 48 %, ochranu přírody a životního prostředí vnímá jako blízkou 51 %.

Pouze **polovina věří vědcům**, stejně tak jen polovina se považuje za demokrata. O něco méně než ostatní segmenty chodí k volbám. Více než ostatní uvažuje o volbě ANO (26 %), SPD (17 %), Trikolóry (9 %) a KSČM (9 %), méně Pirátů+STAN (22 %), SPOLU (17 %), ČSSD (8 %) a Zelených (4 %). **Zároveň nejméně občansky aktivní skupina:** za posledních 5 let nedeбатovalo osobně nebo na internetu o veřejných záležitostech 67 %, finančně nepřispělo 65 %, petici nepodepsalo 64 %. Neziskové organizace považuje za přínos pro ČR pouze 24 %. Spíše znepokojení problémy životního prostředí v ČR.

Podle 54 % této skupiny změna klimatu probíhá, podle 56 % je změna klimatu způsobena spíše lidskou činností. Změny klimatu si kolem sebe všímá 41 %. Spíše pravděpodobně je podle něj extrémní počasí spojené se změnou klimatu. Kdybychom nedělali nic se změnou klimatu, očekává spíše zhoršení, v případě důsledné ochrany klimatu v průměru ani zlepšení, ani zhoršení. Distres prožívá slabě.

Rezervovaní

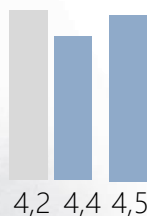
28 %

Extrémně nebo velmi osobně důležitá je změna klimatu pouze pro 5 %, vysokou nebo extrémní naléhavost má pro 15 %. V médiích se o ni zajímá 26 %. **Podle 34 % se to se změnou klimatu přehání.**

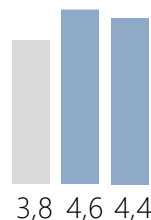
Rezervovaný k tomu, aby ČR přijala opatření proti změně klimatu (souhlasí 40 %), nebo snižovala emise bez ohledu na jiné země (45 %). V průměru neutrálně hodnotí dotační a osvětové politiky ochrany klimatu, s regulačními a daňovými spíše nesouhlasí. Je spíše neochotný omezovat se kvůli ochraně klimatu. Váhá, zda se snažit dosáhnout klimatické neutrality (42 %). Příliš nepreferuje obnovitelné zdroje při nahrazování uhlí (ty preferuje 22 %). Pokud je znají, Greta Thunberg by známkovalo jedničkou či dvojkou 5 % (zná ji 38 %), Greenpeace 8 % (zná 30 %) a Václava Klause st. 5 % (výroky o klimatu zná 26 %). Vůbec se občansky neangažuje v ochraně klimatu, **s protesty za ochranu klimatu spíše nesouhlasí.**

Podobně blízkých je mu hned několik narativů.

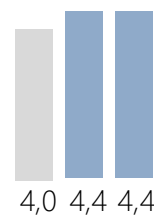
protekcionistický narativ

Svěrákovský narativ

ekonomicko-pragmatický narativ

zeleně-optimistický narativ

Muž (59 %), ve věku **38 let** (median), častěji malé děti, zaměstnanec, ekonomicky o trochu slabší než ostatní.

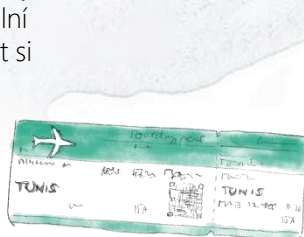
O něco vyšší sklon ke **konzumnímu chování** (největší zájem ze všech segmentů o módu, mobilní telefony a aplikace, seriály ze života, vztahy, lásku a sexuální témata), více než ostatní věří, že je důležité užívat si tady a teď, bez ohledu na důsledky a problémy v budoucnosti (31 %). Více sleduje **videa on-line** (67 %) a poslouchá **podcasty** (38 %). Myšlenky ochrany přírody a životního prostředí považuje za blízké (74 %), **zajímá se o životní prostředí** (67 %), z poloviny o umění a kulturu (50 %).

Nejméně ze všech segmentů věří vědcům (44 %), rezervovaně se považuje za demokrata (46 %), společně s Pochybujícími nejvíce **euroskeptický segment** (pro vystoupení z EU 43 %). Zároveň více senzitivity k menšinám (17 % se samo za menšinu označuje, to je 3x více než další tři segmenty ze čtyř). Více uvažuje o volbě SPD (18 %), Trikolóry (16 %) a ČSSD (14 %), méně o volbě Pirátů+STAN (25 %) a SPOLU (14 %). Váhá, zda považovat neziskové organizace za přínos pro ČR (45 %). Environmentální problémy v ČR vnímá jako spíše závažné.

V řadě otázek **nevyhraněný**, často volí **neutrální odpovědi** – tím se však vymyká v oblastech, kde ostatní volí odmítavé nebo naopak souhlasné odpovědi. Někdy to vede k paradoxům: například podle odpovědí „střední“ úroveň klimatického distresu, zároveň vyrovnaný pohled na pozitiva a negativa dopadů změny klimatu.

Většina se domnívá, že **změna klimatu probíhá** (67 %), všimá si jejich projevů (51 %) přiklání se tomu, že je **způsobena lidskou činností** (56 %). Propojení extrémního počasí se změnou klimatu považuje za spíše pravděpodobné. Nemyslí si, že se to se změnou klimatu přehání (23 %).

Zmatení

Změnu klimatu považuje za **extrémně či velmi důležitou 43 %**, její řešení má stejnou naléhavost pro shodné procento, o změnu klimatu se zajímá 52 %.

Váhá, zda je důležité, aby ČR přijala opatření proti změně klimatu (48 %), avšak emise v ČR by snižoval bez ohledu na emise ostatních (58 %).

Vymyká se **podporou zásadních systémových změn**: například 50 % velmi výrazně nebo značně souhlasí s tím, že pro řešení změny klimatu bude potřebné zavést vládu pevné ruky, zároveň 51 % je pro zavedení přímé demokracie a 51 % je pro omezení globálního obchodu. **Není si jistý, zda se snažit dosáhnout uhlíkové neutrality** (45 %). Spíše podporuje dotační a osvětové politiky ochrany klimatu, neutrálně se staví k regulačním a daňovým politikám.

6 %

Také klimatické protesty hodnotí v průměru relativně neutrálně, uvádí, že se občas až často občanskými aktivitami zapojuje do ochrany klimatu. Váhá, zda by se měl snažit snižovat svůj dopad na klima bez ohledu na ostatní (52 %), k omezování se pro ochranu klimatu se staví neutrálně. Nezaznamenal výroky Greta Thunberg (jen 21 %) či Václava Klause (17 %), oba hodnotí negativně.

V tomto kontextu má možná trochu překvapivě nejvíce pozitivní odezvu na následující narativ.

Svěrákovský narativ

Pokud by lidstvo nic nedělalo se změnou klimatu, očekává, že to relativně vyrovnaně přinese v něčem zlepšení, v něčem jiném zhoršení. Stejně jako ochrana klimatu.

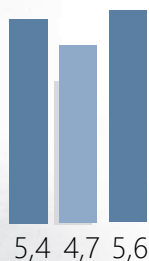
Spíše **žena** (57 %), **ve věku 48 let** (median), střední škola s maturitou.

Řada koníčků a zájmů, např. o zdraví (83 %), umění a kulturu (50 %), životní prostředí (80 %), ale také koronavirus (56 %) – ten považovala ze všech nejvíce za ohrožující (74 %).

Věří vědcům (69 %), považuje se za demokratku (63 %), na rozdíl od Angažovaných se však příliš nezajímá o politiku (40 %). Více uvažuje o volbě Pirátů+STAN (37 %) a ANO (26 %), méně o SPD (12 %) a Trikolóře (5 %). Za poslední rok přispěla na neziskové aktivity (52 %), osobně ani on-line příliš nedebatovala o veřejných záležitostech (42 %). Váhá, zda jsou neziskové organizace pro ČR přínosem (souhlasí jen 45 %). Jsou jí **blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí** (86 %), avšak příliš nevěří ekologickým sdružením (38 %).

Je **přesvědčena o probíhající změně klimatu** (90 %), všímá si jejích projevů (82 %) a ví, že je způsobena převážně lidskou činností (82 %). Propojení extrémního počasí se změnou klimatu považuje za spíše až velmi pravděpodobné. Pokud by lidstvo neřešilo změnu klimatu, očekává zhoršení ve většině oblastí, v případě důsledné ochrany klimatu očekává kromě dílčích negativních dopadů převážně dopady pozitivní. Nevěří, že by změna klimatu dopadla na ni osobně (věří jen 32 %). Klimatický distress prožívá jen slabě až středně.

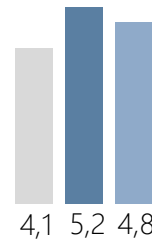
zeleně-optimistický narativ

protekcionistický narativ

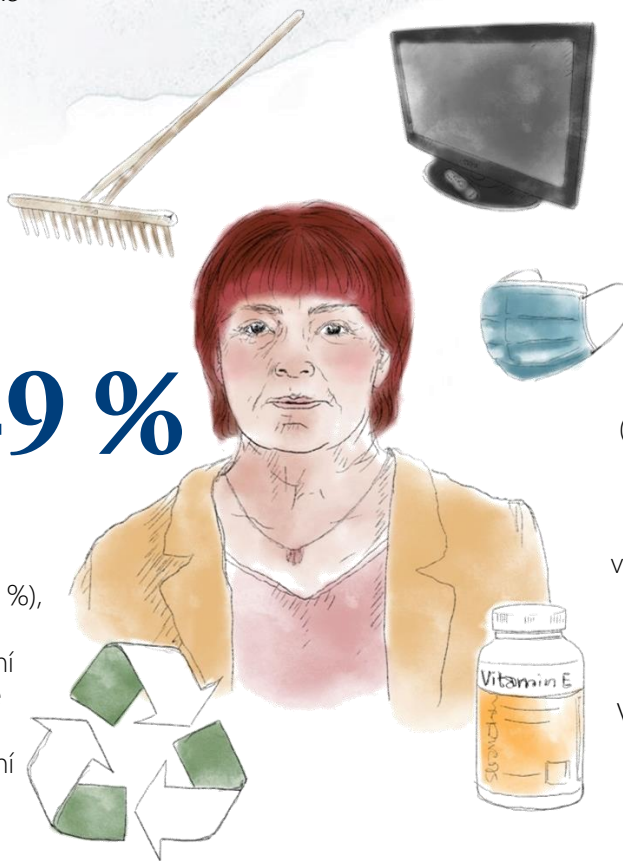

Svěrákovský narativ

Sympatizující

49 %

Změna klimatu má podle ní **extrémní až vysokou naléhavost** (69 %), v médiích se o ni zajímá (65 %), váhá, zda je pro ni také vysoce až extrémně důležitá (52 %). Nemyslí si, že by se to s klimatickou změnou přehánělo (5 %).

Považuje za důležité, aby ČR přijala opatření proti změně klimatu (87 %) a snižovala emise bez ohledu na jiné země (80 %). Souhlasí s cílem uhlíkové neutrality (76 %). Spíše **podporuje dotační a osvětové politiky ochrany klimatu**, neutrálně hodnotí regulační a daňové politiky. Při nahrazování uhlí více preferuje obnovitelné zdroje (44 %).

Jen v menšině by dala jedničku či dvojku Václavu Klausovi (2 %, zná výroky 25 %), Gretě Thunberg (17 %, zná ji 48 %) či Greenpeace (27 %, zná 48 %). **S protesty za ochranu klimatu spíše nesouhlasí nebo má neutrální názor**, nicméně sama se do občanských aktivit na ochranu klimatu nezapojuje nikdy nebo jen výjimečně. Nepovažuje za příliš pravděpodobné, že by podepsala petici na ochranu klimatu (41 %), poslala příspěvek (25 %) nebo o tématu komunikovala s lidmi (18 %).

Věří, že by se měla snažit omezit své dopady na klima bez ohledu na ostatní (86 %), i když moc nevěří, že něco zmůže (věří 48 %). **Více se věnuje domácí ekologii.**

Zároveň se neutrálně staví k možnosti, že by se kvůli ochraně klimatu ve svém životě omezila..

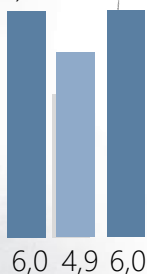
Spíše **žena** (55 %), **ve věku 40 let** (median).

Vyšší kulturní kapitál. Zájem o životní prostředí (94 %), přírodu (93 %), zdraví (84 %), sebezvoj (71 %), umění (64 %), koronavirus (56 %), ale také nejvyšší o ezoteriku (46 %). Denně on-line (83 %), čte články on-line (70 %, významně více než Sympatizující), sleduje videa na internetu (63 %), **nejvíce ze všech čte knihy** (55 %).

Zajímá se o politiku (60 %) Více než ostatní se považuje za **demokratku** (72 %) a pravdo-lásku (42 %). Nejvíce důvěřuje vědcům (79 %), ekologickým sdružením (68 %) a EU (45 %). Výrazně více než ostatní odmítá „škoda každé rány, která padne vedle“ (50 %). Nejvíce podporuje větší zastoupení žen ve vedení státu, lidská práva, řešení chudoby v ČR, nejvíce vnímá diskriminaci menšin v ČR. **Osobně i on-line debatuje o veřejných záležitostech** (67 %) a **přispívá na neziskové aktivity** (74 %). Více by uvažovala o volbě Pirátů+STAN (55 %), SPOLU (30 %) a Zelených (27 %), méně o ANO (11 %) a KSČM (3 %). Věří, že neziskovky jsou přínosem pro ČR (65 %). Jsou jí blízké myšlenky ochrany přírody a životního prostředí (95 %)

Je přesvědčena, že změna klimatu už rozhodně probíhá (100 %), svými názory si je jista (84 %), projevů změny klimatu si všímá (94 %), příčinou je podle ní převážně lidská činnost (95 %). Nevěří, že by se to s klimatickou změnou přehánělo (4 %). Extrémní počasí je podle ní velmi pravděpodobně spojeno se změnou klimatu.

zeleně-optimistický narativ

Pokud by lidstvo neřešilo změnu klimatu, očekává zhoršení; naopak ochrana klimatu přinese spíše zlepšení ve stavu světa.

Svěrákovský narativ

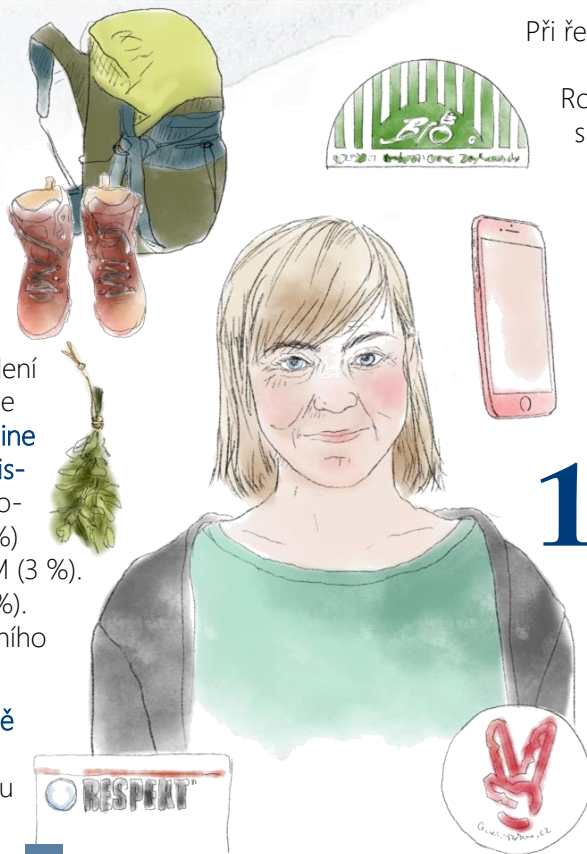

Angažované je možné úspěšně oslovit všemi šesti testovanými narativy. Zde tři nejúspěšnější.

ekonomicko-pragmatický narativ

Angažovaní

Změna klimatu má pro ni vysokou až extrémní **důležitost** (91 %) a její řešení stejnou naléhavost (95 %), téma ji zajímá i v médiích (87 %). Na rozdíl od Sympatizujících očekává, že na ni osobně změna klimatu dopadne (69 %). V průměru prožívá střední úroveň klimatického distresu.

Při řešení změny klimatu považuje za potřebné **omezení znečišťovatelů** (97 %) a **rozvoj technologií** (85 %). Rozhodně souhlasí s cílem uhlíkové neutrality (89 %), s dotačními a osvětovými politikami ochrany klimatu a spíše souhlasí s těmi regulačními a daňovými.

Uhelné zdroje by jednoznačně nahradila obnovitelnými (77 %). **Protestní akce na podporu klimatu hodnotí v průměru neutrálně**, sama se občanským aktivitám v této oblasti věnuje výjimečně až občas. Považuje za pravděpodobné, že by podepsala petici na ochranu klimatu (86 %), poslala příspěvek (55 %) a komunikovala o tom s lidmi (56 %). Jedničkou či dvojku známkuje Greenpeace (52 %, zná 66 %), o trochu méně Greta Thunberg (45 %, zná 69 %), Václava Klause nikoliv (2 %, zná výroky 31 %).

11 %

Věří, že svojí aktivitou by měla (96 %), **a také může** (70 %), **pomoci ke zmírnění změny klimatu** (70 %), stejně jako lidé v ČR (93 %). Je ochotna změnit kvůli ochraně klimatu svůj způsob života (94 %), snížit svou životní úroveň (55 %) nebo se více stravovat bez masa a uzenin (58 %, Sympatizující jen 28 %).

Několik závěrů pro komunikaci ochrany klimatu s českou veřejností

Co vyplývá z prezentovaných dat výzkumu pro českou praxi ochrany klimatu?

Co víme o tom, jak s veřejností o klimatických otázkách (ne)komunikovat?

Na jaká témata by bylo prospěšné se v nadcházejícím období zaměřit?

Co vyplývá z výsledků výzkumu pro praxi? #1

1. **Více o řešení, než o problému:** V současnosti si přibližně tři čtvrtiny české veřejnosti uvědomují, že změna klimatu způsobená lidskými aktivitami reálně probíhá (str. 24), představuje závažnou hrozbu s širokým spektrem nepříznivých dopadů (str. 39, 41, 42) – a tento názor v české společnosti stále sílí (str. 26, 27) Potud je důraz na prezentování hrozby změny klimatu „nošením dříví do lesa“, navíc s řadou rizik pro duševně ohrožené skupiny (viz environmentální distres, str. 38). Oproti tomu působí obyvatelé České republiky poměrně dezorientovaně v oblasti možných řešení změny klimatu a dosud jim chybí větší porozumění těmto politikám (str. 78-79, 81-84),. Právě komunikace v oblasti klimatických politik a scénářů budoucnosti se proto jeví jako klíčová z hlediska dalšího vývoje veřejného mínění.
2. **Afinita k fosilní ekonomice jako podstatná brzda:** Můžeme tedy konstatovat, že českou veřejnost „nebrzdí“ v rozhodnější podpoře proklimatických opatření jakékoliv popírání změny klimatu (to je společensky okrajový postoj, str. 24, 71). Protože přiklonit se k řešení změny klimatu znamená odklonit se od fosilní ekonomiky, „brzdou“ je dnes spíše nejistota, co ochrana klimatu přinese. Jakkoliv její rizika vnímají obyvatelé České republiky jako násobně menší než u změny klimatu (str. 46), ukazuje se, že obavy vyvolávají jak ekonomické dopady snižování emisí v postcovidovém období (str. 75), tak omezování některých sektorů (str. 73-74). Unikátní proměnná afinita k fosilní ekonomice, která zatím nebyla příliš prozkoumána ani v zahraničních šetřeních (tamtéž), se ukazuje například v regresních analýzách jako jeden z klíčových vlivů negativně působících na klimatické postoje veřejnosti (str. 52, 66, 85, 88, 89). Můžeme i nadále očekávat, že implementace politik ze zahraničí bude u nemalé části české veřejnosti vyvolávat nedůvěru a obavy, co by utlumování některých uhlíkově náročných sektorů znamenalo pro ně a českou ekonomiku. Pro řešení změny klimatu je tedy potřeba adresovat také přetrvávající afinitu významné části veřejnosti k fosilní ekonomice (str. 73-74), a kromě potřebné podpory s nimi vést dialog o případné transformaci.
3. **Neznalost aktérů ochrany klimatu:** S tím souvisí, že až překvapivě málo Čechů a Češek se vyzná ve veřejné klimatické debatě: zaznamenali stanoviska jen mála aktérů (např. Greta Thunberg zná 46 % veřejnosti, uhelnou komisi 10 % a Extinction Rebellion 4 %, str. 49-50). V takové situaci jen minimálně rozlišují mezi různými aktéry. V českém kontextu také evidentně dosud chybí dostatečně známá a populární osobnost nebo osobnosti, které by dokázaly veřejnost s tématem ochrany klimatu oslovit. Zároveň se ukazuje, že role bývalého prezidenta Václava Klause už je v české klimatické debatě marginalizovaná – má nejhorší hodnocení ze všech osobností a organizací (str. 50).

Co vyplývá z výsledků výzkumu pro praxi? #2

4. **Slabé znalosti o změně klimatu a jeho ochraně:** Přestože je veřejné mínění ochrany klimatu v klíčových otázkách nakloněno, je znalostní základ postojů české veřejnosti natolik chatrný (str. 35), že je do budoucna veřejné mínění relativně manipulovatelné. Velký význam má tedy v komunikaci s českou veřejností připomínat několik faktů a čísel, která jsou pro pochopení změny klimatu a role České republiky v mitigačních snahách určující.
5. **Zranitelné skupiny a „tlačení na pilu“:** Stasisice Čechů a Češek trpí v souvislosti se změnou klimatu některými z projevů environmentálního distresu „extrémně“ nebo „silně“ (str. 38). Vyvolávání další úzkosti a zoufalství formou nátlaku a konfrontace může vést k lidským neštěstím. Důležité je snažit se tvářit v tvář historické hrozbě prohlubovat spíše vzájemnou empatii, odhodlání a naději.
6. **Příroda v srdci Evropy:** Přestože změna klimatu je pro řadu obyvatel České republiky stále nové téma, stojí za připomenutí, že součástí české kultury je silný sentiment k přírodě a krajině (str. 11-13, 15, 37). Tento hlubší kulturní vzorec je možné oslovovat i v ochraně klimatu.
7. **Blízké dopady změny klimatu jako sdílená zkušenost:** Sucho, vlny veder a další si většina lidí spojuje se změnou klimatu (str. 28), a je možné s tím v komunikaci s veřejností pracovat.
8. **Oslovit identitu:** Většina obyvatel Čechů a Češek se považuje za ochránce přírody, nebo dokonce ekology (str. 15). Pokud je záměrem jejich angažovanost podporovat, je u většiny kontraproduktivní je konfrontovat a mentorovat, upozorňovat na environmentální nedostatky jejich životního stylu. Perspektivní je v jejich identitě podporovat – motivovat je a oceňovat, hledat společné hodnoty, informovat a inspirovat.
9. **Nespokojenost pod povrchem:** Více než polovina české veřejnosti se nelíbí životní způsob, kterým žije většina současné společnosti (str. 20), a také nadpoloviční většina dává najevo, že by byla ochotná kvůli ochraně klimatu změnit svůj životní způsob (str. 65). Nadpoloviční většina se domnívá, že děti narozené v těchto letech budou žít v horším světě než žijeme my (str. 21). To všechno vytváří prostor pro dialog, jak chceme změnit svůj život, v jakém světě, v jakém socioekonomickém uspořádání společnosti chceme žít. Testování narativů nicméně ukazuje, že antikapitalisticky laděný protisystémový narativ tyto hlubší potřeby oslovit nedokáže (str. 98).
10. **Nejatraktivnější mediální témata:** Pro média stojí za pozornost, že příroda a životní prostředí jsou dvě ze tří témat, která podle výsledků z několika opakovaných šetření zajímají nejvíce Čechů a Češek (str. 11-13). Ve srovnání s tímto širokým sdíleným zájmem veřejnosti tvoří přírodní a environmentální témata v českých médiích až na výjimky okrajovou roli.

Co vyplývá z výsledků výzkumu pro praxi? #3

11. **Ochrana klimatu pro apolitické publikum:** Významnou část občanů a občanek České republiky lze jen obtížně zařadit do tradičních ideologických škatulek pravice a levice, liberalismu a konzervatismu (str. 15, 17, 18). Větší šanci mají (nejen) při ochraně klimatu mluvčí, kteří je dokážou oslovit neideologickým, civilním jazykem.
12. **Slabá podpora pro protesty:** V klimatickém hnutí stojí za reflexi, že obyvatelé České republiky navzdory svým relativně proklimatickým názorům odmítají skoro všechny formy protestů za ochranu klimatu, jako jsou např. demonstrace, stávky nebo blokády (str. 51). Jak ukazují regresní analýzy, přijatelnost těchto protestů je podmíněna poměrně vyhraněnými, menšinovými postoji, a šířeji společensky sdílené proklimatické postoje dokonce snižují v některých oblastech přijatelnost těchto protestů (str. 53).
13. **Klimatická politika podle české veřejnosti:** Podle výsledků by si Češi a Češky přáli předcházet dopadům změny klimatu (str. 70), zdravější a čistší budoucnost pro sebe a své děti (str. 97), tvrdé postihy pro znečišťovatele (str. 81), technologickou modernizaci (tamtéž). Výraznou podporu mají různé dotační a osvětové politiky ochrany klimatu (str. 82-84). Porozumění pro regulační a daňové politiky ochrany klimatu, např. uhlíkové daně, je zatím na nižší úrovni (tamtéž). Ačkoliv část veřejnosti připouští určitou ochotu ke změně svého životního způsobu (str. 65), jakékoliv snižování životní úrovně či přenášení nákladů za ochranu klimatu na domácnosti výrazná většina obyvatel odmítá (str. 65, 84). Většina české veřejnosti by si přála vyrovnanou bilanci vývozu a dovozu elektrické energie (str. 77), což vytváří prostor pro politickou reprezentaci v situaci, kdy Česká republika vyváží každý rok kolem 15 % tuzemské vyrobené elektřiny.
14. **Rozhodující cílová skupina:** Ochranu klimatu jednoznačně podporuje segment Angažovaných, který představuje 11 % české veřejnosti (str. 109). Pro příští roky bude nicméně klíčové oslovení segmentu Sympatizujících (str. 109), kteří představují 49 % občanů a občanek, a kteří zůstávají v řadě otázek spojených s politikami a způsoby prosazování ochrany klimatu rezervovaní. Jak ukazuje také několik výsledků regresních analýz, více aktivistický přístup a majoritní přístup k ochraně klimatu se mezi sebou neliší jen v míře podpory pro jednotlivé politiky a formy protestu, ale v některých případech jdou přímo proti sobě (str. 53, 59, 62, 86, 85). Při plánování komunikace je důležité brát v úvahu, že cílové skupiny se jen minimálně liší sociodemograficky (částečně pohlavím, věkem a vzděláním, minimálně příjmem nebo velikostí obce bydliště), avšak významně ve svém sociokulturním zaměření, např. zájmech o mediální témata, politických přesvědčeních, identitách.
15. **Narativy ochrany klimatu pro českou veřejnost:** Mezi Čechy a Češkami má z testovaných narativů ochrany klimatu nejvíce pozitivní ohlas Zeleně optimistický narativ (str. 97). Zejména skeptičtější naladěné segmenty oslovuje Protekcionistický narativ (str. 96), inkluzivní potenciál má také narativ Svěrákovský (str. 94). Více negativních emocí a antipatií vyvolávají katastrofický narativ (str. 93) a protisystémový (str. 98).

Seznam citovaných studií

Brügger, A., Morton, T. & Dessai, S. (2016). "Proximising" Climate Change Reconsidered: A Construal Level Theory Perspective. *Journal of Environmental Psychology*, 46, 125-142.

European Investment Bank (2020). *The EIB Climate Survey 2019-2020*. Dostupné z: <https://www.eib.org/en/publications/flip/the-eib-climate-survey-2019-2020/index.html#p=3>

Krajhanzl, J., Protivínský, T., Matějka, O. & Bakošová, B. (2015). *Občanská angažovanost 2015. Centrum občanského vzdělávání*. Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/obcanska-angazovanost-2015-novy-vyzkum>

Krajhanzl, J., Chabada, T., & Svobodová, R. (2018). *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí: Reprezentativní studie veřejného mínění*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1001>

Krajhanzl, J., Chabada, T., Svobodová, R., Lechnerová, Z., Špaček, O., Skalík, J., & Čada, K. (2015). *Česká veřejnost a změna klimatu 2015. Zpráva z výzkumu na reprezentativním vzorku české populace*. Katedra environmentálních studií FSS MU. Dostupné z: http://www.ekopsychologie.cz/soubory/klima2015_report.pdf

Maibach, E.W., Leiserowitz, A., Roser-Renouf, C., Mertz C.K., & Akerlof, K. (2011). *Global Warming's Six Americas screening tools: Survey instruments; instructions for coding and data treatment; and statistical program scripts*. Yale University and George Mason University. Yale Project on Climate Change Communication, New Haven, CT. Dostupné z: <http://climatechangecommunication.org/SixAmericasManual.cfm>

Ziegler, A. (2017). Political orientation, environmental values, and climate change beliefs and attitudes: An empirical cross country analysis. *Energy Economics*, 63.

Rejstřík škál, subškál a faktorů

Afinita k fosilní ekonomice (škála) / report, str. 73-74

Domácí proenvironmentální chování (subškála) / příloha, tab. 4

Důvěra v instituce (škála) / report, str. 16

Environmentální distres (subškála) / příloha, tab. 5

Hodnocení rizik ochrany klimatu (škála) / report, str. 41-42

Identita ... (subškála) / příloha, tab. 6

Mediální zájem o ... (subškála) / příloha, tab. 7

Občanské proklimatické chování (subškála) / příloha, tab. 4

Ochota omezit se pro ochranu klimatu (životní styl, životní úroveň, ceny, daně) (škála) / report, str. 65

Osobní občanská angažovanost (...) (faktor) / příloha, tab. 1

Osobní zkušenosti s extrémním počasím a znečištěním subj. spojenými se změnou klimatu (škála) / report, str. 28

Podpora pro zapojení aktérů veřejného života do ochrany klimatu (škála) / report, str. 48

Politický konzervatismus a autoritářství (subškála) / příloha, tab. 8

Politický liberalismus a progresivismus (subškála) / příloha, tab. 8

Preference tištěných médií (faktor) / příloha, tab. 3

Přijatelnost aktivistických metod v ochraně klimatu (škála) / report, str. 51

Volební preference ... (faktor) / příloha, tab. 2

Zkušenosti s extrémním počasím a znečištěním ovzduší (škála) / report, str. 28 (vlevo)

Znalosti aktérů debaty o změně klimatu (škála) / report, str. 49-50

Znalosti o změně a ochraně klimatu (skóre) / report, str. 35

Kontakty

PhDr. Jan Krajhanzl, Ph.D., Katedra environmentálních studií FSS MU

jan.krajhanzl@mail.muni.cz

Mgr. Tomáš Chabada, Katedra environmentálních studií FSS MU

tomaschabada@mail.muni.cz

Mgr. Ondřej Kácha, MPhil, Green Dock z.s.

ondrej.kacha@greendock.cz